

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 68

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

55. évfolyam

2012. március 6.

Közleményszám	Tartalom	Oldal
I	<i>Állásfoglalások, ajánlások és vélemények</i>	
VÉLEMÉNYEK		
Európai Gazdasági és Szociális Bizottság		
477. plenáris ülés, 2012. január 18. és 19.		
2012/C 68/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A középiskola utáni szakképzés mint a felsőfokú képzés vonzó alternatívája (saját kezdeményezésű vélemény)	1
2012/C 68/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Fiatalok foglalkoztatása, szakmai képesítések és mobilitás (saját kezdeményezésű vélemény)	11
2012/C 68/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A civil társadalom bevonása a jövőbeli európai energiaközösség kialakításába (saját kezdeményezésű vélemény)	15
2012/C 68/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az Európai Unió béketeremtő szerepe a külkapcsolatokban: bevált gyakorlatok és kilátások	21

HU

 Ár:
4 EUR

(folytatás a túlóldalon)

III Előkészítő jogi aktusok

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

477. plenáris ülés, 2012. január 18. és 19.

2012/C 68/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A szellemi-tulajdon-jogok egységes piaca – A kreativitás és az innováció ösztönzése Európában a gazdasági növekedés elősegítése, minőségi munkahelyek teremtése, valamint kimagasló színvonalú termékek és szolgáltatások biztosítása céljából (COM(2011) 287 végleges)	28
2012/C 68/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és a Gazdasági és Szociális Bizottságnak – Az európai szabványok stratégiai jövőképe: az európai gazdaság fenntartható növekedésének elősegítése és gyorsítása 2020-ig (COM(2011) 311 végleges)	35
2012/C 68/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről (COM(2011) 452 végleges – 2011/0202 (COD))	39
2012/C 68/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi rendeletre a jövedéki adók terén való közigazgatási együttműködésről (COM(2011) 730 végleges – 2011/0330 (CNS))	45
2012/C 68/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a balti-tengeri lazacállományra és az ezen állomány halászatára vonatkozó többéves terv létrehozásáról (COM(2011) 470 végleges – 2011/0206 COD)	47
2012/C 68/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a hatodik közösségi környezetvédelmi cselekvési programról – végső értékelés (COM(2011) 531 végleges)	52
2012/C 68/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – GMO-k az EU-ban (kiegészítő vélemény)	56
2012/C 68/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a tagállamok és harmadik országok között az energiaellátás területén kötött kormányközi megállapodásokra vonatkozó információcsere-mechanizmus létrehozásáról (COM(2011) 540 végleges – 2011/0238 (COD))	65

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

477. PLENÁRIS ÜLÉS, 2012. JANUÁR 18. ÉS 19.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A középiskola utáni szakképzés mint a felsőfokú képzés vonzó alternatívája (saját kezdeményezésű vélemény)

(2012/C 68/01)

Előadó: **Vladimíra DRBALOVÁ**

2011. január 20-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A középiskola utáni szakképzés mint a felsőfokú képzés vonzó alternatívája.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2011. december 16-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. január 18–19-én tartott, 477. plenáris ülésén (a január 19-i ülésnapon) 208 szavazattal 7 ellenében, 10 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és javaslatok

Ajánlások az Európai Bizottság számára

1.1 Az EGSZB kéri, hogy az Európai Bizottság ösztönözze a tagállamokat a bruges-i közleményben lefektetett hosszú és rövid távú célkitűzések elérésére, illetve **a szakképzés színvonalának és hatékonyságának javítására, és ezáltal vonzerének és jelentőségének növelésére**. A szociális partnereknek a továbbiakban is minden szinten aktív szerepet kell vállalniuk a koppenhágai folyamatban, és segíteniük kell a rövid távú célok elérését.

1.2 Az EGSZB kéri, hogy az Európai Bizottság mielőbb fogja egybe, és kezelje integrált módon a bolognai és a koppenhágai folyamatot. E szinergia megkönnyíti az egyének szakmai fejlődési és foglalkoztathatósági potenciáljának kiteljesítéséhez szükséges szakképesítések megszerzését.

1.3 Az EGSZB szerint az Európai Bizottságnak fórumot kell biztosítania az egyes tagállamokban tapasztalható helyzet

statisztikai adatokon alapuló nyomon követésére, és platformot kell létrehoznia a bevált gyakorlatok cseréjének megkönnyítésére.

1.4 Az EGSZB üdvözlöi, hogy az Európai Bizottság új eszközök bevezetésére és új kezdeményezések elindítására törekszik. Ugyanakkor – az eszközök közötti átfedések elkerülése és a meglévő programok és politikák pontos és maradéktalan végrehajtása érdekében – mindenekelőtt azt kell sürgősen felmérni, hogy mi minden valósult már meg.

Ajánlások a tagállamok számára

1.5 Ha az oktatáspolitikai kialakítása során kizárólag az egyetemekre felvételt nyert fiatalok számát tekintjük, az félrevezető, mivel csak részben van jelentősége abból a szempontból, hogy a munkaerőpiacon milyen képességekre van szükség. Ki kell egyensúlyozni az oktatási és képzési rendszereket.

1.6 Elő kell segíteni a bruges-i közlemény és a koppenhágai folyamat sikeres végrehajtását, valamint annak a kiemelt uniós célnak az elérését, hogy a felsőfokú vagy annak megfelelő végzettséggel – **például magasabb szintű szakképzettséggel** – rendelkezők aránya 40 %-ra emelkedjen.

1.7 Pénzügyi és nem pénzügyi ösztönzőket kell kidolgozni egyfelől a vállalkozások – különösen a kkv-k, a mikrovállalkozások és a kézműves vállalkozások – számára a szakmai alap- és továbbképzés vonzerejének növelése és a gazdasági szereplők mozgósítása érdekében; másfelől pedig az oktatási intézmények számára, hogy együttműködjenek a vállalkozásokkal.

1.8 Átfogó népszerűsítő intézkedések szükségesek a középiskola utáni szakképzés társadalmi elismertségének rendszeres növelése érdekében.

1.9 Hatékonyabb tanácsadási szolgáltatásokat kell biztosítani, amelyek igazodnak a munkaerőpiac és a fiatalok igényeihez, ideértve a fogyatékkal élő személyeknek nyújtott személyre szabott tanácsadást is. Sürgősen szélesíteni kell a fiatalok, családtagjaik és a tanácsadók látókörét, akik hajlamosak úgy vélni, hogy a munkahelyszerzéshez az egyetemi tanulmányok jelentik a kulcsot.

Ajánlások a vállalkozói szervezetek részére

1.10 A vállalkozói szervezeteknek az egyéb szociális partnerekkel karöltve aktívan részt kell venniük a tanácsadó és eligazító rendszerekben, mivel a szakképzési és munkaerőpiaci lehetőségekről való tájékoztatásban mérvadó struktúrát képeznek. Fontos, hogy segítsenek az oktatási szolgáltatóknak a munkahelyi tanulás és az új módszerek fejlesztésében.

1.11 Az iparágaknak és a vállalkozásoknak több gyakornoki állást és munkahelyi képzési lehetőséget kell biztosítaniuk, és ösztönözniük kell a munkavállalókat, hogy átadják tudásukat és tapasztalatukat a gyakornokoknak és a továbbképzésen lévő munkatársaknak, illetve az ideiglenes szakoktatóknak.

Ajánlások az oktatási intézmények részére

1.12 Az oktatási intézményeknek nagyobb bizalommal kell kapcsolatokat építeni a vállalkozásokkal, és fel kell ismerniük az oktatási kereteken kívül szerzett tapasztalatok értékét, valamint azt, hogy szükség van a konstruktív együttműködésre.

1.13 Szorosabban együtt kell működni az iparágakkal, és tovább kell fejleszteni a munkahelyi tanulási módszereket, rugalmasabb szakképzési koncepciókat alakítva ki.

1.14 Garantálni kell a tanárok és oktatók magas szakmai színvonalát. E szereplőknek jól kell ismerniük a munka világának változó igényeit. Ösztönözni kell a tanárokat és szakoktatókat arra, hogy töltsenek vállalatoknál szakmai gyakorlatot.

Ajánlások a szociális partnerek számára

1.15 Az EGSZB kéri, hogy a szociális partnerek szervezetei vállalják fel a rájuk háruló felelősséget, és legyenek proaktív szereplői a folyamatnak, minden eszközzel igyekezve vonzóbbá tenni a középiskola utáni szakképzést (foglalkoztatással és készségekkel foglalkozó ágazati tanácsok stb.).

1.16 A szociális partnereknek minden szinten tartaniuk kell magukat közös munkaprogramjaikból következő kötelezettségvállalásaikhoz, és elő kell segíteniük a szakképzéssel kapcsolatos uniós eszközök nemzeti szintű átültetését és végrehajtását.

Ajánlások az egyének és a civil szervezetek számára

1.17 Az egyéneknél tudatosítani kell, hogy a felsőfokú képzés nem feltétlenül garancia a munkahelyre, és hogy el kell gondolkodni hatékony alternatívákon. Fel kell ismerniük, hogy saját felelősségük tájékozottan választani a tanulmányi és képzési kínálatból. Végül az is fontos, hogy elegendő önbizalmuk legyen a középiskola utáni szakképzés melletti döntéshez.

1.18 A diákok preferenciáit és családtagjaik elvárásait össze kell vetni a munkaadók igényeivel. A jövőben felhasználhatók az újonnan kifejlesztett uniós „készségkörkép” és annak a képzettségi kínálatra és a munkaerő-piaci igényekre vonatkozó előrejelzéseit.

2. Európai politikai keret

2.1 Az Európai Tanács tavaszi csúcstalálkozója 2010 júniusában Európa 2020 stratégia néven új növekedési és foglalkoztatási stratégiát fogadott el az EU belső piacának fellendítésére, melyet hét kiemelt kezdeményezés és egy stratégiai dokumentum (egységes piaci intézkedéscsomag) támaszt alá.

2.2 Az „Új készségek és munkahelyek menetrendje” elnevezésű kiemelt kezdeményezés, amelynek célja, hogy az emberek elsajátíthassák a munkaerőpiacon elvárt készségeket és a képzettségi kínálat illeszkedjen a munkaerő-piaci igényekhez, határozott szinergiát mutat fel más kezdeményezésekkel (iparpolitika, digitális menetrend, Innovatív Unió, Mozdulásban az ifjúság, szegénység elleni európai platform stb.).

2.3 Az Európa 2020 stratégia céljait a javasolt **többéves pénzügyi keret** támasztja majd alá.⁽¹⁾ Az Európa 2020 stratégia költségvetése Európa intellektuális képességeit az előtérbe helyezve növeli az oktatásra, képzésre, kutatásra és innovációra elkülönített összegeket.

⁽¹⁾ Az Európa 2020 stratégia költségvetése – COM(2011) 500 végleges, I. és II. rész, 2011. június 29.

3. A szakképzés jelenlegi helyzete és feladatai

3.1 Az európai munkaerőpiacok alakulását napjainkban a pénzügyi és gazdasági válságok, a globalizáció, a demográfiai nyomás, az új technológiák és számos egyéb tényező befolyásolja.

3.2 Az Európa 2020 stratégiában meghatározott öt horizontális célkitűzés között szerepel:

— a 75 %-os foglalkoztatási arány célkitűzése a 20–64 évesek körében,

— az iskolai végzettség terén az iskolából kimaradók kérdésének kezelése a lemorzsolódók arányának a jelenlegi 15 %-ról 10 %-ra való csökkentése révén,

— a 30–34 évesek körében a felsőfokú vagy annak megfelelő végzettséggel rendelkezők arányának 31 %-ról legalább 40 %-ra való növelése 2020-ra.

3.3 A 2002. november 29–30-án Koppenhágában elfogadott nyilatkozat a megerősített európai szakképzési együttműködés stratégiáját volt hivatott elindítani, amely „**koppenhágai folyamat**” néven vált ismertté.

3.4 A Tanács 2009. május 12-én elfogadta az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés keretstratégiáját (Oktatás és képzés 2020).

3.5 Az „Új lendület az európai szakképzési együttműködésnek az Európa 2020 stratégia támogatására” című európai bizottsági közlemény ⁽²⁾ ismerteti a koppenhágai folyamat újraindításához szükséges legfontosabb lépéseket, és kiemeli a szakképzés kulcsszerepét az egész életen át tartó tanulásban és a mobilitásban.

3.6 A bruges-i közlemény, amelyet a szakképzésért felelős uniós miniszterek és európai szociális partnerek 2010 decemberében fogadtak el, határozott elkötelezettségről tanúskodik. A nyilatkozat az alábbi prioritásokat tekinti át és határozza meg az európai szakképzési együttműködés tekintetében 2020-ig:

— a középiskola utáni szakképzés, illetve az európai képesítési keretrendszer magasabb szintjein folytatott szakképzés fejlesztése,

— átjárhatóság a szakképzés és a felsőfokú oktatás között,

— szakpolitikai dokumentum a szakmai kiválóság fontos szerepéről az intelligens és fenntartható fejlődésben.

3.7 Az Európai Bizottság a bruges-i kötelezettségvállalás jegyében megkezdte a szakképzési kiválóság menetrendjének kidolgozását, mely a szakmai alap- és továbbképzést egyaránt figyelembe veszi. A folyamatot a Tanács következtetései fogják beteljesíteni (2012 végén).

4. A megerősített szakképzési együttműködés folyamatának tudásalapja

4.1 A jövőbeli szakképzési igényekről készített Cedefop-előrejelzés szerint 2020-ig a közép- és felsőfokú végzettség iránt növekedni, az alacsony végzettségű munkaerő iránt csökkenni fog a kereslet. Az európai munkaképes korú népességen belül ugyanakkor még mindig 78 millió az alacsony képzettségű személyek száma.

4.2 A szakképzéssel kapcsolatos európai kutatásokat összefoglaló, „A szakképzés korszerűsítése” című negyedik Cedefop-jelentés megfelelő tudásbázist teremt a megerősített szakképzési együttműködés folyamatához. A jelentés egyúttal megjelöli a szakképzési rendszer reformjának azon prioritásait, amelyek hozzájárulhatnak az EU növekedési és foglalkoztatási stratégiájához.

4.3 A szakképzés korszerűsítése a fokozott globális verseny, az idősödő népesség, a munkaerő-piacra nehezedő nyomás és az európai társadalmi kohézió megerősítésére irányuló szándék kontextusában sürgős feladattá lépett elő.

4.4 A Cedefop felveti a kérdést, hogy miként lehetne javítani a szakképzésről kialakult képet és növelni e pálya vonzerejét. A szakképzés vonzerejéhez kapcsolódó mutatók elemzéséből az az általános kép szűrhető le, hogy az EU-ban a szakképzés kevés vonzerővel rendelkezik. A kutatásoknak köszönhetően ma már tudjuk, mely főbb tényezőcsoportok határozzák meg az egyes oktatási pályák vonzerejét:

a) az oktatás tartalma és körülményei: a pályák szelektivitása, az intézmény, a szakterület vagy az oktatási program jó híre,

b) a diákok oktatási és munkaerő-piaci kilátásai: továbbtanulási lehetőségek (elsősorban felsőoktatási szinten), munkavállalási esélyek,

c) gazdasági tényezők: pénzügyi támogatás vagy adókedvezmények, illetve tandíjak.

⁽²⁾ Az Európai Bizottság közleménye: COM(2010) 296 végleges.

4.5 *Híd a jövő felé* című kiadványában a Cedefop elemzi azt is, milyen előrelépések történtek a közös európai alapelvek (szakmai vezetés és tanácsadás, nem formális és informális oktatási lehetőségek azonosítása és támogatása stb.) és eszközök (EQF, ECVET, EQAVET, Europass) ⁽³⁾ kidolgozása és alkalmazása terén. Ezen alapelvek és eszközök célja a foglalkoztatottak, a diákok és az oktatók nagyobb fokú mobilitásának elősegítése a különböző oktatási és képzési rendszerek, illetve az országok között. Kidolgozásuk és alkalmazásuk az oktatás és képzés minden szintjén segíti az eredményorientált oktatást és támogatja az egész életen át tartó tanulást.

4.6 A Cedefop legújabb tudományos dolgozata, ⁽⁴⁾ mely a magasabb szintű szakképzés kérdését vizsgálja 13 országban és 6 ágazaton belül, azt állapította meg, hogy a 6–8. szinten a nemzeti kontextus erősen rányomja bélyegét a szakképzési koncepciókra és képzési keretrendszerre.

4.7 Az Európai Képzési Alapítvány (ETF) hangsúlyozza, hogy nagy szükség van a különböző szakmai területekre vonatkozó információk hatékonyabb terjesztésére, és olyan megalapozott szakpolitikákra, amelyek összekötik az oktatási ágazatot a szakmai ágazatokkal. A középiskola utáni szakképzés vonzerejének növelése érdekében az ETF a következő ajánlásokat fogalmazta meg:

- a diplomák elismerése keretében szoros partnerségre kell lépni az üzleti világgal;
- a középiskola utáni szakképzést (illetve felsőfokú szakoktatást) integrálni kell a felsőfokú oktatási rendszerbe;
- ki kell dolgozni az egész életen át tartó tanulás oktatási lehetőségeit és lépcsőfokait;
- nemzetközi partnerségeket kell létrehozni a magas szintű szakképzés érdekében;
- az oktatási programoknak 20 %-ban elméleti előadásból, 40 %-ban gyakorlati oktatásból és 40 %-ban műhelymunkából kell állniuk;
- az oktatószemélyzetnek elméleti oktatókból és a munka világából érkező szakértőkből kell összetevődni.

⁽³⁾ EQF (Európai Képzési Keretrendszer), ECVET (európai szakképzési kreditátszámítási rendszer), EQAVET (a szakképzés európai minőségbiztosítási referenciakerete), Europass (a munkahelyi és földrajzi mobilitást elősegítő dokumentum-portfólió).

⁽⁴⁾ Cedefop Tudományos Füzetek, 15. szám – Szakképzés és szakoktatás a magasabb képzési szinteken.

4.8 Az Európai Bizottság által megrendelt, a mikrovállalkozások és kézműves típusú vállalkozások jövőbeli képzettségi igényeivel foglalkozó tanulmány ⁽⁵⁾ ajánlásai szerint a szakképzési programoknak a jelenleginél jobban magukba kellene építeniük a trendek és a képzési igények várható alakulását. Több munkahelyi tapasztalaton alapuló tanulási programra van szükség, és jobban el kell ismerni az informálisan megszerzett tudást, európai szinten is.

4.9 Az OECD országok szakminiszttereinek 2007 januárjában, Koppenhágában megrendezett, a szakképzéssel foglalkozó informális találkozója – felismerve a szakképzési profilok számának ugrásszerű megnövekedését – újtárra indította azt az elemzési folyamatot, amelyből 2010-ben megszületett a „Tanulás a munkáért” című jelentés. ⁽⁶⁾ 2010 végén a szakpolitika nyomon követésére új angol nyelvű szakmai szemle indult újtárra, „*Skills beyond School*” címmel.

5. A szakképzés a munkaerőpiac szemszögéből

5.1 A demográfiai változások és a képzettebb munkaerő iránti, várhatóan fokozódó kereslet együttesen azt eredményezik, hogy a gazdasági válság ellenére Európának egyes ágazatokban a munkaerő csökkenésével illetve hiányával kell számolnia.

5.2 Kétségtelen tény, hogy az EU strukturális hiányosságokkal küzd a képzett munkaerő terén. E hiányosságok azonnali következménye, hogy az európai vállalkozások számos lehetőséget elszalasztanak a növekedésre és a termelékenység fokozására. A következő években a képzett munkaerő hiánya lehet a gazdasági növekedés egyik fő kerékkötője.

5.3 A zöld munkahelyek és az „idősek gazdasága” – ezen belül a szociális és egészségügyi szolgáltatások – új és tisztességes munkahelyek lehetőségeit teremtik meg minden munkaképes korosztály számára, s egyúttal javítják az egész európai gazdaság versenyképességét és növekedési potenciálját. Ugyanakkor nő a kereslet az új szakmák, a naprakész és magasabb szintű képzések iránt.

5.4 A szakképzés a következőkkel járulhat hozzá az Európa 2020 kiemelt célkitűzésének megvalósításához: 1) új lehetőségeket teremt a szakképzési rendszerből a szakirányú képzés és a felsőfokú oktatás irányába való továbblépésre, 2) tovább fejleszti az EQF magasabb szintjein zajló szakképzést, szilárd középfokú szakképzési rendszerekre támaszkodva, 3) elősegíti a megfelelő megállapodásokat, hogy a nem formális tanulás eredményei valamennyi szinten el legyenek ismerve és hitelesítve legyenek, illetve 4) fejleszti a munkahelyi tapasztalatokra alapuló szakképzést, melynek révén az idősebbek is hozzájárulnak a fiatalok sikeréhez.

⁽⁵⁾ „A mikro- és kézműves jellegű vállalkozásoknál 2020-ig várható, készségekkel kapcsolatos szükségletek meghatározása” című zárójelentés, FBH (Forschungsinstitute für Berufsbildung in Handwerk an der Universität zu Köln), 2011. január.

⁽⁶⁾ Az OECD áttekintése a „Tanulás a munkáért” projektről (előtérben a szakképzéssel), <http://www.oecd.org/dataoecd/41/63/43897561.pdf>.

5.5 Az európai kis- és nagyvállalkozások versenyképességének növelése érdekében létfontosságú, hogy Európa mobilis munkaerőt termeljen ki, amely fel van vértvezve a jelenlegi munkaerő-piaci igényeknek megfelelő képesítésekkel és készségekkel. A vállalatoknak átlátható és összehasonlítható képesítésekre van szükségük, függetlenül a képesítések megszerzésének módjától.

5.6 A jelenlegi oktatási eredményekre ráépülő kredit- és képzési rendszerek kiépítése megkönnyítené az egyének által megszerzett kompetenciák értékelését. Ez pedig elősegítheti a kínálat és a kereslet harmonikusabb illeszkedését az európai munkaerőpiacon. A munkáltatókat nem a képesítések, hanem a teljesítmények érdeklik. Ugyanígy az oktatási rendszernek is sokkal inkább a tanulás valódi eredményét kellene szem előtt tartania, semmint például azt, hogy hány hétig tart egy adott kurzus.

5.7 Fontos biztosítani a szakképzési rendszerből a felsőoktatásba való továbblépés lehetőségeit, amit megkönnyítené a megszerzett kompetenciák nagyobb átláthatósága. A tanulási eredmények megfelelő képesítési szinten jóváírt kreditegységekre való átváltása révén az európai képesítési keretrendszer hasznos eszköznél bizonyulhat abban, hogy nagyobb legyen az átjárhatóság a szakképzési és a felsőoktatási kreditrendszer között.

5.8 A középiskola utáni szakképzés nem maradhat afféle szürke zóna a középiskolai szakképzés és a felsőoktatás között. A középiskola utáni szakképzés stratégiai jelentőségű terület az Európa 2020 stratégián belül, mivel vonzóbb karrierlehetőséggé teszi a szakképzést a fiatalok számára, és elősegíti a képesítések és maga az oktatás színvonalának emelését. Az európai kis- és középvállalkozások szempontjából nézve történt némi előrelépés abba az irányba, hogy a szakképzés és a felsőfokú szakképzés hatékonyabb és vonzóbb legyen. Ugyanakkor az erőfeszítéseket minden szinten – európai, nemzeti, regionális, helyi és ágazati szinten egyaránt – fokozni kell a magasabb szintű szakképzési kínálat színesítése, az átjárhatóság javítása, a szakképzési rendszer reformja és a pénzügyi ösztönzők növelése érdekében, a vállalkozásokat és az egyéneket is arra ösztönözve, hogy kötelezzék el magukat egy magasabb színvonalú szakképzési rendszer mellett.

5.9 A képzés minősége és kiválósága döntően hozzájárul a szakképzés vonzerejének növeléséhez. A kiváló minőségű szakképzés azonban költséges, és a kkv-k sajátos kihívásokkal szembesülnek: 1) ők vállalják a legaktívabb szerepet a szakmai alapképzésben, 2) nem csak a legjobban képzett, de a többi munkavállalójuk tudását is naprakészen kell tartaniuk. Az utóbbi területen a munkahelyi gyakorlati képzés kulcsszerepet játszik a kkv-k kompetenciáinak fejlesztésében.

5.10 A határokon átnyúló tanulási célú mobilitás létfontosságú terület, melyet a vállalkozások régóta támogatnak, különös tekintettel a szakképzési és gyakornoki programokban részt vevő fiatalokra. Európában a szakképzési célú mobilitás szintje

továbbra is túl alacsony mind a munkavállalók, mind a tanulók és oktatók tekintetében. A nagyobb fokú mobilitáshoz azonban elengedhetetlen legalább egy idegen nyelv alapos ismerete.

6. Miért nem elég vonzó a szakképzés, különösen a középiskola utáni szakképzés?

6.1 A felsőoktatást gyakran használják az elméleti irányultságú egyetemi oktatás szinonimájaként. A felsőoktatást sokszor szembeállítják a szakképzéssel – az utóbbi ilyenkor értelemszerűen alacsonyabb szintet képvisel.

6.2 A felsőoktatás fejlesztését és kiterjesztését célzó politikák nem szenteltek kellő figyelmet a szakoktatásnak. Ugyanakkor a szakirányú (szakma/munkaerőpiac-orientált) oktatás és képzés egyelőre „láthatatlan”, de mégis jelentős részét képezi a felsőoktatásnak.

6.3 Európában a szakképzés rendkívül diverzifikált terület. Az intézményi megoldások sokfélesége zavart szül. Egyes országokban nem is igazán lehet valódi szakképzési rendszerről beszélni.

6.4 A nemzeti oktatási és képzési rendszerek maguk is kevésbé átláthatóak, és igen kevés az átjárhatóság a különböző képzési pályák között. A középiskola utáni oktatási és képzési kínálatban különböző szolgáltatók széles köre vesz részt: egyetemek, felsőfokú szakképzési intézmények, középiskolák, felnőttoktatási intézmények, szociális partnerek, magánvállalkozások.

6.5 A szakképzéseket más országokban olykor nehezen értelmezhetők, ezért nem könnyű elismertetni őket. A szakképzési programok nem illeszkednek a bolognai háromciklusos modellekbe (Bachelor, Master, Doctor). Még mindig nincs világos elképzelés arról, hogyan és milyen szinten lehetne beilleszteni a szakmai képesítéseket a nemzeti illetve európai képesítési keretrendszerbe.

6.6 A tanulmányok során megszerzett képesítések és szak tudás nincsenek szerves kapcsolatban a nemzeti szakmai osztályozási rendszerekkel.

6.7 A média által közvetített kedvezőtlen kép és a jelenlegi válság fejleményei aláaknázzák magának az ipari szektornak a helyzetét. Emiatt az ipari vállalatok egyre kevésbé bíznak Európában.

6.8 A szakiskolai diplomával rendelkezők megbélyegzése és alacsony társadalmi elismertsége jelentős számú fiatalat riaszt el attól, hogy erre a képzési pályára lépjenek.

6.9 Az általános iskolában megszerzett alacsony aritmetikai tudásszintjük miatt a fiatalok húzódnak attól, hogy karrierterveiket a reáltantárgyakra (a természettudományokra, a technológiára, a műszaki tudományokra és a matematikára), vagy gyakorlati irányultságú szaktárgyakra alapozzák.

6.10 A szakképzési rendszer ugyanakkor nehezen tud lépést tartani az ikt-k gyors fejlődése és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való fokozatos átállás miatt folyamatosan változó képzési igényekkel.

6.11 Hiányoznak a megfelelő képzési és munkaerő-piaci perspektívák: a továbbképzési lehetőségek – különösen felsőoktatási szinten –, a megfelelő állások, a vonzó bérek, a kielégítő karrier, valamint a képzettségnek pontosan megfelelő munkalehetőségek.

6.12 Az érintettek és családjaik nem kapnak megfelelő tájékoztatást, amikor első ízben felmerül a fiatalok jövőbeli karrierjének kérdése. Gyakran a szülők élettapasztalata és szakmai életpályája lesz a döntő érv, amikor meghozzák a végleges döntést az iskola- és pályaválasztásról. A karrier-tanácsadás gyakran széttöredezett, nem proaktív és a valóságtól elrugaszkodott.

6.13 Egyes tagállamok kormányai nem kínálnak megfelelő pénzügyi és nem pénzügyi ösztönzőket a munkaadóknak a szakképzésbe való beruházáshoz és a programok kidolgozásához.

6.14 A vállalkozások képviselői és az oktatási intézmények közötti együttműködés keretei nem alkalmasak olyan programok kidolgozására, amelyek biztosítják az elméleti oktatás és a szakmai kompetenciák közötti egyensúlyt. Az iskolák és egyetemek továbbra is bizalmatlanul állnak hozzá a vállalkozásokkal való kapcsolatok kiépítéséhez. Az oktatási intézmények igen kevésbé ismerik el az oktatási kereteken kívül szerzett tapasztalatok értékét.

6.15 A jelenlegi aktív munkaerő egyre idősebb. Számos ország tanár- és oktatóhiánnyal küszködik a szakképzési intézményekben. Egyes tanárok és oktatók nem rendelkeznek friss munkatapasztalattal.

6.16 Nincs kellően elismerve a szakképzésnek a társadalmi hátrányok leküzdésében betöltött szerepe. A hátrányos helyzetű fiatalok többsége hamar kihullik az oktatási rendszerből.

6.17 A szakképzést, különösen a középiskola utáni szakképzést számos nem-i sztereotípiá kíséri, melyek kihatnak a karriertervezésre.

6.18 A határokon átnyúló, tanulási célú mobilitás komoly problémát jelent a szakképzésben és a gyakornoki rendszerben. A szakképzésben részt vevő tanulók és oktatók mobilitása Európában alacsony szinten van.

6.19 Jobb nyelvi kompetenciákra volna szükség ahhoz, hogy a mobilitás reális és hasznos lehessen.

6.20 A felsőoktatást nem tekintik kellő mértékben globális kihívásnak, és ez különösen sújtja a középiskola utáni szakképzést. Támogatni kellene a fokozott részvételt a világméretű tudáscserében.

7. Hogyan lehetne vonzóbbá tenni a középiskola utáni oktatást és képzést?

7.1 Mára tarthatatlanná vált, hogy az egyetemre járó diákok százalékos arányát tekintsük a modernség és a haladás egyetlen mércéjének. Az egyetemek önmagukban nem képesek biztosítani a gazdasági növekedést és a társadalmi haladást. Minden alternatív utat fel kell térképezni és támogatni kell.

7.2 A szakmai képesítések átláthatóságának és minőségének javítására irányuló koppenhágai folyamatot szorosan össze kell kapcsolni a felsőoktatás reformjával. A két folyamat – a bolognai és a koppenhágai – integrált koncepcióvá való összedolgozása döntően meghatározza a fiatalok sikeres és fenntartható beilleszkedését a munkaerőpiacra.

7.3 Javítani kell Európában az ipari szektorról kialakult képet. Új iparpolitikai koncepciót kell kidolgozni, figyelembe véve az ipar jelentős szerepét a növekedésben és a munkahelyteremtésben, a fejlesztést és az innovációt helyezve előtérbe. Egy ilyen koncepció elősegíthetné az ipar fejlődését, a hangsúlyt a fenntarthatóságra, az innovációra és az emberi kompetenciákra helyezve, melyek biztosítják, hogy az EU ipara versenyképes maradjon a világpiacon.

7.4 A szolgáltatások létfontosságú elemei az európai gazdaságnak. Ez a szektor adja az Unió GDP-jének 70 %-át, és az összes munkahely mintegy kétharmadát. Tíz új munkahelyből kilenc a szolgáltató szektorban jön létre. Ez a tendencia új távlatokat nyit a középiskola utáni szakképzés előtt.

7.5 A számos szakmában munkaerőhiánnyal küszködő Európának jobban oda kell figyelnie az oktatási és képzési rendszerek egyensúlyban tartására, és törekednie kell arra, hogy megtalálja az általános, szakmai és elméleti oktatás közötti helyes arányokat. A középiskolai szakképzés problémája jól szemlélteti, milyen kihívást jelent ez. A végcél a munkahely mint hasznos tanulási környezet maradéktalan kihasználása.

7.6 A képesítési keretrendszerek igen hasznosan támogatják a szakképzési rendszereket. A képesítési keretrendszer elősegítheti a szakképzési rendszer egységesítését és átláthatóbbá tételét – hogy a tanulók, munkaadók és egyéb érintettek könnyebben felismerhessék a különböző képesítések valós

értékét –, az egész életen át tartó tanulást, valamint a felső-oktatáshoz való általános hozzáférés megvalósítását. A képesítési keretrendszerek kidolgozása új lendületet adott a szakoktatás és szakképzés profiljáról és státuszáról, meghatározásáról és értelmezéséről folyó vitának.

7.7 Az oktatási intézmények, a nagyvállalatok képviselői és a kkv-k között kölcsönös bizalom és megértésen alapuló, valódi együttműködési készséget kell kialakítani. Az EGSZB hisz a közelmúltban meghirdetett „Tudásszövetségben”,⁽⁷⁾ melynek keretében a vállalkozások és az oktatási/képzési szektor közösen igyekeznek áthidalni az innováció területén kialakult kompetenciadeficitet, és megfelelni a munkaerő-piaci igényeknek. A fentiek tükrében az Európai Bizottságnak a 2012-ben megrendezendő első szakképzési-vállalkozói fórumra irányuló javaslatra ígéretes új kezdeményezés.

7.8 Az ipari ágazatoknak és maguknak a vállalatoknak is be kell ruházniuk a belső képzésekbe, több gyakornoki állást és munkahelyi képzési lehetőséget kell biztosítaniuk, lehetővé kell tenniük a vállalkozó szellemű és megfelelően felkészült munkavállalóknak, hogy belső oktatókként vezessék a gyakornokokat és a továbbképzésen lévő munkatársakat, támogatniuk kell a felkészült dolgozók jelentkezését az ideiglenes szakoktatói munkára, engedélyezniük kell a dolgozóknak, hogy munkaidőben járjanak szakképzésre, és együtt kell működniük az oktatási intézményekkel a piaci igényeknek megfelelő kompetenciák kialakítására irányuló oktatási programok kidolgozásában.

7.9 Az oktatási szolgáltatást nyújtó szervezeteknek tovább kell fejleszteniük a munkahelyi tanulási módszereket (pl. nem csak a gyakornoki képzésnek, de a továbbképzések többségének a munkahelyen kellene zajlania), rugalmasabb hozzáállást kellene kialakítaniuk a szakképzéshez (rugalmasabb tanulási módszerek), minden szakképzési programba bevonva az iktkat és szorosan együttműködve az ipari ágazatokkal az új képzési igények feltérképezésében.

7.10 A karrierrek diverzifikálódásával a hatékony karriervezetés egyre nehezebbé, s egyúttal fontosabbá és szükségesebbé válik. A polgároknak, különösen a fiataloknak világos elképzelést kell kialakítaniuk tanulmányaikról és kilátásaiokról. A régi elgondolás, mely szerint a szakképzés egyetlen pályára készíti fel a diákokat egész későbbi karrierjük során, tovább nem fenntartható. Megfelelő forrásokat kell biztosítani a pályaválasztási tanácsadáshoz, melynek következetesnek, proaktívnek, objektívnek és megalapozottnak kell lennie. Kiemelt figyelmet kell fordítani a fogyatékkal élő személyeknek nyújtott tanácsadásra, amelynek erősen személyre szabottnak kell lennie, figyelembe kell venni a fogyatékoság jellegét, a mobilitásnak ebből eredő esetleges korlátozottságát, valamint az ennek nyomán adódó nehézségeket bizonyos képzettségek megszerzésében.

(7) „Új készségek és munkahelyek menetrendje” kiemelt kezdeményezés.

7.11 Nem szabad alábecsülni a család szerepét. A tájékoztatásnak, tanácsadásnak és karriervezetésnek a családra is figyelemmel kell lennie, hiszen a szülők és családtagok gyakran meghatározó szerepet játszanak a fiatalok tanulmányi és karrierelképzeléseiben. Több tájékoztató és figyelemfelkeltő tevékenységen és valós tényeken alapuló politikát kell kialakítani, amely képes rámutatni a felsőfokú szakképzéshez kapcsolódó munkaerő-piaci lehetőségekre.

7.12 A szakképzési kínálatnak egyensúlyt kell találnia a diákok preferenciái és a munkaadók igényei között. A diákok preferenciáit is figyelembe kell venni, de a személyes vágyak általában önmagukban nem elegendők. A munkavállalói igények szintén igen fontosak, csakhogy nem mindig könnyű körvonalazni őket. Az egyensúly megvalósulása egyaránt függ a közfinanszírozástól, illetve maguktól a diákoktól és a munkaadóktól.

7.13 Egyenlő elbánást kell biztosítani minden diák számára valamennyi képzési módon belül, és egyenlő hozzáférést a lakhatáshoz, a közlekedéshez, az egészségügyi ellátáshoz és a szociális biztonsági rendszerekhez.

7.14 Igen fontos tényező a tanárok és oktatók minősége. E szereplőknek jól kell ismerniük a munka világát. E cél érdekében támogatni kell a rugalmas toborzási módokat, melyek megkönnyítik az ipari kompetenciákkal rendelkező oktatók bekerülését a szakképzési intézmények állományába. Tovább kell fejleszteni az oktatói mobilitás fokozására irányuló programokat.

7.15 A szociális partnerek létfontosságú szerepet töltenek be a lényegre törőbb és rugalmasabb szakképzési rendszer kialakításában. A kiváló színvonalú szakképzés előmozdítása érdekében jobban be kell vonni a szociális partnereket a szakképzési politikák – nevezetesen a tanrendek – kidolgozásába és végrehajtásába, hogy az ott megszerezhető kompetenciák megfeleljenek a munkaerő-piaci igényeknek. A tapasztalatok azt mutatják, hogy általában azok a sikeres országok, amelyek gondoskodnak az oktatási rendszerük és a munkaerőpiac közötti koordinációról, és a munkaerő-piaci szereplőket bevonják a szakmai kompetenciák és képesítések nyomon követésébe, felügyeletébe és tanúsításába. Az EGSZB számos alkalommal hangsúlyozta a foglalkoztatással és készségekkel foglalkozó ágazati tanácsok szerepét⁽⁸⁾ a munkaerő-piaci igények minőségi és mennyiségi elemzésében, és üdvözölte az európai szociális partnerek együttes törekvését, hogy közös munkaprogramjukban az oktatásra és a képzésre koncentráljanak.⁽⁹⁾

(8) Az EGSZB feltáró véleménye, HL C 347., 2010.12.18., 1. o.

(9) A kompetenciák és képzettségek egész életen át tartó fejlődését szolgáló intézkedések kerete (2002), illetve a befogadó munkaerőpiacokról szóló, új önálló megállapodás (2010).

7.16 A válság megmutatta, hogy számos intelligens és hatékony megoldás létezik a munkahelyek megőrzésére, és különféle oktatási és képzési rendszerek alakíthatók ki a vállalkozások szintjén. A válságból való kilábalás uniós stratégiájáról szóló EGSZB-vélemény⁽¹⁰⁾ számos „bevált gyakorlatot” idéz fel ezzel kapcsolatban.

7.17 A tanulási célú mobilitás az új kompetenciák megszerzése révén segíti a foglalkoztathatóság javítását, különösen a fiatalok esetében. Az EGSZB ezért üdvözli az Európai Bizottság által javasolt, a tanulási célú mobilitás helyzetének értékelésére vonatkozó ambiciózus, de politikailag szükséges programot. E program kiköti, hogy az EU nemzeti szakképzési rendszereiből kikerülő fiatalok legalább 10 %-ának kellene rendelkeznie külföldi tanulmányi vagy képzési időszakokkal. Ez mind mennyiségi, mind minőségi értelemben javíthatja a szakképzési célú mobilitás helyzetét, egyenrangúként kezelve a szakképzést és a felsőoktatást.

7.18 A szakmai képesítések elismeréséről a közelmúltban kiadott zöld könyv⁽¹¹⁾ nyilvános vitát kezdeményezett arról, hogyan lehetne csökkenteni és egyszerűsíteni a szakmai képesítésekhez szükséges korlátozó előírásokat, a belső piac működésének tökéletesítése és a határokon átnyúló mobilitás illetve üzleti tevékenység élnépszerűsítése érdekében. Az újonnan javasolt európai szakmai igazolvány sikere mindenekelőtt a tagállamok közötti kölcsönös bizalom és együttműködésen áll vagy bukik.

7.19 Az EGSZB meggyőződése, hogy minden tanár és oktató számára létfontosságú – különösen a szakképzés területén –, hogy rendelkezzen a tartalomalapú nyelvtanulás népszerűsítéséhez szükséges kiváló színvonalú nyelvi kompetenciákkal (Oktatás és képzés 2020). Az EGSZB támogatja a „Vállalkozások platformja a többnyelvűség előmozdítására”⁽¹²⁾ illetve az egész életen át tartó tanulás lehetőségeinek általános kiterjesztésén munkálkodó „Civil társadalmi fórum a többnyelvűségért”⁽¹³⁾ e téren végzett tevékenységeit.

7.20 A huszonegyedik században elengedhetlenné vált, hogy felszámoljuk az általános iskolától jelen lévő sztereotípiákat, és támogassuk a férfiak és a nők egyenlő lehetőségeit az oktatás és a képzés valamennyi szintjén, ösztönözve minden olyan kulturális intézkedést, amely a fiatal nőket a tudományos és műszaki tanulmányok felé orientálja, a nemek közötti egyenlőségről szóló európai paktum szellemében.⁽¹⁴⁾

7.21 Az elmúlt évtized folyamán számos ország dolgozott ki és vezetett be különféle költségmegosztási koncepciókat. Ezek módosították az állam, a munkáltató és az érintett egyén hozzájárulásainak mérlegét. E pénzügyi intézkedések többek között

szakképzési alapokat, adókedvezményeket, szakképzési utalványokat, egyéni tanulmányi számlát, hiteleket és megtakarítási módokat foglaltak magukba. Céljuk az európai szakképzési kreditrendszerbe való egyéni befektetések és részvétel ösztönzése.

7.22 Az uniós költségvetésen belül a humánpolitikai beruházásokhoz az Európai Szociális Alap (ESZA) adja a legjelentősebb pénzügyi hozzájárulást. A kompetenciák növelése és a fiatalok körében számos országban tapasztalható magas munkanélküliség kezelése érdekében a következő többéves pénzügyi keret időszakában ki fogják terjeszteni a Leonardo program által támogatott intézkedéseket.⁽¹⁵⁾

8. Az európai intézkedések és elvek nemzeti szintre történő megfelelő átültetése

8.1 Az európai szakképzési együttműködés megerősítése érdekében létrehozott eszközök bevezetésekor világossá vált, hogy a különböző struktúrák közötti együttműködés fokozása maguk a struktúrák jobb működésének is szükséges feltétele.

8.2 A koppenhágai és a bolognai folyamat nem fejlődhet tovább egymástól függetlenül. Javítani kell a különböző eszközök közötti interoperabilitást és azok összehasonlíthatóságát. El kell ismerni, hogy a koppenhágai folyamat kevésbé van előrehaladott állapotban, és hogy az európai szakképzési kreditrendszer (ECVET)⁽¹⁶⁾ illetve az Európai Képesítési Keretrendszer (EKKR) csak évek múlva lesz valóban működőképes.

8.3 Az EKKR, az ECVET és az EQAVET célja a tanulás előmozdítása minden szinten és minden típusú oktatási és képzési rendszerben. Az EKKR 6–8. szintjét a nemzeti képesítési keretrendszerekben a felsőoktatással egyenrangú képesítésként kell számon tartani. Ami a szakképzési kreditrendszert, az ECVET-et illeti, törekedni kell, hogy alkalmazása következetes legyen, és egybevájon az ECTS-sel,⁽¹⁷⁾ miután az ECVET egyelőre még nem működőképes rendszer.

8.4 Az európai eszközöket nemzeti eszközök (pl. nemzeti képesítési keretrendszerek) is kiegészíthetik, illetve ezen eszközök beépülhetnek a nemzeti szabályozásba (pl. a nemzeti kreditrendszerekbe), ha a nemzeti szintű oktatási reform ezt megköveteli. Több együttműködésre kell törekedni a különböző szintek között (EU, tagállamok, régiók).

8.5 Előre kell lépni a „szakképzési Erasmus” megvalósítása irányába. E program biztosíthatja, hogy a szakképzés egyenlő elbánásban részesüljön a felsőoktatási kezdeményezésekkel, ezzel is hozzájárulva a szakképzés támogatásához. Ugyanakkor

⁽¹⁰⁾ Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye, HL C 318., 2011.10.29., 43. o.

⁽¹¹⁾ COM(2011) 367 végleges, Zöld könyv – A szakmai képesítések elismeréséről szóló irányelv korszerűsítése, 22.6.2011.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/languages/pdf/business_en.pdf.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/languages/pdf/doc5080_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ A Foglalkoztatási, Szociálpolitikai, Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Tanács 3073. ülése, 2011. március 7.

⁽¹⁵⁾ Az Európa 2020 stratégia költségvetése – COM(2011) 500 végleges, 2011. június 29.

⁽¹⁶⁾ Európai szakképzési kreditrendszer – a munkahelyi kompetenciák és a szaktudás átváltását, elismertetését és felhalmozását elősegítő rendszer.

⁽¹⁷⁾ ECTS: Európai kreditátviteli rendszer.

nemzetközi dimenziót is kölcsönözne a szakképzésnek, áthidalná a mobilitás hiányát, és növelné a középiskola utáni szakképzés láthatóságát és vonzerejét.

8.6 Ugyanakkor az Európai Bizottságnak várnia kell az újabb eszközök létrehozásával, amíg ki nem értékelte, milyen hozzáadott értéket teremtettek a meglévő eszközök. Javítani kell a

kommunikációt és az együttműködést a meglévő eszközökön belül és azok között is, hogy céljaik a gyakorlatban is megvalósulhassanak.

8.7 Az EGSZB számos kiváló minőségű véleményt dolgozott ki a szóban forgó eszközökről – az ECVET-ről⁽¹⁸⁾ és az EQAVET-ről,⁽¹⁹⁾ illetve a szakképzés során megszerzett képesítések tagállamok közötti összehasonlíthatóságáról.⁽²⁰⁾

Kelt Brüsszelben, 2012. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Az EGSZB véleménye: HL C 100., 2009.4.30., 140. o.

⁽¹⁹⁾ Az EGSZB véleménye: HL C 100., 2009.4.30., 136. o.

⁽²⁰⁾ Az EGSZB véleménye: HL C 162., 2008.6.25., 90. o.

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

Az alábbi módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egy-egyede volt, a vita során elutasították (Esz. 54. cikk (3) bekezdés):

1.10. pont

A következőképpen módosítandó:

A vállalkozói szervezeteknek aktívan részt kell venniük a tanácsadó és eligazító rendszerekben, mivel a szakképzési és munkaerő-piaci lehetőségekről való tájékoztatásban ~~ők képezik a leginkább mérvadó struktúrát~~ a legfontosabb szereplők. Fontos, hogy segítsenek az oktatási szolgáltatóknak a munkahelyi tanulás és az új módszerek fejlesztésében.

A szavazás eredménye:

Mellette:	81
Ellene:	100
Tartózkodott:	20

1.18. pont

A következőképpen módosítandó:

~~Az elő kell segíteni, hogy a diákok preferenciáit és családtagjaik elvárásait egybeessenek össze kell vetni a munkaadók igényeivel. A jövőben felhasználhatnák az újonnan kifejlesztett uniós „kézségkörképet” és annak a képzettségi kínálatra és a munkaerő-piaci igényekre vonatkozó előrejelzéseit.~~

A szavazás eredménye:

Mellette:	75
Ellene:	127
Tartózkodott:	18

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Fiatalok foglalkoztatása, szakmai képzések és mobilitás (saját kezdeményezésű vélemény)

(2012/C 68/02)

Előadó: **Dorthe ANDERSEN**

2011. július 14-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Fiatalok foglalkoztatása, szakmai képzések és mobilitás.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2011. december 16-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2012. január 18–19-én tartott 477. plenáris ülésén (a január 18-i ülésnapon) 173 szavazattal 1 ellenében, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt:

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A demográfiai fejlődés nagy követelményeket támaszt a munkaerőpiaccal szemben. A gazdasági válság következményei világossá tették, hogy a munkaerőpiacok strukturális problémákkal küzdenek. Különösen a fiatalok azok, akik megfelelő képzéseik ellenére csak nehezen tudják megvetni a lábukat a munkaerőpiacon. Ezért kell a tagállamoknak azokat a reformokat végrehajtaniuk, amelyeket az Európa 2020 stratégiában és a növekedés helyreállítására irányuló nemzeti reformprogramokban meghatároztak.

1.2 A fiatalok munkanélkülisége nagy gazdasági és szociális hátrányokkal jár a társadalomra és magukra a fiatalokra nézve is, és leszűkíti a növekedési lehetőségeket. Európa versenyképessége nagymértékben a képzett munkaerőtől fog függni, és féltő, hogy a szakképzettséggel rendelkező és a magasán képzett munkavállalókért folytatott küzdelemben Európa le fog maradni.

1.3 Senki nem tudja ténylegesen, hogy hogyan fognak kinézni a jövő munkahelyei, a képzéseknek azonban a munkaerő-piaci igényekből és a ténylegesen megoldandó feladatokból kellene kiindulniuk. Erősíteni kellene a képzési rendszereken kívül megszerzett képzések elismerését. A tanterveknek nagyobb hangsúlyt kellene fektetniük az általános és innovatív kompetenciákra.

1.4 Az oktatás és a munkaerőpiac közötti korlátokat fel kellene oldani, és kerülni kellene a pénzügyi megfontolások túlsúlyát. A tantervek kidolgozására és a jövőbeli igényekre való felkészülésre való tekintettel el kellene mélyíteni a vállalkozások és az oktatás közötti partnerségeket. A szakképzésnek foglalkoztatáshoz kellene vezetnie.

1.5 Növelni kellene a képzés és gyakorlat duális rendszerét az oktatásban – beleértve a releváns felsőoktatási képzést és a szakképzést is. A gyakorlati tevékenység és a munkahelyen való képzés, valamint az elméleti oktatás közötti szinergiák erősítik a fiatalok foglalkoztathatóságát, jobb pályakezdetésről gondoskodnak, és impulzusokat adnak az oktatás fejlesztéséhez.

1.6 A duális képzési rendszereket bevezetni kívánó országoknak az ezáltal keletkező kezdeti költségeik fedezésére az Európai Szociális Alapból folyósított támogatást kellene kapniuk.

1.7 A nyitott és dinamikus munkaerőpiac elősegítheti a mobilitást, és foglalkoztatási lehetőségeket teremthet, különösen a fiatalok számára. Az Európa 2020 stratégiának és a nemzeti reformprogramoknak megfelelően a tagállamoknak modernizálniuk kell munkaerőpiacaikat azok felvevőképességének növelése és működésének javítása érdekében.

1.8 Az álláskeresőket és foglalkoztatottakat az egész életen át tartó tanulásra ösztönző aktív munkaerő-piaci politika hozzájárul a szakmai és földrajzi mobilitás növekedéséhez, ezáltal pedig több foglalkoztatási lehetőséget teremt.

2. Célok és bevezetés

2.1 Európa jövőjét az európai fiatalok jelentik. Sok fiatalnak azonban nincs munkahelye vagy nem rendelkezik megfelelő képzésekkel. Ezenkívül sok fiatal a megfelelő képzések ellenére is nehezen tudja megvetni a lábát a munkaerőpiacon.

2.2 A jelen véleménytervezetben a fiatalok foglalkoztatási lehetőségeiről lesz szó. Ehhez tartozik a technikusok és szakmunkások iránti jövőbeli igény, a fiatalok munkaerőpiachoz való hozzáférése és a szakmai mobilitás. Olyan alapvető munkaerőről van szó, amely műszaki vagy szakmai képzéssel vagy középfokú végzettséggel rendelkezik, számuk a CEDEFOP szerint 2020-ban a jövőbeli foglalkoztatottak 50 %-át fogja kitenni.

2.3 A vélemény célja konkrét javaslatok előterjesztése, amelyek a fiatalok foglalkoztathatósági lehetőségeinek javítását, valamint a vállalkozások számára megfelelő készségek biztosítását szolgálják.

2.4 A készség fogalma számos szempontot lefed, például szociális és általános kompetenciákat, valamint technikai és szakmai kompetenciákat és készségeket, amelyek megszerzése általános és szakmai képzési rendszerek keretében, valamint a munkán, illetve társadalmi és családi kapcsolatokon és tevékenységeken keresztül történik.

2.5 A jelen vélemény célja két egymással szorosan összefüggő kérdés megválaszolása: (1) Milyen készségekre lesz a jövőben szükség a munkaerőpiacon? (2) Hogyan garantálható a fiatalok integrációja és a szakmai mobilitási lehetőségek?

2.6 Az Európai Bizottság ezzel kapcsolatban több kiemelt kezdeményezést indított, ezek közül a két legutóbbi a „Mozgásban az ifjúság” és az „Új készségek és munkahelyek menetrendje”. Ezek a kiemelt kezdeményezések központi jelentőségűek, és a fiatalok foglalkoztatási lehetőségeinek javítását szolgáló több kezdeményezést foglalnak magukba. Ezekkel az idevágó EGSZB-vélemények⁽¹⁾ foglalkoznak.

3. Az európai helyzet

3.1 A demográfiai változások miatt az EU-ban a gazdaságilag aktív népesség csökken: a népességnövekedés idején született idősebbek elhagyják a munkaerőpiacot, és őket az alacsonyabb népszaporulat idején született fiatalabbak váltják fel. Ezáltal a munkaerőpiac nagy kihívások előtt áll, mivel a képzett munkaerő széles kínálata döntő jelentőségű Európa növekedése számára.

3.2 Az Európai Bizottság foglalkoztatási és szociális helyzettel foglalkozó negyedéves szemléjének (Quarterly Employment and Social Situation Review) legutóbbi száma szerint az EU munkaerőpiaca csupán lassan és egyenetlenül áll helyre. Új munkahelyek jönnek létre, azonban nem elegendő számban, és kiváltképp a fiatalok munkanélkülisége (20,3 %) teszi nyilvánvalóvá a gyors és hatékony fellépés szükségességét.

3.3 A munkanélküliség a fiatalok valamennyi csoportját – beleértve a problémás csoportokat is – érinti, függetlenül iskolázottsági és képzettségi szintjüktől. Az alacsony végzettségű vagy szakmai tapasztalattal nem rendelkező fiatalok számára mindenestre nagyobb a kockázata annak, hogy nem találjanak munkát. Ezen túlmenően a tartós munkanélküliség is növekedett – 2011 márciusában 9,5 %-ra –, és kiváltképp számos fiatalot fenyeget a tartós munkanélküliség kockázata.

3.4 Mind a munkanélküliség, mind a fiatalok alulfoglalkoztatottsága nagy gazdasági és szociális hátrányokkal jár a társadalomra és magukra a fiatalokra nézve is, és leszűkíti a növekedési lehetőségeket.

3.5 A válságot olyan időszak előzte meg, amelyben viszonylag sok munkahelyet teremtettek. Az Európai Bizottság adatainak megfelelően 1995 és 2006 között 20 millió új munkahely keletkezett.

3.6 A válság alatt azonban mintegy 5 millió munkahely szűnt meg. Az Eurofound szerint ennek nagy része szakképzetleneknek szóló, rosszul fizetett munka. E téren azonban nagy eltérések vannak az egyes tagállamok között.

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye a következő témában: „Mozgásban az ifjúság”, HL C 132., 2011.5.3., 55. o., valamint a következő témában: „Új készségek és munkahelyek menetrendje” (HL C 318., 2011.10.29., 142. o.).

3.7 A CEDEFOP a 2010 és 2020 közötti időszakban mintegy 7 millió új munkahely létrehozásával számol, valamint a demográfiai változás következményeként megüresedő 73 millió helyet. A munkahelyteremtés különösen a magasabb képzettségi szintre fog összpontosítani.

3.8 Paradox módon bizonyos országokban és bizonyos ágazatokban a munkanélküliek magas száma mellett ugyanakkor munkaerőhiány figyelhető meg, ami az európai munkaerőpiacok folyamatos strukturális problémáira utal. Hollandiában 2009 végén például 118 000 szabad állás volt, Németországban és Lengyelországban pedig 87 800, illetve 18 300 informatikai álláshely volt betöltetlen.

3.9 A magánszektor versenyképessége nagymértékben a szakképzett munkaerőtől fog függni. Amennyiben a magánvállalkozások Európában nem találnak megfelelő munkaerőt, arra kényszerülhetnek, hogy a világ olyan más régióiban keressenek, ahol találnak is. A demográfiai változások ahhoz is fognak vezetni, hogy az idősek gondozása és ellátása, valamint az egészségügy területén több munkaerőre lesz szükség.

4. A jövőbeli munkaerő-szükséglet

4.1 A csökkenő foglalkoztatás és az égetően szükséges növekedés megerősítik annak szükségességét, hogy a fiatalok munkaerőpiacra belépő következő generációi magas iskolázottsági és képzettségi szinttel rendelkezzenek, amely megfelel a jelenlegi és a jövőbeli igényeknek. Ehhez kapcsolódóan fontos, hogy az iskolaelhagyók száma csökkenjen, és több fiatal szerezzen szakképesítést. Továbbá döntő fontosságú, hogy a munkaerőpiac úgy legyen kialakítva, hogy a fiatalok beléphessenek oda. A legutóbbi évek megmutatták, hogy a képzés és a foglalkoztatás közötti átmenet nehéz. Ezenfelül képzési korlátok és a foglalkoztatásra vonatkozó jogi akadályok nehezítik meg a munkahelyváltást.

4.2 Az EU és a tagállamok az Európa 2020 stratégia, a bevált gyakorlatok és nemzeti reformprogramok keretében már elkötelezték magukat különböző reformok mellett. Ebben az összefüggésben számos tagállam tett javaslatot olyan reformokra, amelyek célja oktatási rendszerüknek a munkaerő-piaci igényeknek való nagyobb mértékű megfeleltetése.

4.3 Az Európa 2020 stratégia két központi célt tűz ki az általános és szakoktatás területére. Ezek mindenestre tisztán mennyiségi célkitűzések. Ugyanilyen érdekes az oktatási és képzési rendszerek azon képessége, hogy a fiatalokat a megfelelő képzettségekkel lássák el, amelyeket aztán alkalmazni tudnak, és amelyekre kereslet van.

4.4 Előrejelzések alapján az európai polgárok iskolázottsági és képzettségi szintje tovább fog növekedni, azonban fennáll a polarizálódás veszélye. Bizonyos előrejelzések szerint az a célkitűzés, hogy a 30–34 év közöttiek legalább 40 %-a felsőfokú képzettséggel rendelkezzen, valószínűleg 2017-re valósul meg.

4.5 Annak a célkitűzésnek a teljesítése viszont, hogy az iskolaelhagyók arányát 2020-ra 10 % alá szorítsák vissza, messze nem halad ilyen jól. A CEDEFOP becslése szerint (a 2010. évi 78 %-kal szemben) 2020-ra a 22–24 évesek legalább 83 %-a rendelkezni fog középfokú végzettséggel, vagyis szak-középfokú vagy gimnáziumi végzettséggel. A képzett munkaerő széles körű kínálatának biztosításához kapcsolódóan nagy kihívást jelent az a tény, hogy számos fiatal képzetlen munkaerő, ugyanis a jövő munkahelyein főként magasan képzett vagy szakismeretekkel rendelkező munkaerőre lesz szükség. Ezért elsőként arról kell gondoskodni, hogy több fiatal szerezzon megfelelő képzettséget, és ide tartozik a szakmai képzés is.

4.6 A globalizáció és az új technológiák meg fogják változtatni a munkaerőpiacot, és ez többek között egyre rövidebb termékéletről fog jelentkezni. Az ágazatok és az új munkaszervezési módok közötti áthelyeződések révén új munkahelyek jönnek létre, valamint új kompetenciákra is lesz igény.

4.7 Ezáltal magasabbak lesznek a követelmények az egész életen át tartó tanulással, a felnőttképzéssel és az alkalmazkodási készséggel szemben, amelyek ezentúl a munka világának részét képezik. Főként a szociális partnerek és az oktatási intézmények közös felelőssége, hogy közös innovatív megoldásokat tudjanak találni.

4.8 A CEDEFOP szerint a magasan képzett munkaerő iránti kereslet 2020-ig mintegy 16 millióval, a középfokú képzettséggel rendelkező munkaerő iránti kereslet pedig 3,5 millióval fog növekedni. Ezzel szemben az alacsony képzettségűek iránti igény várhatóan mintegy 12 millióval csökken.

4.9 2010–2020 között a foglalkoztatásnak várhatóan jelentős visszaeséssel kell számolnia az elsődleges iparágakban, valamint a termelés és gyártás területén is. A legnagyobb növekedésre a szolgáltatási ágazatban fog sor kerülni, különösen az üzleti szolgáltatások területén, ám a forgalmazás, az étkeztetés, az egészségügy és a szállítás is bővülő szektorok. A tudásigényes, ugyanakkor a kevésbé tudásigényes ágazatok, mint például a kiskereskedelem, is növekedni fognak. Tovább folytatódik az átmenet a tudásalapú gazdaság, valamint az innováción alapuló, gyorsan változó világ irányába. Ezért fontos a nagyobb szakmai kompetencia ismeretanyaggá való változtatása, amely így innovációt, valamint új termékeket és szolgáltatásokat eredményez. Az alkalmazkodási készség a munkaerő-piaci igényeknek való megfelelés érdekében továbbra is központi szerepet játszik, mind az egyén, mind az oktatási rendszer szempontjából.

4.10 A foglalkoztatási szerkezet és a jövőben szükséges kompetenciák elemzésében az innováció kulcsfontosságú. Az innováció a folyamatok és módszerek javításának a képességét foglalja magában, ám az általános kompetenciák – mint amilyen a kreativitás, a problémamegoldó, együttműködési és vezetési kompetenciák, valamint a vállalkozói szellem – is szerepet játszanak. Ennek megfelelően például a tudásintenzívebb ipari ágazatokban számos olyan ember dolgozik, aki ugyan nem magasan képzett, ám pl. a munkafolyamatok vagy a szervezés javítása révén hozzájárul az innovációhoz.

4.11 Néhány tanulmány azt mutatja, hogy a növekedés alapját adó innováció elsősorban a vállalkozásoktól indul ki. A vállalkozások az ügyfelek, beszállítók és a munkavállalók hozzájárulásai és igényei alapján fejlődnek.

4.12 Az innovációt ugyanakkor nem tudományként kell felfogni. Az innovációs kapacitás új elvárásokat támaszt az oktatási rendszerekkel szemben, többek között azzal kapcsolatban, hogy miként erősíthető a fiatalok innovatív kompetenciája annak érdekében, hogy a munkában való részvételükkel közvetlenül hozzá tudjanak járulni az értéknövekedéshez társadalmunkban.

5. A jövőbeli alapvető munkaerő és az oktatási rendszerek

5.1 Senki nem tudja, hogy milyenek lesznek a jövő munkahelyei. Az EU nemsokára elindítja az uniós készségkörképet, miközben képzettséggel foglalkozó ágazati tanácsokat (SSC = Sector Skills Council) hoznak létre az Unióban, valamint egyre jobban előre lehet jelezni a jövőbeli igényeket és szűk keresztmetszeteket. A globális verseny, a technikai fejlődés, valamint a ki- és bevándorlás miatt az oktatási rendszerek rugalmassága és alkalmazkodási képessége jelentős tényezővé válik.

5.2 Ezenkívül az oktatási intézmények, a kormányok és a munkaadók szorosabb összekapcsolódására és együttműködésére lesz szükség, például a tantervek kidolgozása során. A készségek megszerzése és továbbfejlesztése egész életen át, képzések révén és a munka során történik; megszerzhetőek ugyanakkor a munkaerőpiacon kívül is, amit jobban kellene méltányolni.

5.3 A jövőbeli alapvető munkaerő képzése már korán, az általános iskolában megkezdődik, amelynek oktatási minőségét meg kell erősíteni. A gyermekeknek és fiataloknak az iskolában meg kellene tanulniuk tanulni és új tudást elsajátítani is. Fontos a szerepe például az alapfokú oktatási szinten és az általános iskola felső tagozatában történő iskolai orientációnak, valamint a pályaválasztási tanácsadásnak. A tanároknak ez irányú kompetenciákra van szükségük.

5.4 A szakképzési rendszerekkel az EGSZB egy másik véleményében foglalkozik, ⁽²⁾ a szakképzéseknek azonban alapvető szerepük van a megfelelő képzettségek jövőbeli biztosításában.

5.5 A szakképzések jelenleg nagy kihívások előtt állnak. Ez érinti például a képzések arculatát és minőségét, a munkaerő-piaci részvételhez szükséges képzettségek lefedését és a pályakezdet támogatását. Számos szakképzés esetében megállapítható, hogy magas a bukások aránya, mivel a fiatalok alapvető ismeretei, például az olvasáskészség, hiányosak. Ezenfelül a szakképzési rendszerből a felsőoktatási rendszerbe való átmenet gyakran nehéz. Végül a nemek szerinti szegmentáció is megfigyelhető még a képzési folyamatokon belül.

5.6 A szakképzések terén néhány ország duális rendszert vezetett be, vagyis a szakképzés váltakozóan tartalmaz iskolai oktatást, valamint vállalatoknál végzett gyakorlatot és képzést. A vállalatokkal fenntartott szoros kapcsolat hidakat teremt a munkaerő-piaci részvétel irányába, és biztosítja, hogy a szakmai végzettséggel rendelkező személyek nagy része hamar munkát

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye a következő témában: „A középiskola utáni szakképzés mint a felsőfokú képzés vonzó alternatívája” (Lásd e Hivatalos Lap 1 oldalát).

találjon. A svéd, belga és spanyol szakképzési rendszerek például ezzel ellentétben kevés kapcsolatot tartanak fenn vállalatokkal, mivel a szakképzés főként az iskolában történik. Az ezen országban élő fiatalok jó része ugyanakkor nehezen talál munkát.

5.7 Mivel a munka, gyakorlat és iskolai képzés kombinációját sokan (Európai Bizottság, OECD, Európai Parlament stb.) megfelelő módszernek tartják a munkaerő-piaci beilleszkedésre, az EGSZB konkrét kezdeményezéseket fog javasolni azzal kapcsolatban, hogy miként terjeszthető ki a duális képzési rendszerek gyakorlata az EU-ban.

6. Pályakezdés és szakmai mobilitás

6.1 A képzésből egy adott munkahelyre – egyúttal a szakképzési rendszerből a munkaerőpiacra – való átmenetet gyakran számos pénzügyi megfontolás kíséri. Jóllehet a képzési rendszerek és a munkaerőpiac közötti szorosabb összekapcsolódás, valamint a fiatalok munkaerőpiachoz való hozzáféréseinek támogatása az EU politikai prioritásaihoz tartozik, az utóbbi évek megmutatták: ezen a téren nagy kihívások vannak.

6.2 A szakmai és földrajzi mobilitás Európában továbbra is korlátozott, és tovább nehezítik a képesítési rendszerekben fennálló akadályok, a képesítések elismerésének problémái vagy az elégtelen tanácsadás. Különösen az uniós csere- és mobilitási programoknak van ebben központi szerepük, ezért megerősítésre szorulnak. A középpontban eddig mindenekelőtt a felsőoktatás állt, míg a jövőben a technikai és szakképzési mobilitási lehetőségeknek is központi helyet kellene biztosítani, például határokon átnyúló vállalati gyakorlatok révén. Így például határ menti területeken a határokon átnyúló gyakorlatok szabályozása javíthatna a helyzeten, ha az egyik ország kevés gyakorlati hellyel, a szomszédos ország pedig széles kínálattal rendelkezik.

6.3 A duális képzési rendszerek ebben ugródeszkaként szolgálnának a fiatalok munkaerőpiacon történő jó és biztos elindulásához, és garantálnák, hogy a megfelelő képzettségek álljanak a vállalkozások rendelkezésére. Az Eurobarométer egyik vizsgálatának eredményei alapján például a munkaadók 87 %-a lényegesnek tartja a felvétel során a szakmai tapasztalatot, például szakmai gyakorlat formájában.

6.4 Az iskolai elméleti oktatás és a munkahelyen történő tanulás kombinációját szélesebb körben kellene terjeszteni. Ehhez mindenesetre szerződéses keretet kellene létrehozni, amelyben a vállalkozásoktól elvárják, hogy részt vegyenek a fiatalok és az egyes szakképzésben részt vevők képzésében. Ez

minden résztvevő érdekét szolgálná. A vállalkozások egyrészt nagyobb munkaerő-kínálatból választhatnának, másrészt pedig hasznot húzhatnának az új tudásból és inspirációból. Az oktatási intézmények több tudáshoz és a gazdasággal való együttműködéshez nyernének hozzáférést. A munkavállalók számára pedig a munka világában szerzett tapasztalat révén lenne kedvező.

6.5 Mivel a duális képzési rendszer kiépítése és kiterjesztése során kezdetben többletköltségek keletkeznek, az uniós alapok és programok – mint például az Európai Szociális Alap – gyorsfinanszírozással segíthetnék azon országokat és régiókat, amelyek be kívánják vezetni a duális rendszert.

6.6 Bizonyos előfeltételeket teljesíteni kell ahhoz, hogy a pályakezdés sikeres legyen, valamint hogy a szakmai mobilitás és a szakmai előrelépés biztosítva legyen. Nemcsak a munkahelyteremtés támogatása a cél, hanem nyitott és dinamikus munkaerőpiacok létrejötte is, amelyek egyrészt támogatják a mobilitást, másrészt pedig a fiataloknak biztos indulást garantálnak. A számos munkalehetőséget kínáló munkaerőpiac és a szabad életpályaváltás hozzájárulnak a fiatalok útjának egyengetéséhez.

6.7 Az Európa 2020 stratégia keretén belül számos ország reformokat vezet be munkaerőpiacán, amelynek célja a felvevőképesség növelése és a működés javítása. Főként a fiatalok zökkenőmentesebb pályakezdésének érdekében fontos lenne felszámolni azokat az akadályokat, amelyek abban akadályozzák a munkaadókat, hogy a fiatalokat megfelelő feltételek mellett foglalkoztassák. Ennek sem a munkaadókat, sem a munkavállalókat nem lenne szabad előnyösen vagy hátrányosan érintenie; egyedül a munkaformának lenne döntő szerepe a felvételi szerződésforma kiválasztása során.

6.8 Ezért a cél egy aktív munkaerő-piaci politika kialakítása, amely mind a munkakeresők, mind a foglalkoztatottak számára ösztönzőket kínál az egész életen át tartó tanuláshoz és a továbbképzéshez. Olyan munkaerő-piaci politikára van szükség, amely hozzájárul a mobilitás javításához, és ezáltal pontosan a fiataloknak szóló munkaerő-piaci perspektívákat kínál.

6.9 Egyúttal mindenféle, nem egy konkrét vállalkozáshoz vagy munkahelyhez kötődő, ugyanakkor a munkavállalókat – munkahely-változtatáson keresztül is – kísérő olyan egyéni igények is hozzájárulhatnak a mobilitáshoz a munkaerőpiacon, mint például a nyugdíjra való jogosultság és az oktatási kínálat, amelyeket alapokból finanszíroznak.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Staffan NILSSON

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A civil társadalom bevonása a jövőbeli európai energiaközösség kialakításába (saját kezdeményezésű vélemény)

(2012/C 68/03)

Előadó: **Pierre-Jean COULON**

2011. július 14-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A civil társadalom bevonása a jövőbeli európai energiaközösség kialakításába.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2011. december 20-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2012. január 18–19-én tartott, 477. plenáris ülésén (a 2012. január 18-i ülésnapon) 183 szavazattal 2 ellenében, 8 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB helyesli az Európai Bizottságnak az összeköttetések további kiépítésére és a belső energiapiac megvalósítására irányuló legújabb kezdeményezéseit. Támogatja továbbá az EU és tagállamai által a nemzetközi szintéren elfoglalt pozíció megerősítése érdekében – különösen a Tanács által – tett erőfeszítéseket. Az EGSZB mindenekelőtt tudomásul veszi az Európai Bizottság által 2011. december 15-én közzétett, 2050-ig szóló energiaügyi ütemtervet, amely kimondja, hogy „(...) olyan európai megközelítésre van szükség, amelyben valamennyi tagállam közös álláspontot képvisel (...)”.

1.2 Az EGSZB támogatja az európai energiaközösség (EEK) létrehozásának elvét, és helyesli az ehhez szükséges köztes lépéseket, különösen az európai regionális energiahálózatoknak, a megújuló energiák fejlesztési alapjának és a gázbeszerzési csoportosulásnak a létrehozását.

1.3 Az EGSZB az energiaárak közelítése és csökkentése érdekében további lépések megtételét és az európai piacok integrálását ajánlja. Az energiaszerkezettel kapcsolatban azt javasolja továbbá, hogy uniós szinten a legkoherensebb és leghatékonyabb döntéseket hozzák meg. Az államok egyes csoportjai hivatalos formában szorosabb együttműködést alakíthatnának ki kiemelt infrastruktúrális és összekapcsolódási projektek, illetve az energiatermelés és -ellátás szintjén megvalósuló komplementaritás alapján.

1.4 Az EGSZB azt javasolja, hogy a beruházásokat – a nemzeti beruházásokat is beleértve – az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiatechnológiák területén folyó kutatásra összpontosítsák. A hangsúlyt a megújuló energiák mellett azokra a nagy léptékű projektekre kellene helyezni, amelyek hozzájárulhatnak majd Európa újraparosításához és a foglalkoztatáshoz.

1.5 Az EGSZB kiáll amellett, hogy az energiához való egyetemes hozzáférés szerepeljen az EU közös energiapolitikájának célkitűzései között. Javasolja, hogy az illetékes hatóságok vagy

az energiaszolgáltatók rendszeresen tájékoztassák a végfelhasználókat a jogaikról, és adott esetben erősítsék meg a fogyasztók védelmét. Az EGSZB azt ajánlja, hogy egy „európai energiaszolidaritási paktumon” keresztül haladéktalanul adjanak választ az energiaszegénység problémájára.

1.6 Az EGSZB támogatja a fosszilis energiákkal való ellátás közös struktúrájának létrehozását. Kéri az EU nemzetközi energiaellátási megállapodásokkal kapcsolatos tárgyalási és ellenőrzési hatásköreinek megerősítését.

1.7 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az energia területén a fejlődés és a partnerség szellemében a fejlődő országokkal és az EU szomszédaival fűzzék szorosabbra az együttműködést.

1.8 Tekintettel a környezetvédelmi kihívások horderejére, a megvalósítandó beruházások költségeire, a politikai döntések társadalmi kihatásaira, az életmódra gyakorolt hatásokra és a közvélemény szükséges támogatására, elengedhetetlen, hogy a polgárokat tájékoztassák és bevonják az energetikai kérdésekkel kapcsolatos vitába. Az EGSZB egy olyan, az energiaügyi kérdések nyomán követésével foglalkozó európai civil társadalmi fórum létrehozását kéri, amelynek révén a tagszervezetek a döntéshozók előtt kifejezésre juttathatják szempontjaikat.

1.9 Az EGSZB-nek az európai civil társadalommal az európai energiaközösség előrehaladásának témájában rendszeres időszakonként folytatott strukturált viták fórumául kell szolgálnia.

1.10 Az EGSZB azt javasolja, hogy az EUMSZ 194. cikkének szem előtt tartásával 2014-ig értékeljék az elért haladást, akkor pedig vizsgálják meg, hogy az ebben a véleményben foglalt javaslatokhoz mérten van-e szükség változtatásokra.

2. Az EU energiapolitikája: kihívások, eredmények és korlátok

2.1 Az EU energiahelyzetét a hazai termelés és fogyasztás közötti egyre nagyobb egyensúlyhiány, valamint a szénalapú energiaforrásoktól való erős és tartós függés jellemzi. Ezért az Európai Uniónak egyidejűleg három nagy, egymással eleve nehezen összeegyeztethető kihívással kell megküzdenie, amelyek:

- az éghajlatváltozás elleni küzdelem, illetve az alacsony széndioxid-kibocsátású társadalom irányába történő átmenet,
- az integráció, a hatékony belső energiapiac és a megfizethető energiaárak, valamint
- az ellátás biztonsága.

2.2 A belső villamosenergia- és gázpiac létrehozására irányuló célkitűzés 1996-ból származik (első liberalizációs csomag), de a belső energiapiac 15 év elteltével is lényegében csak egy üres váz: a villamos energiának csupán 10 %-a áramlik az országok között, a fogyasztók továbbra sem választhatnak egy másik tagállamban letelepedett szolgáltatót, a megújuló energiák fejlesztése – amelyeknek a villamosenergia-termelés legfőbb forrásává kell válniuk – továbbra is nemzeti támogatási mechanizmusokon alapul, a hálózattervezés a jövőben is javarészt nemzeti hatáskörbe tartozik (mivel az Energiaszabályozók Együttműködési Ügynöksége [ACER] csupán a határokon átnyúló kapacitásokkal foglalkozik, holott a valódi integrált piachoz arra is szükség van, hogy közösen lehessen fellépni a nemzeti hálózatokon), az EU továbbra sem egységesen tárgyal a beszállító országokkal stb. A gáz- és villamosenergia-ágazatra vonatkozó fontosabb politikákról továbbra is alapvetően nemzeti szinten döntenek.

2.3 E kérdések hordereje, valamint a tagállamok és az EU közötti nagyfokú kölcsönös politikai, gazdasági és technikai függőség olyan közös fellépést tesz szükségessé, amely a nemzetinek tekintett érdekek helyett az EU kollektív érdekeit helyezi előtérbe.

2.4 A cél jelenleg az, hogy a belső energiapiac kiépítése 2014-ben befejeződjön. Az európai energiarendszer kialakításával az európai polgárok elvárása teljesül. Az Európai Parlament legutóbbi Eurobarométer felméréseiből (a 2011. január 31-i 74.3. számú EB Standard felmérés az energiáról és a 2011. április 19-i 75.1. számú EB Special felmérés) kitűnik, hogy: i) az európai polgárok hisznek az európai többletértékben, és a közösségi megközelítést helyezik előtérbe; és hogy ii) aggályaik egybeesnek a fent említett nagy kihívásokkal, amelyek sorrendben: az árstabilitás, a megújuló energiaforrások és az energiaellátás garantálása. Az ellátás biztonságával kapcsolatban az európaiak 60 %-a vélekedik úgy, hogy a többi uniós országgal összehangolt intézkedések jobban védenék őket. Végül pedig: az uniós polgárok 78 %-a ért egyet az európai energiaközösségre irányuló javaslattal.

2.5 Az EGSZB úgy véli, hogy ha az EU hathatós választ ad a polgárok említett aggályaira, azzal újra igazolni tudja fellépésének létjogosultságát. Az európai energiaközösség szakaszonkénti létrehozása a legjobb módja annak, hogy az energiával kapcsolatos kihívások gazdasági és társadalmi következményeit az európai polgárok számára mérsékelni lehessen. A tagállamok közötti tényleges kölcsönös energiafüggőség nagy veszélyt jelent az Unió kohéziójára, ha nem társulnak hozzá a közérdeket szolgáló közös döntések meghozatalát lehetővé tevő demokratikus irányítási eszközök.

3. Útban az európai energiaközösség (EEK) felé

3.1 Ebben az összefüggésben Jacques Delors vetette fel egy valódi „európai energiaközösség (EEK)” létrehozásának gondolatát, és a terv Jerzy Buzek támogatását is elnyerte. Az EGSZB úgy véli, hogy ez a politikai projekt – amelyről a Notre Europe agytrósztról részletes jelentést készített (lásd: http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/Etud76-Energy-en.pdf) – megfelelhet a kihívásoknak, miközben újra legitimálja és ismét fellendíti az európai integrációt.

3.2 A status quo fenntartásától (az EUMSZ 194. cikke) egy új európai energiaszerződés megkötéséig számos választási lehetőségre született javaslat.

3.3 A javaslatok között köztes lépések is szerepelnek, nevezetesen:

- szorosabb együttműködés az európai regionális energiahálózatok körül;
- közös energiaalap létrehozása az új technológiák fejlesztésére;
- egy európai gázbeszerzési csoportosulás létrehozása.

3.4 Mivel az EGSZB néhány korábban elfogadott véleményében ⁽¹⁾ már felvetette egy közös európai energiaszolgáltatás elképzelését, úgy véli, hogy azon túlmenően, hogy a Notre Europe agytrósztról jelentése által elindított lendületet ki kell használni, a civil társadalmat is be kell vonni a vitába, és az integrációs és együttműködési célkitűzések elérése érdekében intézkedéseket kell végrehajtani.

4. Az Európai Unió úton egy integráltabb energiapolitika felé

4.1 Az EGSZB elégedetten veszi tudomásul az Európai Bizottságnak az energiaügyi kihívások megválaszolása érdekében tett kezdeményezéseit – különösen a válságok megelőzésére, a hálózatokra és az infrastruktúrára, valamint a harmadik országokkal szemben az ellátás biztonságossá tételére vonatkozó legutóbbi javaslatait. Ezek a javaslatok hozzájárulnak a fokozottabb szolidaritáshoz, együttműködéshez és hatékonysághoz, és egy közös jövőképet irányába mutatnak.

⁽¹⁾ HL C 175, 2009.7.28. 43–49. o.
HL C 306, 2009.12.16. 51–55. o.

4.2 Az EGSZB üdvözli a transzeurópai energiainfrastruktúrára vonatkozó iránymutatásokról szóló legújabb rendeletjavaslatot (COM(2011) 658 végleges), amely a 2010-ben javasolt integrált európai energiahálózat programtervéből (COM(2010) 677 végleges) következik. Erről egy külön véleményben foglal majd állást (TEN/470. sz. vélemény).

4.3 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság arra irányuló kezdeményezéseit, hogy az uniós energiapolitikát olyan integrált és koherens külső dimenzióval ruházza fel, amely képes előmozdítani a harmadik országokból érkező szállítmányok biztonságossá tételét (COM(2011) 539 végleges). Az EGSZB minden olyan lépést támogat, ami az Uniót kívüli külső partnereivel szemben erősíti az EU pozícióját. Ezt a kérdést a TEN/464. számú véleményében vizsgálja.

4.4 Az EGSZB támogatja a tagállamok és harmadik országok között az energiaellátás területén kötött kormányközi megállapodásokra vonatkozó információcsera-mechanizmust (COM(2011) 540 végleges). Ez az európai bizottsági javaslat annak hangsúlyozása szempontjából fontos, hogy a közös európai érdek előbbre való a nemzeti érdekeknél (TEN/464. sz. vélemény).

5. A jövő kihívásainak leküzdése érdekében ambiciózusabb és részvétel-orientáltabb dinamikára van szükség

5.1 E figyelemreméltó előrelépések ellenére az EGSZB úgy véli, hogy messzebbre kell menni az energiaügyi kérdések közös irányításában, különösen az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiarendszer 2050-re történő megteremtésére vonatkozó célkitűzés tekintetében.

Úton az európai szinten integrált energiapiac felé

5.2 Az európai energiaügyi jogszabályoknak még jobban elő kell segíteniük a közös megközelítést az energiatermelés területén. Ez különösen igaz a nemzeti célkitűzések által is érintett megújuló energiákra. Az Unió területén a költségek és a termelési haszon szempontjából a leggazdaságosabb beruházásokat kell előnyben részesíteni. Azokban az időszakokban pedig, amikor európai szinten alacsony a termelés, fokozottabb szolidaritásra is szükség van, és megeshet, hogy ehhez módosítani kell az európai jogszabályokat.

5.3 Az EGSZB ezért emlékeztet a hálózatok közös tervezésének és összekapcsolásának fontosságára a – különösen a határokon jellemző – torlódások megszüntetése érdekében. Az Európai Bizottságnak ebben a tekintetben vezető szerepet kellene játszania. Emellett a magánkézben levő piaci szereplők számára hosszú távon láthatóvá kell tenni a befektetés megtérülését. Ezzel összefüggésben állami és a magánszféra közötti partnerségek jöhetnek szóba.

5.4 Noha az energiaszerkezet megválasztása nemzeti hatáskörbe tartozik, a tagállamoknak felelősen kell eljárniuk az energiatermeléssel kapcsolatos döntéseik meghozatalakor. Az egyes tagállamok által egyoldalúan hozott döntéseket – mint például a fukusimai baleset nyomán hozott döntéseket, amelyek megnehezítették a regionális szintű energiakereslet és -termelés közötti egyensúly megteremtését – a nagyfokú kölcsönös függésre való tekintettel ezentúl uniós szinten össze kell

hangolni. A megújuló energiák felfutása miatt a megújuló energiaforrásokból történő termelés apadása esetére idővel garantálni kell – közösen – egy elegendő kapacitású energiatermelési tartalékpuffert.

5.5 A koordináció hiánya rontja a tagállamok energiaellátásának megbízhatóságát, mivel teljesen hatástalanná teszi az Európai Unióban ezzel párhuzamosan, az összekapcsolások és a szolidaritás megerősítése érdekében tett erőfeszítéseket. Ugyanakkor nem szabad, hogy az atomenergiáról – amely alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrás – való lemondás rövid távon a szennyező energiaforrások tömeges felhasználását idézze elő, ami ellentétes lenne az EU célkitűzésével. E folyamatnak a lehető legnagyobb átláthatóság mellett, a szervezett civil társadalom képviselőivel egyeztetve kell végbemennie.

5.6 Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamok közötti kölcsönös energiaügyi függőségre való tekintettel az energiafüggetlenség távlata csakis európai lehet, nemzeti nem.

5.7 Az EGSZB annak mérlegelését javasolja, hogy a tagállamok vagy a gazdasági szereplők alcsoportjai között az energiaszerkezetük és a határokon átnyúló energiakereskedelmi gyakorlataik alapján közös megközelítéseket vezessenek be. Ez a regionális koordináció nagyobb összhangot biztosítana az érintett tagállamok energiaügyi választásai és ellátásuk fokozott biztonsága között. Ezek a csoportok egyébként mind a megújuló energiák, mind a más energiaforrásokból történő alapvető villamosenergia-termelés tekintetében jobban kiaknáznák energiaforrásaikat.

5.8 Az EGSZB azt javasolja, hogy ezek a csoportok vállaljanak felelősséget az energiaszerkezetük megválasztásáért és infrastruktúra-hálózatukért. Így egységes és egymással összekapcsolt regionális energiaközösségeket lehetne létrehozni. E közösségek előnye az lenne, hogy – energiaár, a megújuló energiákhoz nyújtott támogatás, ügyfélkapcsolatok stb. tekintetében – hasonló piaci feltételeket teremtenének az érintett tagállamok között.

5.9 Az Európa egyes régióiban sikeresen harmonizált szakpolitikák egyike jól mutatja, hogy a politikák harmonizációja egyértelműen kihat a piaci integrációra: a piacoknak az átviteli kapacitások elosztása érdekében történő összekapcsolásáról van szó. A különböző országok közötti, áralapú piac-összekapcsolás egységes kereskedelmi övezet – és ennek következtében egységes árnak – létrehozását teszi lehetővé, amikor az összekapcsolási kapacitások nem korlátozzák a határokon átnyúló kereskedelmet. Hozzájárul továbbá a villamos energia egységes európai piacának létrehozásához is. 1993-ban a Nord Pool Spot bevezette az ún. „price splitting”-et, 2006-ban pedig Franciaország, Belgium és Hollandia között első ízben került alkalmazásra az áralapú piac-összekapcsolás. A cél az, hogy ezek a piaci feltételek transzeurópai választási lehetőségek skáláját kínálják a fogyasztóknak.

5.10 Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy ezek a makroregionális csoportok – többek között a megújuló energiaforrásokkal összefüggő méretgazdaságosság és ipari fejlődés miatt – kedvező gazdasági lehetőségeket tartogathatnak a tagállamok számára.

5.11 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy támogatja a diverzifikált és fenntartható energiaszerkezetet. A nemzeti döntéseknek összhangban kell állniuk az uniós jogszabályokkal és célkitűzésekkel. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ezek a döntések nem gyakorolhatnak aránytalanul kedvezőtlen hatást sem a gazdaságra, sem a környezetre, sem pedig a társadalomra. Az EU-nak ebben a szellemben, a szervezett civil társadalom képviselőivel teljes átláthatóság mellett folytatott széles körű konzultációt követően új energiaforrásokat (például palagáz) kell kiaknáznia, hogy megelőzze az eltérő nemzeti megközelítések kockázatát.

Az EU versenyképességének előmozdítása: a pénzügyi források megosztása és növelése

5.12 Ösztönözni kell a tagállamok és a piaci szereplők közötti közös kutatási erőfeszítéseket, és – például technológiai-kutatási platformok révén – megfelelő kutatási hálózatokat és közösségeket kell kialakítani, különösen a megújuló energiák és az „alacsony kibocsátású” technológiák területén.

5.13 A szükséges nagy ívű beruházásokat és a jelenlegi költségvetési korlátokat figyelembe véve a rendelkezésre álló eszközöket a nagy kihívásokra kell összpontosítani. Erősíteni kell a nemzeti és az európai finanszírozás közötti kapcsolatokat. Ez akár azt is jelentheti, hogy a tagállamok a kutatáshoz nyújtott nemzeti támogatást az európai célkitűzésekhez kapcsolódó projektekre irányítják.

5.14 Fel kell mérni, hogy az infrastruktúrákra és a kutatásra rendelkezésre álló pénzügyi források összevonása növelni tudja-e a finanszírozások hatékonyságát. Ez magában foglalhatja azt, hogy a különböző európai és nemzeti finanszírozási programok keretében az energiaprojektekre fix összegeket különítenek el.

5.15 Amennyiben az ez irányú felmérés kedvezőnek bizonyul, a források növelésének egyik hatékony eszköze lehet az, ha a projektek finanszírozására a kutatás, valamint a megújuló energiaforrások és az infrastruktúrák kiépítésének előmozdítása érdekében kötvényeket használnak.

5.16 Az EU prioritást élvező infrastrukturális projektjeinek esetében jobban előtérbe kell helyezni az EBB által nyújtott hiteleket. A tagállami makroregionális csoportok beruházásainak jogosultaknak kell lenniük az EBB által kínált hitelek felvételére.

5.17 A megújuló energiákra fordított átfogó és összehangolt erőfeszítések segíthetik az Uniót abban, hogy kilábaljon a jelenlegi gazdasági válságból. A megfizethető energia elérhetősége a gazdasági versenyképesség egyik lényeges eleme, melynek számos kedvező hatása lenne: munkahelyteremtés, know-how, az EU újraparosítása stb. Az olyan projektek, mint a Supergrid vagy az intelligens hálózatok fejlesztése és kiépítése, alkalmasak lehetnek az uniós szintű, megerősített ipari és innovációs együttműködésre.

Energiapolitika mindenki számára

5.18 Pusztán a piac integrációján felül az EU közös energiapolitikájának célkitűzései között az energiához való egyetemes hozzáférésnek is szerepelnie kell.

5.19 A méltányos és átlátható energiaár mellett a vállalkozások növekedni tudnak, és beruházásokat tudnak végrehajtani. A megfizethető energiaárakhoz hatékony döntésekre, integrált és átlátható belső energiapiacra, valamint a nemzeti és európai szabályozókra ruházott kiterjedt ellenőrzési jogkörökre van szükség.

5.20 Az uniós jogszabályok értelmében a fogyasztókat különböző jogok illetik meg, ők azonban ezeket rosszul ismerik, és csak kevésbé tudnak élni velük. Az EGSZB azt javasolja, hogy az illetékes hatóságok vagy az energiaszolgáltatók a végfogyasztókat rendszeresen tájékoztassák a jogaikról. Kéri, hogy rendszeresen készítsenek jelentéseket a fogyasztói jogok alkalmazásáról, és azokat nemzeti szinten tegyék közzé. Adott esetben további intézkedéseket is lehet hozni a fogyasztói jogok alkalmazásának biztosítása érdekében.

5.21 A 2010–2011-es téli időszakban az energiaszegénység – az alkalmazott fogalom meghatározástól függően – 50–125 millió európai polgárt érintett. Ez a bizonytalanság a legrászorultabbakat és a legrosszabb lakhatási körülmények között élőket érinti, akik sokszor rosszul szigetelt lakásokban laknak, és még a tagállamokban bevezetett szociális díjakat sem tudják kifizetni. Az energiahatékonysággal és az energiaigény csökkentésével kapcsolatos elengedhetetlen uniós törekvés mellett az EGSZB azt javasolja, hogy az energiaszegénység elleni küzdelem érdekében gondolják át újra a szolidaritási mechanizmusoknak a 27 tagállamban történő megerősítését, kezdve egy közös fogalom meghatározással. (2)

5.22 Ennek megfelelően egy „európai energiaszolidaritási paktum” foglalkozhatna az energia stratégiai és létfontosságú dimenziójával (elérhetőség, megfizethető díjak és árak, szabályszerűség, megbízhatóság, származás). Ez az európai energiaügyi szociális védőháló azt tükrözné, hogy Európa törődik a polgárok aggályaival, és egyben a fokozottabb szociális harmonizációra irányuló törekvések szerves részét képezné, és azért lenne kívánatos, hogy az európai projekt megerősítést és új értelmet nyerjen. A paktumnak a megfelelő szinten végrehajtott konkrét intézkedésekben kell kifejezésre jutnia.

Az uniós energiapolitika külső dimenziójának megerősítése

5.23 Az EGSZB akkor támogatja a Notre Europe agytröszt által az európai gázbeszerzési csoportosulás létrehozására kidolgozott javaslatot, ha a részt vevő államok és vállalkozások szélesebb tárgyalási jogkörrel rendelkezhetnek, jobban tudják biztosítani az ellátásukat, és a versenyszabályok tiszteletben tartása mellett mérsékelni tudják az árak volatilitását. Egy későbbi szakaszban kerülhetne sor a közös gázellátási, illetve esetlegesen más fosszilis energiákon alapuló közös ellátási struktúra létrehozására.

(2) Az EGSZB „Energiaszegénység a liberalizáció és a gazdasági válság kontextusában” című véleménye, HL C 44., 2011.2.11., 53–56. o.

5.24 A több tagállamot érintő esetekben a Tanácsnak felhatalmazást kellene adnia az Európai Bizottságnak arra, hogy a harmadik országokkal kötendő energiaszolgáltatási megállapodásokkal kapcsolatos tárgyalásokat az EU nevében lefolytassa. Az EGSZB elégedetten veszi tudomásul a Tanács azon döntését, hogy az Európai Bizottságot bírta meg azzal, hogy a Kaszpi-tengeren áthaladó gázvezetékén keresztül történő gázszállítás érdekében a tagállamok nevében lefolytassa az Azerbajdzsánnal és Türkmenisztánnal kötendő megállapodásokra vonatkozó tárgyalásokat. Az EGSZB felkéri a Tanácsot és az Európai Bizottságot arra, hogy hasonló helyzetekben ezt a gyakorlatot tegyék általánossá.

5.25 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság a harmadik országokkal kötött valamennyi nemzeti energiaszolgáltatási megállapodást szorosabban kövesse nyomon. Az Európai Bizottságnak képesnek kell lennie arra, hogy ezeket a megállapodásokat attól függően hagyja jóvá, hogy azok milyen pozitív vagy negatív hatást gyakorolnak az EU egészére (TEN/464. sz. vélemény).

5.26 Az EGSZB olyan fejlesztési és partnerségi eljárás lefolytatását ajánlja az Euromed-országokkal és az EU keleti szomszédjaival, amely lehetővé teszi az EU energiaellátásának diverzifikálását és biztonságossá tételét (különösen a megújuló energiákkal történő ellátás érdekében a Desertec, a Mediterranean Ring, a Mediterranean Solar Plan és a Medgrid projekteken keresztül), valamint azt, hogy partnereinek segítséget nyújtson potenciáljuk kiaknázásához. Az EU technikai segítséget nyújthatna, valamint szakértelmet és know-how-t biztosíthatna a képzés és a projektvezetés terén (REX/329. számú vélemény).

5.27 Az EGSZB véleménye szerint az EEK-t és a közbenső eszközöket erőteljes külső dimenzióval is fel kell ruházni, amelynek célja az, hogy elősegítse a fejlődő országok energiához való hozzáférését. Ezeknek az országoknak segítséget kell nyújtani ahhoz, hogy előállítsák a számukra szükséges energiát, de arra is képeseknek kell lenniük, hogy a beruházásaik finanszírozása érdekében energiát exportáljanak Európába.

5.28 Az EGSZB tudomásul veszi a Tanács 2011. november 24-én tartott, közlekedési, hírközlési és energiaügyi ülésének következtetéseit, amelyek támogatják az energiapolitika külső dimenziójának megerősítését. Az EGSZB tudomásul veszi továbbá a Tanács prioritásait, és továbbra is az energiapolitikák jobb integrációját kéri, de legalább a döntéshozatal kezdeti szakaszában való módszeres konzultációt. Ami pedig a módszert illeti: közösségi megközelítést javasol a tagállamokkal szoros együttműködésben minden olyan esetben, amikor annak hozzáadott értéke van.

A civil társadalom bevonása

5.29 Tekintettel a környezetvédelmi kihívások horderejére, a megvalósítandó beruházások költségeire, a politikai döntések társadalmi kihatásaira, az életmódra gyakorolt hatásokra és a közvélemény szükséges támogatására, elengedhetetlen, hogy a polgárokat bevonják az energetikai kérdésekkel kapcsolatos vitába. Az európai polgároknak joguk van az európai, nemzeti vagy regionális szinten meghozott energiaügyi döntésekkel

kapcsolatos világos és átlátható tájékoztatáshoz⁽³⁾. A nemzeti gazdasági és szociális bizottságokra e tekintetben vezető szerep hárul: tájékoztatói és konzultációs kampányokat kell szervezni az Európa előtt álló nagy energiaügyi kihívásokról. Az energiahatékonyságra szintén hangsúlyt kell helyezni.

5.30 Az is fontos, hogy a polgárok rendszeresen kifejthessék a nagy politikai döntésekkel kapcsolatos nézeteiket, ezért a megfelelő szinten konzultációkat kell szervezni. Az EGSZB több éve végez ilyen uniós szintű konzultációkat (többek között az atomenergiáról, a CO₂ megkötéséről és tárolásáról). A nemzeti, regionális és helyi hatóságokat fel kellene kérni, hogy szervezzenek széles körű konzultációt a civil társadalommal.

5.31 Az EGSZB azt javasolja, hogy hozzanak létre egy európai civil társadalmi fórumot, amely az energiaügyi kérdések nyomon követésével foglalkozna. A fórum szorosan együttműködne az uniós intézményekkel, és rendszeresen ülésezne, hogy munkájával hozzájáruljon az energiapiac integrációjára irányuló többéves programhoz. A fórum az energia területén tevékenykedő európai és nemzeti szervezeteket tömöríthetné. A fórummal folytatott konzultáció témái között szerepelhetne az EU energiahálózatának kialakítása, az alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó energiarendszerre való áttérés 2050-ig, valamint az ezekből következő gazdasági és társadalmi kérdések. A fórum tagjainak szintén megfelelő tájékoztatást kell kapniuk, hogy azt átadassák a tagállamokban működő hasonló szervezeteknek.

5.32 További kihívást jelent az energiaügyi döntések (atomenergia, a CO₂ megkötése és tárolása, szél- és vízenergia, nagyfeszültségű vezetékek stb.) lakossági elfogadása. A részvétel és a felelősségvállalás együtt járhatnak. A többek között az Európai Nukleáris Fórum (ENEF) átláthatósággal foglalkozó munkacsoportjának elnöki tisztét betöltő EGSZB az internetes honlapján keresztül hozzá tudna járulni a polgárok világos tájékoztatásához és a velük folytatott eszmecserehez (helyes gyakorlatok terjesztése, a kezdeményezések és az együttműködési projektek nyomon követése, az ágazat fejlesztése, a civil társadalom által kifejezésre juttatott szempontok összegyűjtése a civil társadalmi fórum energiaügyekkel kapcsolatos vitái és a döntéshozók körében történő terjesztés érdekében). Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy semleges és objektív csatornákon keresztül nyújtsanak helytálló tájékoztatást a polgároknak. E tekintetben a civil társadalmat képviselő szervezetek és a konzultációs fórumok szerepe alapvető fontosságú.

A hosszabb távon elképzelhető intézményi változások tervezése

5.33 A végső célkitűzés továbbra is az európai energiaközösség létrehozása. Ugyanakkor mivel nehezen kivitelezhető, hogy a 27 tagállam egyszerre forduljon ugyanabba az irányba, a gyorsabb haladás a tagállamok közötti szorosabb – nevezetesen regionális szintű – együttműködés révén valósulhatna meg. Ezek a fellépések nem lehetnek ellentétesek az uniós jogszabályokkal vagy más uniós intézkedésekkel, és ennek érdekében folyamatosan konzultálni kell az EU intézményeivel, és azokat be kell vonni. Szükség esetén formálisabb mechanizmusokat is be lehet vezetni.

⁽³⁾ Franciaországban ezt a feladatot az atomenergia terén az államtanácsai rendelettel létrehozott ANCCLI, a helyi tájékoztató bizottságok nemzeti szövetsége látja el.

5.34 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az EUMSZ 194. cikkének szem előtt tartásával 2014-ig értékeljék az elért haladást, akkor pedig vizsgálják meg, hogy az ebben a dokumentumban foglalt javaslatokhoz mérten van-e szükség változtatásokra. Egy esetleges új intézményi keret meghatározásához az ESZAK-Szerződés szolgálhat mintául. Ha a tagállamok úgy határoznak, lehetővé kell tenni, hogy bármilyen új intézményi eszköz, valamint az általa képviselt vívmányok is részét képezzék az uniós struktúrának.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az Európai Unió béketերemtő szerepe a külkapcsolatokban: bevált gyakorlatok és kilátások

(2012/C 68/04)

Előadó: **Jane MORRICE**

2011. január 19–20-án tartott plenáris ülésén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése értelmében saját kezdeményezésű véleményt készít a következő tárgyban:

Az Európai Unió béketերemtő szerepe a külkapcsolatokban: bevált gyakorlatok és kilátások.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2011. december 15-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2012. január 18–19-én tartott, 477. plenáris ülésén (a 2012. január 19-i ülésnapon) 190 szavazattal 1 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A béketերemtés az Európai Unió tevékenységének szerves és lényeges részét képezi annak létrejötte óta. Az Unió megteremtése, bővítése és a válságos időszakok átvészélése mind béketերemtő képességéről tanúskodnak. A demokráciát, az emberi jogokat, az egyenlőséget és a toleranciát előmozdító nemzetközösségként az Uniónak erkölcsi kötelessége, hogy világszerte támogassa a béketերemtést, és ma már a Szerződésben foglalt felhatalmazás is felruházta e feladattal. A világon a legtöbb támogatást nyújtó, a konfliktusövezetekben sokéves tapasztalatot szerzett és széles eszköztárral rendelkező szereplőként az Uniónak az élen kell járnia a béke megteremtésére irányuló nemzetközi erőfeszítésekben. A világszerte folyó béketերemtésben az EU mindeddig nem használta ki megfelelően a képességeit, és a pozitív változást célzó támogatása a lehetőségeihez képest nem fejt ki kellőképpen jelentős hatást. Azon erőfeszítések ellenére, amelyek az európai külügyi szolgálat létrehozásával a koherencia javítására irányulnak, az egész Európai Unióra kiterjedő, integrált megközelítés kialakítása még előttünk áll. Világosan meghatározott béketերemtési stratégia, illetve az összes uniós béketերemtési művelet tapasztalatainak nagyobb mértékű megosztása nélkül és a tagállamokkal, a nemzetközi adományozókkal, a nem kormányzati szervezetekkel és a helyszínen béketերemtési tevékenységet végző civil társadalmi szervezetekkel folytatott valódi együttműködés hiányában részben kihasználatlanok maradnak az EU azon lehetőségei, amelyek segítségével a világ legforrongóbb régióiban tényleges és tartós változás lenne elérhető. Meglehet, a kihívás nagy, ám a jutalom még nagyobb. A békés Európa egy békés világban jobban megtalálja a helyét.

1.2 E következtetésekre való tekintettel az EGSZB a következőket ajánlja:

A stratégia és a szakpolitikák tekintetében

1.2.1 Az Európai Külügyi Szolgálatnak (EKSZ) béketերemtési stratégiát kell kidolgoznia, amely polgári, katonai, diplomáciai, politikai, gyorsreagálású és humanitárius műveleteket, hosszú távú fejlesztési támogatásokat, rövid távú segélyeket, éghajlatváltozással kapcsolatos fellépéseket, kereskedelmi és beruházási

politikákat foglalna magában, továbbá minden olyan egyéb uniós intézkedést, ami kihatással van az érzékeny övezetekre.

1.2.2 Egy, a stratégia kidolgozásával megbízott munkacsoportot kell létrehozni, amelyet az Európai Parlament, az Európai Bizottság, a Régiók Bizottsága, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, az Európai Beruházási Bank és a béketերemtésben részt vevő nem kormányzati szervezetek képviselői alkotnának.

1.2.3 Az uniós politikáknak és programoknak – különösen azoknak, amelyek a konfliktusövezetekben folynak – a konfliktusérzékenységet középpontba helyező hatásvizsgálaton kell átesniük, biztosítandó, hogy összhangban legyenek az uniós normákkal és értékekkel, és hogy garantálni tudják az uniós támogatások legköltséghatékonyabb felhasználását.

Az operatív kérdések tekintetében

1.2.4 Ki kell dolgozni egy, a konfliktusövezetekben és a konfliktustól fenyegetett régiókban zajló valamennyi uniós műveletre érvényes elveket rögzítő kódexet.

1.2.5 Minden béketերemtő projektnek magában kell foglalnia a felelősségteljes kormányzás és a demokratikus alapelvek (emberi jogok, szólásszabadság, egyenlőség, politikai és szakmai szabadságjogok), valamint a környezetvédelmi normák érvényesülésének előmozdítását.

1.2.6 A reformok előrehaladásának ellenőrzésére referenciaértékeket kell megállapítani, az ellenőrző rendszert pedig ki kell bővíteni, hogy be lehessen vonni a civil társadalom képviselőit, az ellenőrző szervezetekben meg lehessen valósítani a nemek egyenlőségét, és biztosítani lehessen a reformok iránti elkötelezettséget. Jobban előtérbe kell helyezni a konfliktusmegelőzést, különösen hangsúlyozva az oktatás és a média – különösen a szociális média – szerepét az érzékeny övezetekben, továbbá aktív módon ösztönözni és népszerűsíteni kell a megbékélést, illetve ezen belül a kultúrák közötti párbeszédet és közvetítést előmozdító intézkedéseket.

1.2.7 Meg kell erősíteni az érzékeny övezetekben a szervezett civil társadalommal szembeni uniós kötelezettségvállalást: ehhez nagyobb támogatást kell nyújtani a toleranciát, a pluralizmust és az egyéb béketeremtő intézkedéseket előmozdító, ily módon az EU értékeit osztó szervezeteknek, továbbá elő kell segíteni az EGSZB munkáját e téren.

1.2.8 Ösztönözni kell az 1325. számú, a nők béketeremtésben való részvételéről szóló ENSZ-határozat betartását, nagyobb támogatást biztosítva a helyszínen dolgozó női csoportok számára, illetve a nemek közötti egyenlőség előmozdítására.

1.2.9 A konfliktusok áldozatainak – elsősorban a gyermekeknek – érzékenyebb és jobban célzott figyelemben, illetve az EU részéről nagyobb elismerésben és támogatásban kell részesülniük.

1.2.10 Ösztönözni, segíteni és támogatni kell a veszélyeztetett fiatalok – elsősorban fiúk – támogatását célzó programokat, lehetővé téve számukra, hogy teljes értékű és konstruktív szerepet játszanak társadalmukban.

1.2.11 A missziók ellátására nagyobb számban kell felvenni polgári alkalmazottakat, képzésüket bővíteni és javítani kell, továbbá a missziókat katonai helyett inkább polgári válságkezelési módszerrel kell végrehajtani.

1.2.12 Egy adatbázist kell létrehozni, amely tartalmazza az európai béketeremtési szakértőket, valamint a bírói testületekből, ügyvédek közül, a rendőrségről, a béketeremtéssel foglalkozó nem kormányzati szervezetekből, illetve a mediátorok, tisztviselők és politikusok közül a polgári missziók ellátására jelentkező, e területen jártas szakembereket.

A bevált gyakorlatok és a tapasztalatcsere tekintetében

1.2.13 A legjobb béketeremtési gyakorlatról és az EGSZB konfliktusmegoldási eszköztára használatának további vizsgálatáról szóló összefoglaló útján meg kell osztani a legfőbb tanulságokat az uniós intézmények, a tagállamok és a nemzetközi szervek között. ⁽¹⁾

1.2.14 Nagyobb figyelmet kell fordítani az EU belső béketeremtési munkája – mint például az észak-írországi PEACE program – és külső fellépései közötti tapasztalatcserére.

1.2.15 Komolyan fontolóra kell venni egy Európai Béketeremtési Kiválósági Központ vagy Intézet létrehozását, amely a meglévő struktúrákra támaszkodna és épülne, és figyelembe venné az egyéb intézményektől és szakértőktől származó elgondolásokat és ajánlásokat.

1.2.16 Nagyszabású béketeremtési konferenciát kell tartani az új béketeremtési stratégia elemeinek összeillesztése és a tanulságok megosztásának legjobb módjára vonatkozó ajánlások összefoglalása érdekében.

⁽¹⁾ Lásd az SC/029. sz. véleményt: „Az EU szerepe az észak-írországi békefolyamatban” (Jane Morrice).

2. Háttér

2.1 Ez a vélemény az Európai Uniónak az észak-írországi békefolyamatban betöltött szerepéről szóló, az EGSZB által 2008 októberében elfogadott saját kezdeményezésű vélemény ^(?) folyamánya, amely vélemény arra szólítja fel az Európai Uniót, hogy a béketeremtést helyezze jövőbeli stratégiai elképzelései középpontjába. Az említett vélemény kiterjeszti a vizsgálat hatókörét az EU határain kívülre, áttekinti a – különösen az EKSZ létrehozását követően – rendelkezésre álló béketeremtési eszközöket, megvizsgálja, hogy a tapasztalatcsere milyen mélységben történt meg, és ajánlásokat fogalmaz meg az e területen a jövőben folytatandó munkával kapcsolatban.

3. Bevezetés

3.1 Az EU, amelyet gyakran a világ legsikeresebb nemzetközi béketeremtő vállalkozásaként írnak le, e téren példaként állítható a többiek elé. Valaha elért legnagyobb eredménye, hogy a II. világháborút követően az esküdt ellenségeket egyesíteni tudta. A nemzetek e közösségének egyben tartása, a tagállamok számának növelése és globális befolyásuk kiterjesztése a béketeremtés további diadala; a következő nagy kihívás az lesz, hogy a pénzügyi válság közepette is megmaradjon ez a lendület.

3.2 Az EU-nak azonban nem voltak meg a megfelelő eszközei annak a morális kötelezettségnek a viseléséhez, amely a világszerte zajló béketeremtés példaeértékű szereplőjeként vagy vezetőjeként rá hárult. A konfliktusövezetekben végrehajtott műveletei során a válságkezelésből rendelkezésre álló különféle eszközöket alkalmazott, a humanitárius segélytől kezdve a katonai segítségnyújtáson keresztül a fejlesztési segélyig. Ám módszereiből hiányzott a koherencia, az összehangoltság és a helyi civil társadalom hiteles felhatalmazása.

3.3 A Lisszaboni Szerződés hatálybalépésével az EU mindennek valóra váltásához immár a béketeremtésre vonatkozó új felhatalmazással (21. cikk), az azt támogató új struktúrával (az EKSZ) és egy új vezetővel (Catherine Ashton főképviselő) rendelkezik. Ezek után tehát már semmi nem akadályozza az Uniót abban, hogy az élre álljon, és valódi befolyást gyakoroljon a globális béketeremtésre.

3.4 Ha volt valaha olyan pillanat, amikor az Európai Unió megmutathatta vezető szerepét, akkor az most van. Közvetlen szomszédai a politikai, gazdasági és társadalmi zűrzavar állapotát élik át. Történelmük e döntő pillanatában szilárd támaszra van szükségük. „Új és ambiciózus” szomszédságpolitikája elindításával az EU jelezte, hogy kész és hajlandó jó példával elől járni. Azonban e téren, ahogyan az egész világon folyó béketeremtésben is, a tettek többet érnek a szavaknál.

3.5 Az EU-nak „kiváló lehetőségei” vannak arra, hogy bevesse sokoldalú befolyását egy koherens és átfogó béketeremtési megközelítés megalkotása érdekében, és rendelkezik az ennek eléréséhez szükséges erőforrásokkal is. Ám a siker végső soron az EU-tagállamok politikai akaratán, egységes

⁽²⁾ Uo.

megszólalásra való képességén és azon az óhaján múlik, hogy teljes támogatást biztosítsanak az ambiciózus közös béketeremtési stratégiának, amely amellyel, hogy hitelesebbé teszi az Európai Uniót a nemzetközi szinten, pozitív változásokat idéz elő a világban.

4. Háttér

4.1 A „béketeremtés” a nemzetközi diplomáciai lexikon viszonylag új kifejezése. Első alkalommal Butrosz Gáli ENSZ-főtitkár írta le 1992. évi Béképrogramjában a következőképpen: „azoknak a struktúráknak a meghatározása és támogatása, amelyek a konfliktusok kiújulásának megelőzése érdekében a béke megerősítését és megszilárdítását eredményezhetik”. 2006-ban az ENSZ létrehozta a Béketeremtő Bizottságot a konfliktusból kilábaló országokban zajló béketeremtési erőfeszítések támogatására, az OECD pedig 2009-ben megalapította a konfliktussal sújtott és instabil országokat támogató nemzetközi hálózatot (INCAF).

4.2 Európai összefüggésben a béketeremtést az EU külkapcsolatai részeként először a 2001-ben Göteborgban elfogadott, az erőszakos konfliktusok megelőzését célzó program említi kifejezetten. A legutóbbi hivatkozás a Lisszaboni Szerződés 21. cikke, amely az EU külső tevékenységének legfontosabb célkitűzéseiként az emberi jogok és a demokrácia elvének megszilárdítását, a konfliktusok megelőzését és a béke megőrzését sorolja fel.

4.3 A Lisszaboni Szerződés az Unió külkapcsolatainak új kereteit is meghatározza. A külügyi és biztonságpolitikai főképviselő a korábban a Tanács és az Európai Bizottság között megosztott hatáskörökkel rendelkezik. A főképviselő, Catherine Ashton munkáját az EKSZ támogatja: e szerv hatáskörébe tartozik a diplomácia, a fejlesztés és a védelem, amelyek mindegyike bevethető a béketeremtés érdekében.

4.4 Az EKSZ-en és az Európai Bizottság megfelelő igazgatóságain belül az Unió a béketeremtésben alkalmazható eszközök széles skálájával rendelkezik. Ide tartozik többek között:

— A **közös biztonság- és védelempolitika keretében zajló polgári és katonai missziók** – ezek középpontjában a rendőrség, a jogállamiság, a polgári közigazgatás és a polgárvédelem áll; végrehajtásukat gyakran gátolja a képzett munkatársak hiánya. A stabil és biztos béketeremtési környezethez megfelelő biztonsági és logisztikai feltételekre van szükség.

— A **Stabilitási Eszköz** – az uniós béketeremtés fő finanszírozási forrása. A rendelkezésre álló források több mint 70 %-át (a 2007–2013 közötti időszakban 2 milliárd euró) a rövid távú humanitárius segítségnyújtás és a hosszabb távú fejlesztési segélyek közötti „rés betömésére” szolgáló válságintézkedésekhez használják fel.

— A Stabilitási Eszköz felhasználásával létrehozott **békeépítési partnerség** a válságintézkedésekben részt vevő legfontosabb

partnerekkel való kommunikáció javítására. Támogatja a civil társadalmi szervezetekkel való együttműködést, elősegíti a bevált gyakorlatok terjesztését, illetve a logisztikai és műszaki segítségnyújtáshoz való hozzáférést.

4.5 Sok egyéb olyan uniós eszköz létezik, amely nem kifejezetten a béketeremtés céljával jött létre, de alkalmas lehet az EU ilyen tevékenységének támogatására. Ezek közé tartozik a Humanitárius Segélyek és Polgári Védelem Főigazgatósága (ECHO), a demokrácia és az emberi jogok európai eszköze, az Európai Fejlesztési Alapból nyújtott fejlesztési támogatás (AKCS/TOT), valamint a fejlesztési együttműködési eszköz (Latin-Amerika, Ázsia, az Öböl-menti térség és Dél-Afrika).

4.6 Az uniós szakpolitikák, így a kereskedelempolitika, az EBB beruházási politikája, a környezetpolitika, az energiapolitika vagy a mezőgazdasági politika szintén felhasználhatók a béketeremtésben, az EU bővítési politikája pedig tartalmaz egy béketeremtési elemet, amennyiben a tagjelölt országoktól megköveteli, hogy tegyék magukévá az uniós alapértékeket.⁽³⁾ Ezenkívül az „arab tavaszt” követően „újraélesztették” az EU 16 közvetlen szomszédjára kiterjedő európai szomszédságpolitikát azzal a céllal, hogy a béketeremtés szempontját magáévá téve elősegítse a „mélyreható és fenntartható demokrácia” kiépítését, az Unió új változtatási programja pedig különböző módokat javasol a béketeremtésben betöltött uniós szerep erősítésére.

4.7 Jóllehet az uniós béketeremtési tevékenység nagy részének végrehajtására az EU külpolitikája keretében kerül sor, az Unió a saját határain belül is véghezvitt egy egyedülálló béketeremtési kezdeményezést. Az Észak-Írországban és Írország határ menti régióiban a békét és a megbékélést támogató különleges uniós programot 1996-ban indították el, és jelenleg harmadik finanszírozási ciklusában tart.⁽⁴⁾

5. Béketeremtés: a kihívások

5.1 A meghatározás és a stratégia keresése

5.1.1 Noha a béketeremtés a konfliktusövezetekben történő beavatkozás széles körben elfogadott, értékes és új formája, a

⁽³⁾ Lásd az Általános Ügyek Tanácsának 3132. ülésén, 2011. december 5-én elfogadott, a bővítésről és a stabilizációs és társulási folyamatról szóló tanácsi következtetések 2. pontját: „A bővítési folyamat továbbra is erősíti Európában a békét, a demokráciát és a stabilitást, és lehetővé teszi az EU számára, hogy jobban meg tudja válaszolni a globális kihívásokat. A bővítési folyamat transzformatív képessége nagy horderejű politikai és gazdasági reformokat eredményez a bővítési folyamatban részt vevő országokban, ami az EU egészének a javát is szolgálja. Minderről meggyőzően tanúskodik a Horvát-országgal folytatott csatlakozási tárgyalások sikeres lezárása is, és ez pozitív jelzés a tágabb régió egészé számára.”

⁽⁴⁾ Lásd a CESE számú véleményét az Észak-Írországban és Írország határ menti megyéiben a békét és megbékélést szolgáló egyedi támogatási program keretében indítandó kezdeményezésre vonatkozó iránymutatásokat tartalmazó, a tagállamoknak címzett feljegyzés tervezetéről (SEC(95) 279 final), HL C 236., 1995.9.11., 29. o.; valamint a CESE számú véleményét a következő tárgyban: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Írországi Nemzetközi Alap részére nyújtott európai uniós pénzügyi hozzájárulásról (2007–2010), COM(2010) 12 – 2010/0004 (COD)”, HL C 18., 2011.1.19., 114. o.

kifejezésnek nincs pontos meghatározása. Egyesek úgy vélik, hogy a béketeremtés csak a konfliktust követő helyzetek stabilizálására és az újjáépítésre szolgál. Mások szerint áthidalja a védelmi politika és a fejlesztési politika közötti szakadékot. Megint mások leírása szerint „egy folytonosan végrehajtott katalizáló folyamat, amely a konfliktus-megelőzéstől a válságkezelésen, a békéltetésen és a békefenntartáson keresztül a konfliktust követő stabilizációig tart”.

5.1.2 Ami a különböző tevékenységi ágakat illeti, a „**békefenntartás**” biztonsági és védelmi kérdés, a „**békéltetés**” a politikai megegyezés céljából alkalmazott diplomáciai tevékenységet fed, a „**béketeremtés**” pedig mindkettőt felöleli és mást is magában foglal. Ideális esetben ez utóbbi tevékenység a békefenntartók és békéltetők érkezése előtt kezdődik, és amennyiben sikeresnek és tartósnak bizonyul, azok közreműködésére nincs is szükség. A mindent magában foglaló, mindent felölelő, teljes mértékben konzultatív jellegű és hosszú távú béketeremtési folyamatot talán egy olyan nyitott végű folyamatként lehetne jellemezni, amely az ellentétek kibékítése érdekében megnyitja az ajtókat és bővíti az érintettek látókörét.

5.2 Összehangolt elképzelésekre van szükség

5.2.1 Bármilyen legyen is a meghatározás, a szakértők egyetértenek abban, hogy a béketeremtés egy „rendkívül bonyolult folyamat, amelyben a katonai és polgári beavatkozás, a diplomácia és a rövid és hosszú távú pénzügyi és technikai támogatás területén tevékenykedő nagyszámú szereplő vesz részt helyi, nemzeti és nemzetközi szinten”. A legnagyobb kihívás az, hogy miként lehet megteremteni az Európai Unión belül és kívül, ugyanazon a területen jelen levő számtalan politika, szereplő és eszköz közötti „koherenciát, koordinációt és komplementaritást”. A legnagyobb nehézséget az jelenti, hogy a különböző tagállamok és a különféle külső adományozók eltérő prioritásokkal rendelkeznek, így a különböző irányokba ható igények és érdekek feszültségekhez vezethetnek.

5.2.2 Az uniós intézmények és igazgatóságok bonyolult struktúrája következtében a felelősök közötti gyakorlati koordináció az Unión belül is további jelentős kihívásnak bizonyul. Arra is igen nagy szükség van, hogy biztosítsák a koherenciát egyrészt a konkrétan az érzékeny övezeteket célzó szakpolitikák, például a fejlesztési támogatások, másrészt azon – különösen a kereskedelemmel, a beruházásokkal, az éghajlatváltozással és az energiaüggyel kapcsolatos – szakpolitikák között, amelyek jelentős hatást gyakorolnak ezekre a területekre. Az EKSZ létrehozásával valós lehetőség nyílt az uniós intézmények, valamint az Unió, a tagállamok és az egyéb jelentős adományozók, amilyen az ENSZ, az USA, Kína és egyéb szereplők közötti szakpolitikai és gyakorlati érintkezési pontok megtalálására.

5.2.3 Noha a „mindenre kiterjedő megközelítés szent Grálját” egyelőre nem sikerült megtalálni, erőfeszítések történtek az uniós eszközök koherensebb alkalmazására. A közelmúltban a Külügyek Tanácsának 2011. júniusi tanácskozása szolgált erre

példával, ahol Szudán és Dél-Szudán tekintetében egy, a politikai párbeszédtől a polgári kapacitásépítésen át a fejlesztési segélyig és a kereskedelmi együttműködésig terjedő átfogó megközelítést hagytak jóvá. A fejlesztési politikának ismét elsőbbséget biztosító, nemrég elfogadott uniós „változtatási program” az új béketeremtési megközelítés egy másik példája. A javaslatok a hangsúlyt az emberi jogokra, a demokráciára, az egyenlőségre, a felelősségteljes kormányzásra és a civil társadalommal való kapcsolatokra helyezik. Egyes körök értékes új koncepciót fedeznek fel bennük, míg mások szerint e javaslatok nem mennek elég messzire.

5.3 A civil társadalomnak nagyobb szerepet kell játszania a konfliktusok megoldásában

5.3.1 A konfliktusmegoldási folyamat alapvető hozzáállás- és magatartásbeli változásokat követel meg. A befogadás, az elkötelezettség és a párbeszéd olyan fegyverek, amelyek felveszik a küzdelmet a félelemmel, a gyűlölettel, az intoleranciával és a jogtalansággal, és megteremtik a konfliktusmegelőzéshez és béketeremtéshez megfelelő környezetet. E munkát a legalsó szinteken, a hétköznapi emberek szintjén kell elvégezni, ahol a legnagyobb szükség van a béketeremtésre. Itt nem lehet többé a véletlenre bízni azoknak a civil társadalmi szervezeteknek a részvételét, amelyek osztják az egyenlőség, az emberi jogok, a befogadás és a tolerancia alapvető uniós értékeit, és elsősorban a kiszolgáltatott és veszélyeztetett embereket kell támogatni, illetve azokat, akik egyszerűen nem képesek hallatni a hangjukat.

5.3.2 Széles körben elfogadott tény, hogy a civil társadalmi szervezetek döntő szerepet játszanak minden béketeremtő stratégia eredményességének és hosszú távú fenntarthatóságának biztosításában. A helyi, nem állami szereplőkkel folytatott együttműködés és konzultáció nemcsak arra szolgál, hogy az EU alulról kiindulva jobban megértse a konfliktushelyzetet, hanem emellett azt is biztosítja, hogy az alsó szinteken felelősséget vállaljanak a folyamatokért. Ezenkívül elősegíti a „konfliktusérzékeny” béketeremtést, és pozitív megerősítést ad a béketeremtési erőfeszítésekre.

5.3.3 A béketeremtés során mostanáig – mind politikai, mind pedig operatív szinten – hajlamosak voltak megfeledezni azokról a csoportokról, amelyek döntő befolyással lehetnek a folyamatokra. A nők, akik a konfliktusokban a társadalmi szövetet a legtöbbször összetartják, kevésbé vannak képviseltetve a döntéshozatalban. A konfliktusövezetekben a helyi kereskedők által képviselt „vissza az üzlethez” szemlélet a rugalmasság fontos megnyilvánulása, amely támogatásra érdemes. A szak szervezeti tevékenységek, mint például az Európai Unió utcáin manapság gyakran látható béke- és szolidaritási tüntetések, a béketeremtést támogató további hatékony eszközök. A fiataloknak támogatásra van szükségük ahhoz, hogy energiájukat konstruktív módon vezessék le, a rászoruló csoportok, elsősorban az áldozatok, pedig szakértői figyelmet igényelnek.

5.3.3.1 Egyre inkább elismerik, hogy a konfliktusok megelőzése és a megosztott csoportok közötti megbékélés nagyobb figyelmet érdemelnek a béketeremtésre irányuló erőfeszítések

során. Az oktatásnak kiemelkedően fontos szerepe van ebben a tekintetben, mivel arra tanítja a fiatalokat, hogy ne csak elfogadják, hanem tiszteljék is a különbözőségeket. Egy másik megfontolásra érdemes, fontos szereplő a média, különösen az a szerep, amelyet a média tölthet be a pozitív változások létrehozásában. Az olyan, csoportok közötti kapcsolatokat erősítő specifikus stratégiák ösztönzése, mint a kultúrák közötti párbeszéd és a közvetítés e munka másik fontos elemét jelentik.

5.3.4 Az EU és a konfliktusövezetek civil társadalmi szervezetei közötti „strukturált párbeszéd” tartós kapcsolatokat eredményezhet, és elősegítheti a helyzet gyakorlati megértését. A szervezett civil társadalommal fenntartott szoros kapcsolatai révén az EGSZB alkalmas arra, hogy az e régiók alulról építkező szervezeteivel kapcsolatos uniós feladatokban komolyabb szerepet vállaljon. E bizottság többek között Kínában, Tibetben, Libanonban, Észak-Afrikában és az AKCS-országokban már együttműködik üzleti vállalkozásokkal, szakszervezetekkel és más szereplőkkel, és örömmel fokozná a tapasztalatcserét, hogy támogassa és megerősítse a civil társadalmi szervezetek erőfeszítéseit, és az Unióval együtt dolgozzon a béketeremtési projekteken.

5.4 A tapasztalatcsere értékének nagyobb elismerése

5.4.1 A közjó érdekében egyesült 27 nemzet közösségeként az EU abban a helyzetben van, hogy megoszthatja másokkal egyedi tapasztalatait. Döntéshozatali folyamatától kezdve bővítési politikájáig az Unió olyan gyakorlati példákkal szolgál, amelyeket a világ más részein működő regionális szervezetek is alkalmazhatnak. Az Afrikai Unió az egyik olyan szervezet, amely követi az uniós módszerek példáját, és mások is örömmel teszik ezt. Több olyan országot és régiót is lehetne példaként említeni, amelyek konfliktus nélkül, sikeresen vittek véghez változásokat, és ezeket érdemes kiemelni a béketeremtési politika és gyakorlat összefüggésében.

5.4.2 Mivel a külkapcsolatok keretében a kezdetektől fogva részt vett a béketeremtésben, az EU-nak rengeteg megosztandó tapasztalata van, amelyet olyan térségekben szerzett, mint Délkelet-Ázsia, a Közel-Kelet, Közép-Amerika, a Balkán és a szubszaharai Afrika. E tevékenységek egy része rendkívül sikeres volt, más része kevésbé. Az Unió bizonyos konfliktusövezetekben mutatott teljesítményét valóban szigorú kritikával illeték, azonban még ezek a tapasztalatok is a politika okulását szolgálhatják, amennyiben sor kerül a tanulságok megfelelő átadására.

5.4.3 A „pozitív tapasztalatcsere” terén még sokat kell fejlődni. Az indonéziai acehi békefolyamat, a csatornarendszer összekapcsolása a kettéosztott Nicosiában^(?) és az észak-írországi uniós béketeremtési támogatás mind olyan példák, amelyeket a béketeremtési tapasztalatokat összegző uniós eszköztár részeként szélesebb körben fel lehetne használni.

^(?) Lásd a Régiók Bizottsága véleményét a következő tárgyban: „Városok közötti diplomácia”, 2009. február 12. (HL C 120/01., 2009.5.28.).

Jóllehet nincs univerzális megoldás, bizonyos, számos konfliktusövezetben egyaránt alkalmazható közös alapelveket nem lehet figyelmen kívül hagyni.

5.4.4 A kutatások azonban arra mutatnak, hogy e tapasztalatcsere nem igazán bevett része az uniós politikának, különösen ha az belső és külső fellépéseket egyaránt érint. Az észak-írországi PEACE program esetében nincs szisztematikus módszer a más konfliktusövezetekkel való közös tanulásra. Lévén, hogy az EU elismerten hozzájárul a régió békéjéhez, hogy az Észak-Írországgal foglalkozó Barroso-féle munkacsoport javasolta a más konfliktusövezetekkel folytatott tapasztalatcserét, és hogy pontosan ugyanebből a célból létrehoztak egy „békehálózatot”, a tapasztalatok külső fellépésekben való felhasználásának látható hiánya kihagyott lehetőség és nagy politikai hiba.

5.5 Egy béketeremtési központ létrehozása felé

5.5.1 Sokat kell tehát még tenni azért, hogy az EU bebizonyíthassa, hogy a béketeremtési stratégia területén vezető szerepet játszik a világban, és hogy garantáltan széles hatókörű és nagy hatású munkát végezhesen. Az egyik megvitatás alatt álló javaslat a korábbi finn elnök és a svéd külügyminiszter által kezdeményezett Európai Békeintézet létrehozására irányul, amelynek feladata az uniós béketeremtési erőfeszítések „koherenciájának, koordinációjának és komplementaritásának” javítása lenne. Észak-Írország vezetői a maguk részéről egy Belfast területén kívüli, béketeremtésre hivatott nemzetközi kiválósági központ létrehozását javasolták, és e cél érdekében PEACE-forrásokért folyomadtak; az Európai Parlament elindította a vitát, és „Egy békeintézet terveze” címmel politikai dokumentumot dolgozott ki.

5.5.2 Az egyéb szervekkel – így például az Európai Unió Biztonságpolitikai Kutatóintézetével (EUISS) vagy az Alapjogi Ügynökséggel – összekapcsolt új intézet vagy központ létrehozásának ötlete komoly megfontolást érdemel. Ha egy ilyen szervezet képes elősegíteni a független szakértői tanácsadást, a párbeszédet, a képzést, a tanulmányokat és az e téren dolgozó emberek közötti tapasztalatcserét, akkor hasznosan támogathatja az EKSZ munkáját az uniós fellépés e döntő fontosságú területén.

5.6 Egy lehetőség, amit nem szabad kihagyni

5.6.1 E vélemény arra összpontosít, hogy az Unió miként tudná úgy megszervezni magát, hogy konstruktívabb szerepet játszhatson a jelenleg a világ előtt álló legnagyobb kihívásban: a konfliktusmegoldásban. Mivel a béketeremtés meghatározása egyelőre nem született meg, és az EU még nem alakított ki béketeremtési stratégiát, a munka gyakorlatilag tiszta lappal indul. Ez egy ritka – talán egyszeri – lehetőség az EU számára a nemzetközi kapcsolatok terén.

5.6.2 Az EKSZ létrehozásának köszönhetően az EU megragadhatja ezt a lehetőséget, és a nemzetközi béketeremtési stratégia kialakításában áll, amely nemcsak az uniós

programok és politikák közötti, hanem az EU és tagállamai értékei és érdekei közötti koherenciát is megvalósítja. Ez nehéznek bizonyulhat egy olyan közös külpolitika nélkül, amely rögzíti a beavatkozás és nem beavatkozás elfogadott elveit a konfliktusövezetekben, de olyanok is vannak, akik úgy vélik, hogy az „EU egésze megközelítés” az egyetlen út annak biztosításához, hogy a béketeremtés érdemi hatást fejtson ki a helyi szinten.

5.6.3 A történelem megtanította az Európai Uniót arra, hogy a demokrácia értékesebb a diktatúránál, megmutatta az igazságosság, az egyenlőség és az emberi jogok fontosságát, valamint az intolerancia, az idegengyűlölet, a hátrányos megkülönböztetés és az előítéletek veszélyeit. A világháborútól a berlini fal leomlásáig az Unió folyamatosan a béketeremtés útján haladt, megszilárdította vívmányait, és mások számára is kikövezte a jövőbe vezető utat. Sok megpróbáltatással nézett szembe, nem

utolsósorban a jelenlegi pénzügyi válsággal, ám alapértékei a határain belüli és kívüli fellépései alapkövét képezik, és azoktól sohasem szabad eltérnie.

5.6.4 Az Európai Unió a belső válság és az önvizsgálat idején sem tévesztheti szem elől a nagyobb összefüggéseket és globális felelősségét. Nem adhatja fel külpolitikai céljait és elkötelezettségeit, és egy olyan megkülönböztetett szerepet kell kialakítania magának, amelyet semmilyen más nemzet vagy nemzetcsoport nem képes betölteni. Béketeremtőként az EU egy olyan színtéren jeleníti meg történelmét, szellemiségét és egyedülálló védjegyét, az alulról építkező beavatkozást, ahol a jó hírnév, a megértés, a tapasztalat, a nagylelkűség és a bizalom a legnagyobbra értékelt tényezők. A béketeremtés globális vezetőjeként az Európai Uniónak önbizalomra, meggyőződésre és bátorságra is szüksége van az előrelépéshez.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Staffan NILSSON

MELLÉKLET

A vélemény kidolgozása során megkérdezett szakértők:

1. Gerrard Quille (biztonságpolitikai és védelmi politikai tanácsadó, Európai Parlament, Külső Politikák Főigazgatósága, Politikai Főosztály).
 2. Franziska Katharina Brantner (EP-képviselő) – A Zöldek/Európai Szabad Szövetség csoport tagja; a Külügyi Bizottság tagja; a stabilitási eszköz létrehozásáról szóló rendeletjavaslat előadója; az Izraellel fenntartott kapcsolatokról felelős küldöttség tagja.
 3. Marc Van Bellinghen megbízott osztályvezető és Andrew Byrne adminisztrátor: Európai Külügyi Szolgálat, Globális és Többoldalú Kérdések Politikai Testülete, C. Igazgatóság – Konfliktusmegelőzési és Biztonságpolitikai Igazgatóság, Békeépítési, Konfliktusmegelőzési és Mediációs Osztály.
 4. Kyriacos Charalambous, programfelelős – EU-politikák, Regionális Politikai Főigazgatóság, D1 csoport, Programkoordináció, kapcsolattartás a többi intézménnyel és a nem kormányzati szervezetekkel, a szabályozási környezet egyszerűsítése, szolidaritási alap; illetve Tamara Pavlin, programvezető – EU-politikák, Regionális Politikai Főigazgatóság D4 Csoport, Írország és Egyesült Királyság.
 5. Catherine Woollard, ügyvezető igazgató, EPLO (Európai Béketeremtő Összekötő Iroda).
 6. Olga Baus Gibert (nemzetközi kapcsolatokról felelős tisztviselő – béketeremtési és válságkezelési tervezés, Külpolitikai Eszközökért Felelős Szolgálat, Stabilitás-eszköz-műveletek csoport).
 7. David O'Sullivan, operatív igazgató, Európai Külügyi Szolgálat.
 8. Prof. Dr. Joachim Koops, tanszékvezető, Európai Béke- és Biztonsági Tanulmányok tanszéke, Vesalius College, Brüsszel, illetve a Global Governance Institute igazgatója.
 9. Danuta Hübner (EP-képviselő) – az Európai Néppárt csoportjának tagja – a Regionális Fejlesztési Bizottság elnöke, a Pénzügyi, Gazdasági és Szociális Válság különbizottság tagja, az Egyesült Államokkal fenntartott kapcsolatokról felelős küldöttség tagja, és a Gazdasági és Monetáris Ügyek Bizottságának póttagja.
 10. Luc Van den Brande, a CIVEX szakbizottság elnöke, Régiók Bizottsága.
 11. Mireia Villar Forner, politikai főtanácsadó, ENSZ/UNDP, válságmegelőzési és helyreállítási osztály.
-

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

477. PLENÁRIS ÜLÉS, 2012. JANUÁR 18. ÉS 19.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A szellemi tulajdon-jogok egységes piaca – A kreativitás és az innováció ösztönzése Európában a gazdasági növekedés elősegítése, minőségi munkahelyek teremtése, valamint kimagasló színvonalú termékek és szolgáltatások biztosítása céljából

(COM(2011) 287 végleges)

(2012/C 68/05)

Előadó: **Denis MEYNENT**

2011. május 24-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A szellemi tulajdon-jogok egységes piaca – A kreativitás és az innováció ösztönzése Európában a gazdasági növekedés elősegítése, minőségi munkahelyek teremtése, valamint kimagasló színvonalú termékek és szolgáltatások biztosítása céljából

COM(2011) 287 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2011. december 19-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. január 18–19-én tartott, 477. plenáris ülésén (a 2012. január 18-i ülésnapon) 160 szavazattal 3 ellenében, 7 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A szellemi tulajdon-jogoknak továbbra is be kell tölteniük hagyományos szerepüket az innováció és a növekedés ösztönzőiként. Az Európai Bizottság által fejleszteni szándékozott védelmi rendszernek meg kell őriznie e klasszikus jellegét, ám anélkül, hogy az egy pusztán vagyoni és pénzügyi megközelítés felé tolódna el, bár szem előtt kell tartani, hogy a legnagyobb multinacionális vállalatok tőzsdéi kapitalizációja ezentúl nagymértékben immateriális és licenccijakból álló portfóliójukon alapul, amelynek értéke megjelenítendő a mérlegben az IFRS számviteli szabványok szerint.

1.2 Az Európai Bizottság által a szellemi tulajdon-jogok egységes piacának vonatkozásában körvonalozott stratégia egyaránt lényeges, kiegészítő eleme az „Európa 2020” stratégiának,

az egységes piaci intézkedéscsomagnak és az európai digitális menetrendnek. A gazdaság növekvő immateriális összetevője és finanszírozása következtében elengedhetetlen az e területre irányuló stratégia, azonban nem szabad elfelejteni, hogy a mostani fejlődés az egyes szereplők egyre jelentékenyebb képzettségén és kompetenciáin, továbbá az új gazdaság növekedésével kapcsolatos ismeretein alapul. Az emberi vetület és a közérdek a stratégia szerves részét kell, hogy képezze, ami az EGSZB meglátása szerint nem derül ki elég világosan az elvégzett elemzésekből és a megfogalmazott javaslatokból.

1.3 Amint azt az EGSZB korábbi véleményeiben is mindig hangsúlyozta, a prioritásnak egyébiránt abból kell állnia, hogy lehetővé tegyék a kkv-k számára találmányaik és alkotásaik védelmét, valamint a szabadalomtárak, csakúgy mint – a

tudáson alapuló és információs társadalomban sokrétűvé váló – kereskedelmi és reklámstratégiák által képviselt ismeretekben rejlő potenciál kiaknázását.

1.4 Az EGSZB régóta várja az egységes európai szabadalmat és a nemzeti bíróságok joggyakorlatának az egységes piac szintjén való egységesítése lehetőségét. Reméli, hogy most már sor kerül azok megvalósítására a vállalkozások és az európai tagállami gazdaságok érdekében, amelyek hátrányos helyzetben vannak az Unión kívüli versenytársakhoz képest. Az EGSZB kezdeményezéseket vár az Európai Bizottságtól arra vonatkozóan, hogy nagymértékben csökkentsék a tranzakciós költségeket, különösen a találmányi szabadalmak tekintetében.

1.5 Az Európai Bizottság 2012-ben jogalkotási javaslatot fog előterjeszteni az online zenesugárzással összefüggő szerzői jogdíjak beszedése tárgyában. Az EGSZB határozottan kéri a szóban forgó – így többek között felhasználói és alkalmazotti – jogokat és érdekeket képviselő szervezetekkel való előzetes informális konzultációt. Nyomatékosan kéri továbbá a szerzői jogokat és a szomszédos jogokat kezelő szervezetek működésének átláthatóságát és ellenőrzését, aminek a majdan javasolt beszedési rendszer döntő elemét kell képeznie. Ami a magán-célú többszörözés adóját illeti, az EGSZB azt méltánytalannak tartja, mivel az ilyen sokszorosítás a tisztességes felhasználás („fair use”) szerves részét képezi. Semmiképpen sem szabadna vonatkoznia a vállalkozások által az ipari vagy kereskedelmi tevékenységükhöz felhasznált merevlemezekre.

1.6 Egyébként nem elegendő, ha a szellemi tulajdon-jogokat valamely szakosodott európai tőzsdén esetleg értékesíthető értékpapírokként szándékozzuk kezelni, mivel a hozzáférési lehetőségek nem lesznek azonosak az európai kvk-k és a nagy multinacionális csoportok számára, ez pedig felgyorsíthatja az európai innováció más kontinensekre szökését. Az EGSZB érdeklődéssel várja az Európai Bizottság ezzel kapcsolatos konkrét javaslatait.

1.7 A szellemi tulajdon-jogokra vonatkozó jövőbeli harmonizált politikának a közérdeket és a fogyasztói jogokat is számításba kell vennie, és a társadalom minden elemének ténylegesen részt kell vennie az e téren folytatandó eszmecsereben, valamint a rá vonatkozó globális és kiegyensúlyozott stratégia kidolgozási folyamatában. A cél ugyanis az, hogy az így védelmezett újítást és alkotást a társadalom közös ismerettárának részévé tegyünk, továbbá elősegítsük, hogy azok hozzájáruljanak a kultúra, a tájékoztatás, az oktatás és a képzés, valamint általánosabban a közös alapjogok tagállamokbeli ösztönzéséhez.

1.8 Az immateriális jogok védelmére és a hamisítás visszaszorítására irányuló nemzeti joganyag közelítésére van szükség az egységes piacon az adminisztratív és vámügyi – illetve adott esetben rendőrségi és igazságszolgáltatási – együttműködés előmozdítása érdekében a vizsgálatokat illetően és a védelmezni kívánt jogok legsúlyosabb fokú megsértése különböző formáinak visszaszorítása céljával, amennyiben e jogsértések kereskedelmi jellegűek, és főként amikor a fogyasztók egészsége és biztonsága kerül veszélybe.

1.9 A nagy volumenű hamisítás és a kereskedelmi célú kalózmásolatok készítése gyakran közvetlen kapcsolatban áll a

szervezett bűnözéssel, mivel a lelepleződés esélye és az ilyen jellegű bűncselekmény miatt kiszabott büntetés nem bír kellő eltántorító erővel.

1.10 Az EGSZB támogatja tehát az Európai Bizottság stratégiáját, amely a politikák és a fellépések összehangolásának és az ennek alapját képező valódi adminisztratív együttműködésnek az elősegítését célozza a vállalkozások érdekeit és a közérdeket egyaránt szem előtt tartva.

1.11 Napjainkban a térítéses online terjesztésre például az Apple, az Amazon, a Google vagy a Deezer által kifejlesztett példák azt mutatják, hogy a szerzői jogok érvényre juttatásának módja nem a fiatalok bűnözőkként való kezelése, mivel – feltéve, hogy az árak ésszerűek és megfizethetőek – a magán-célra készített illegális másolatok elvesztik majd fő vonzerejüket.

1.12 A szellemi tulajdon-jogok megsértése vizsgált eseteinek többségében a polgári bíróságok illetékesek, azonban az eljárások szokásos lassúságán kívül az is nehézséget jelent a kvk-k számára, hogy sokszor túlzott elvárás az, hogy a bizonyítás terhe rájuk háruljon, különösen, ha a jogsértésre az országhatáron kívül kerül sor. Helyénvaló lenne ezért az egységes piac keretében specifikus eljárásokat bevezetni a vizsgálatra, a lefoglalásra, az adminisztratív és igazságszolgáltatási aktusok kölcsönös elismerésére, valamint a bizonyítási teher megfordítására vonatkozóan.

1.13 A panaszosok kártérítése is nehéznek bizonyulhat a nemzetközi környezetben, mivel ahhoz az érintett országok együttműködésére lenne szükség annak biztosítására, hogy a jogok birtokosai a ténylegesen elszennvedett kárnak a lehető leginkább megfelelő kártérítésben részesüljenek, függetlenül a bíróságok által esetleg megítélt bírságoktól és egyéb büntetésektől.

1.14 Egyértelmű jogi keretre van szükség az egyéni „megoldások” (kódexek stb.) tekintetében, és a legfontosabb, hogy az ilyen kezdeményezések helyett az igazságszolgáltatási ellenőrzés a kívánatos, továbbá érvényesülniük kell az eljárásokra és az egyéni jogok tiszteletben tartására irányuló garanciáknak, így az információhoz és a magánélet tiszteletben tartásához való jognak, a szólás- és kommunikációs szabadságnak, valamint az Internet semlegességére vonatkozó garanciáknak.

1.15 Ugyanakkor eredményesen alkalmazni kellene a bűncselekmény és a szankció közötti arányosság általános elvét. Ennek fényében felül kellene vizsgálni azt az igencsak intruzív és megtorló szabályozást, amelyet egyes tagállamok alkalmaznak az audiovizuális termékek magánszemélyek által, az interneten keresztül, kis mennyiségben, kereskedelmi cél nélkül történő illegális másolására vonatkozóan. Nem szabadna ugyanis azt a benyomást kelteni, hogy a jogalkotás inkább a lobbik nyomására, mint a büntetőjog egyik alapelveire ad választ.

1.16 Az EGSZB azt is érdeklődéssel várja, hogy megismerhesse az Európai Bizottság javaslatait a védjegy jog megújítása, valamint annak az egységes piac keretében történő harmonizációja tárgyában. Úgy véli ugyanis, hogy a vállalkozások érvényre juttatásában játszott szerepükre való tekintettel szükség van erre a megújításra és a védelem fokozására.

2. Az Európai Bizottság javaslatai

2.1 Az immateriális tulajdonról gyakran a kutatás, a szabadalom és általánosabban a technológiai újítás jut először az ember eszébe. Márpedig – bár igaz, hogy ezen elemek döntő aduk a versenyképesség szempontjából – létezik az immateriális javaknak egy másik kategóriája is: a képzelőerőhöz kapcsolódó nem anyagi tényezők. Ezek körébe egy sor, a lehető legszélesebb értelemben vett kulturális és művészeti alkotással összefüggő tevékenység, koncepció és szektor tartozik, a dizájntól a hirdetésen át a védjegyig. Mindezek közös jellemzője, hogy az alkotás és az alkotóerő fogalmán alapulnak.

2.2 Az Európai Bizottság 2009. évi javaslatai nem vehették figyelembe az új fejleményeket, mégpedig a WIPO „internet-szerződéseinek” (WCT, WPPT) az Unió és a tagállamok általi ratifikálását. A mostani közlemény ellenben figyelembe veszi ezt az új tényezőt és az ACTA (Hamisításellenes kereskedelmi megállapodás) ratifikációjának tényét is.

2.3 Az immateriális (vagy „szellemi”) tulajdonjognak két formáját különböztetjük meg: az ipari, valamint az irodalmi és művészeti tulajdonjogot.

2.4 A feltalálók és alkotók védelmének két nagy irányvonala a szabadalmak két történelmi formáján alapul: az egyik az iparilag alkalmazható találmányoké, a másik pedig a kiadványokra és az – igen széles értelemben vett – irodalmi, audiovizuális vagy művészeti alkotásokra vonatkozó szerzői jog (vagy annak a „common law” szerinti, korlátozottabb változata, a „copyright”).

2.5 Ez a közlemény a „szellemitulajdon-jogok” – Európában jelenleg hiányzó – valódi egységes piacának a létrehozására vonatkozóan az Európai Bizottság által kialakított átfogó stratégia felvázolására törekszik: a szellemitulajdon-jogok olyan európai rendszerének a létrehozása érdekében, amely illeszkedik a jövő gazdaságának igényeihez, díjazza a kreatív és innovatív munkát, megteremti az EU-ban az innováció ösztönzőit, és teret enged a kulturális sokszínűség érvényesülésének azáltal, hogy újabb lehetőségeket biztosít a tartalomértékesítésre a nyílt verseny piacon.

2.6 Egy sor olyan javaslatról van szó, amelyek egy része már régen bevezetett, de harmonizálandó és kiigazítandó politikákra vonatkozik, más része pedig újonnan került megfogalmazásra a szellemitulajdon-jogoknak az egységes európai piacba való szerves beépítése érdekében.

2.7 Egyes javaslatokat nem szövegeztek meg pontosan, amire csak néhány hónap múlva kerülhet sor a szellemitulajdon-jogok európai piaca megszervezésének formáját, valamint a védjegyoltalom harmonizációját célzó felülvizsgálatot illetően. Az Európai Bizottság 2012-ben javaslatokat fog előterjeszteni az online zenesugárzással összefüggő jogok kezelésére irányulóan.

2.8 A többi javaslat már régóta napirenden van, ilyen például az egységes szabadalom, amely három évtizednyi erőfeszítés után – úgy tűnik – véglegesítéséhez közeledik, vagy pedig a hamisítás, az illegális termékmásolás és a védjegyelősök elleni jogszabályok és konkrét intézkedések harmonizációja. E javaslatok azonban ezentúl összehangolt, koherens keretben megfogalmazottak annak érdekében, hogy más intézkedésekkel együtt elősegítsék a javasolt stratégia hatékonyságát.

3. Általános megjegyzések

3.1 A szellemitulajdon-jogok korszerű, integrált európai rendszere az EGSZB szerint jelentős mértékben hozzájárul a növekedéshez, a fenntartható munkahelyteremtéshez és az európai gazdaság versenyképességéhez (az „Európa 2020” stratégia főbb célkitűzéseinek megvalósulásához). Az EGSZB a múltban már rendszeresen nyilatkozott az ipari tulajdonjogról, valamint az irodalmi és művészeti tulajdonjog egységes piaci helyzetéről, és azokra vonatkozóan javaslatokat is tett. (1)

3.2 A szellemitulajdon-jogok közé az olyan ipari és kereskedelmi felhasználási jogosultságok tartoznak, mint például a szabadalmak és használati minták, a védjegyek, a növényfajtaoltalmak, az adatbázisokra és elektronikus sémákra vonatkozó jogok, a formatervezési mintaoltalmak, a földrajzi árujelzők, a szerzői jogok és a szomszédos jogok, valamint a gyártási titkok.

3.3 Önmagukban a tudásalapú iparágakban 1,4 millió kkv működik Európában, amely 8,5 millió munkahelyet biztosít. E szektorok gyorsan és folyamatosan növekednek az egyéb gazdasági ágazatokhoz képest, és így hozzájárulnak a gazdaság újbóli fellendítéséhez.

3.4 Az Európai Bizottság szerint: „a szellemitulajdon-jogok tulajdonjogok”. Tulajdonjognak tekintettek, valójában azonban immateriális jogok, amelyek a birtokosokat védik a másolással és a versennyel szemben. Kivételt képeznek a szabad verseny alól ideiglenes monopóliumot alkotva, amelyet egy – valamely illetékes állami hatóság által kibocsátott (szabadalom stb.), vagy kormányzati szabályozás által elismert (szerzői jog és szomszédos jogok) cím vagy tanúsítvány véd.

3.5 E jogok birtokosai átruházhatják azokat, a sokszorosítási jogot pedig el is adhatják licenc formájában, ami a szellemitulajdon-jogokhoz közelíti az ilyen típusú jogokat. Ezek védelme azonban a gyakorlatban esetlegesebb az anyagi javakra vonatkozó tulajdonjogokénál különböző alapjuk miatt. Az ideiglenes monopóliumokat ugyanis csak az általános érdek védelmében ismerik el és védik, az ismeretek és a technológiák potenciáljának növelése végett, az ipari vagy kulturális fejlődés ösztönzése céljából.

(1) HL C 18., 2011.1.19., 105. o.;
HL C 116., 1999.4.28., 35. o.;
HL C 32., 2004.2.5., 15. o.;
HL C 77., 2009.3.31., 63. o.

3.6 Az általános érdek e szempontja már nem jelenik meg a szoftverek terén, amelyek esetében nem kötelező a forrásmegjelölés, amennyiben oltalmukra szabadalmat jegyeztek be. Az európai jog a maga részéről kizárja a szoftverek szabadalmi oltalmát (Müncheni Egyezmény), és nem a forrásokat, hanem csupán a levédett szoftverek által kiváltott hatásokat védelmezi a szerzői jogból származtatott jog által. Ez ugyanakkor problémát jelent, hiszen különböző programok azonos hatást érhetnek el, és ráadásul a szoftverek szerzői jogi oltalmához konkrét kötelezettségek kötődnek a különféle programok interoperabilitása érdekében, ami lehetővé teheti a dekompilációt. Az elvileg ötven év időtartamú oltalom ugyanakkor igencsak túlzottnak tűnik egy olyan területen, amelyen a megújulás és az innováció rendkívül gyorsan zajlik, és ahol „a győztes mindent visz” („the winner takes it all”) egy olyan piacon, amelyen a technológia és a szoftverek folyamatosan fejlődnek, vagy átalakulnak.

3.7 Sőt, vannak mozgalmak, amelyek ellenezve a védelem hagyományos formáit, szabad nyilvános licenceket teremtenek, mint amilyen például a „General Public Licence” a szoftverek, vagy a „Creative Commons Licence” az irodalmi és művészeti alkotások vonatkozásában. A klasszikus védelmek elleni tiltakozásról van szó, amelyeket a tudásalapú és információs társadalom akadályainak tekintenek. A globális piac jelentős részét képező ilyen szabad licencek ugyanúgy elismerendők és védendőek lennének, mint a tulajdonjogokat képviselő egyéb licencek.

3.8 Az ideiglenes védelmet közérdekből kifolyólag érinthetik derogációk (kötelező licenc esetében, amikor a jogok birtokosa nem hajlandó a licencet megadni egyes országokban, vagy pedig emberi vagy állati járványok elleni gyógyszerek vonatkozásában). Mielőtt a TRIPS-egyezmények és a WIPO közelmúltbeli szerződésai nem nyújtottak volna nagyobb, akár egyetemes dimenziót a nemzetközi kereskedelemhez kapcsolódó szellemi tulajdonjogoknak, a múltban számos ország (Japán, egyes európai államok stb.) nem nyújtott valódi vagy elégséges védelmet, illetve eltúrte az ipari vagy irodalmi tulajdonjog megsértését ipari bázisának kiépítése, vagy ismereteinek fejlesztése céljából. E gyakorlat visszaszorulóban van, azonban az egyes országok (Kína, India stb.) eltérő mértékben büntetik vagy túrik el a hamisítást a gyakorlatban.

3.9 Az immateriális eszközök (védjegyek) fejlesztése lehetővé teszi a vállalkozások számára, hogy új termékeket és elgondolásokat vigyenek piacra, és általánosságban, hogy áron kívüli versenyelőnyre tegyenek szert, ami végül is az ügyfélkör bővüléséhez, a haszon növekedéséhez és új munkahelyek megjelenéséhez vezet. Terjed a hamisítás és az élősködő gyakorlatok, ami egyaránt fenyegeti a foglalkoztatást és a beruházásokat, de veszélyezteti a fogyasztók egészségét és biztonságát is. Csorbítja továbbá a vásárlók bizalmát a hamisított vagy lemásolt márkák iránt, csökkentve a licencadási lehetőségeket, valamint a várható jövedelmeket és adóbevételeket.

3.10 Márpedig az ilyen eszközök által termelt értéket egyre inkább számításba veszik a nagyvállalatok tőzsdei értékének meghatározásakor az immateriális gazdaságban, tekintettel ennek finanszírozására. Az olyan vállalatok, mint a Microsoft, az Apple, az IBM (40 000 szabadalomból álló portfóliójú), a

Google vagy a Facebook tőzsdei kapitalizációjának 90 %-a az immateriális eszközeikből tevődik össze. Ez az arány gazdasági ágazatonként változik, de mindig számottevő: a jegyzett vállalatok tőzsdei kapitalizációjának 90 %-40 %-a között mozog. Az új számviteli szabványok megkövetelik az immateriális vagyon mérlegben való feltüntetését, azonban komoly értékelési problémákat okoznak.

3.11 Egy ilyen nagyságrendű változás közvetlen hatással jár a szellemi tulajdon-jog fogalmára, amelynek jellege ugyanis a szabadalom és a szerzői jog klasszikus alkalmazásai óta módosult, amint azt a WIPO legújabb egyezményei is tükrözik. Az Európai Bizottság azt kérte a WIPO-tól, hogy az adatbázisok védelmének kérdéskörét vegye fel egy soron következő konferenciájának napirendjére a témában kötendő nemzetközi szerződés előkészítéseként.

3.12 Ez megmagyarázza az ACTA-t és az elfogadásának a körülményeit is, jóllehet nem igazolja azokat. A szerződés célja a szabadalom vagy szerzői jog által védett tulajdonra a WTO TRIPS-egyezményei szerint vonatkozó határon átnyúló védelmi intézkedések végrehajtása. Egyes országok ugyanis (így Kína és India) gátolják Genfben a TRIPS-egyezmények végrehajtási intézkedéseinek az elfogadását, ezzel megakadályozva a szellemi tulajdon-jogoknak a nemzetközi kereskedelemben való mindennemű hatásos védelmét.

3.13 Az ACTA-nak elvileg nem kellene módosítania a közönségi joganyagot, ugyanakkor azért, hogy kizárólag a jogbirtokosok jogai védelmének a megerősítésére irányul vámügyi, rendőrségi és adminisztratív együttműködési intézkedéseken keresztül, továbbra is a tulajdonjogok egy specifikus szemléletét részesíti előnyben. A többi emberi jogot, kétségek nélkül a legalapvetőbebet, mint a tájékoztatáshoz, az egészséghez, az elegendő táplálékhoz fűződő jogot, a mezőgazdasági termelőknek a jogát a magok kiválasztásához, illetve a kultúrához való jogot nem veszik kellőképpen számításba, ez pedig kihatással lesz a jövőben a tagállami jogszabályok harmonizációja céljából elfogadott európai szabályozásra. A szabad verseny alóli ideiglenes kivételek individualizált és exkluzív tulajdonosi koncepciójáról tehát távolról sem mondható el, hogy ne járna következménnyel a tudásalapú és információs társadalom jövőjére és az emberi jogoknak az Európai Unió Alapjogi Chartájában megjelölt harmadik generációjára.

3.14 Megjegyzendő, hogy a szabadalmaztatható találmányok köre országonként jelentős eltéréseket mutat, különösen az új technológiák tekintetében. A szoftverek sajátos helyzetűek: van, ahol (az USA-ban) szabadalommal, máshol (Európában) egyedi szerzői joggal védettek. Ezen ellentmondásos rendszerek számottevően gátolják az innovációt, és például az Egyesült Államokban a jogi védelem aránytalanul magas költségeihez vezetnek. A triviális szabadalmak bejegyzése nagymértékű jogbizonytalanságot szül. Az USA a közelmúltban hajtotta végre az USPTO-szabadalmak reformját, és vizsgálta felül az új technológiákra, és főként a szoftverekre vonatkozó oltalmi rendszerét annak érdekében, hogy a kibocsátott szabadalmak minőségének javítása révén elősegítse az innovációt és a jogbiztonság növekedését.

3.15 A jövőbeli egységes szabadalom iránt benyújtott bejegyzési kérelmek vizsgálati eljárása alapvető fontosságú, annak elismerten kifogástalan minőségűnek kell lennie értékének megalapozása, valamint a fellebbezések és a perek számának a lehető legkisebbre csökkentése érdekében. Az Európai Szabadalmi Hivatal rendelkezik szakképzett munkaerővel, azonban elegendő időt is kellene a számára biztosítani az egyes ügyiratok kivizsgálására e minőség garantálásához, amelynek az európai innováció megkülönböztető jelének kellene lennie. Ugyanilyen gondosan kellene eljárni a nemzeti nyelvekről a Londoni Egyezményben meghatározott közvetítő nyelvekre készített fordítások minőségét illetően is: ez utóbbiakat szakfordítóknak kellene készíteniük. Az EGSZB úgy véli ugyanis, hogy az automatikus fordítást célzó programok jelenlegi színvonala egyelőre túl alacsony ahhoz, hogy azok a megkívánt minőségben adják vissza a szabadalmak speciális technikai-jogi nyelvezetét és magas szintű megfogalmazását⁽²⁾.

4. Egyedi megjegyzések

4.1 A találmányok szabadalmi oltalma

4.1.1 A Müncheni Egyezmény szerint az újdonság jellegével bíró és lehetséges ipari felhasználású találmányoknak kérelmezhető a szabadalmi oltalmuk. A szoftverek, az üzleti eljárások, az algoritmusok és egyenletek, továbbá a tudományos felfedezések nem szabadalmaztathatók. Ezen elveknek a szoftverek (amelyek: algoritmusok) és a genetikai felfedezések (az emberi genom, a gének szerepe) tekintetében történő megkérdőjelezése vitát szült, mivel azt egyesek erősen ellenzik. Az Egyesült Államok – a Legfelsőbb Bíróság egy korábbi ítélete alapján – bejegyez szabadalmat az európai kivételek tekintetében, ami ma súlyos problémákhoz vezet és aránytalan védelmi költséget okoz jogvita esetén.

4.2 A szoftverek oltalma

4.2.1 A Tanács 91/250/EGK irányelve szerzői jogi oltalmat nyújt a számítógépes programoknak, amelyeket az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezmény (Párizs, 1971) értelmében irodalmi műveknek tekint. A szerzői mivolt kérdésének megválaszolását döntően az uniós tagállamok megítélésére bízta. A munkáltatók gyakorolhatják az alkalmazottaik által létrehozott programokhoz kapcsolódó gazdasági jogokat. A személyhez fűződő jogokra nem vonatkozik a fenti irányelv⁽³⁾ hatálya, amely nem szabályozza a szerzői jog vonatkozásában ugyanannyira a foglalkoztatott alkotók jogainak problémakörét, mint a szabadalmi jog tekintetében.

4.2.2 Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy vizsgálja meg a szoftverek igen rövid időtartamú specifikus oltalmának lehetőségét. A 91/250/EGK irányelvet⁽⁴⁾ felül lehetne vizsgálni az oltalmi idő igen jelentős – például öt évre történő – csökkentése céljából. Ezt követően kötelezni lehetne a forrásmegjelölésre, figyelembe véve a nagy kiadók által végrehajtott innováció és programmegújítás gyorsaságát.

4.3 Az adatbázisok oltalma

4.3.1 Egyedi („sui generis”), az irodalmi és művészeti tulajdonjog által ihletett oltalomról van szó, amelynek időtartama

azonban tizenöt év. Egyes adatbázisok műhivatkozásaira vagy idézeteire viszont továbbra is a szerzői jog érvényes. Az európai szabályozás egyike azon keveseknek, amelyek védelmet nyújtanak az adatbázisok létrehozóinak, akiket a világ többi részén általában figyelmen kívül hagynak.

4.4 A számítógépes sémák oltalma

4.4.1 Az elektronikus kártyák és a számítógépes proceszorok számára egyetemes „ad hoc” védelmet nyújtottak a másolás ellen a WTO-t létrehozó Marrakeshi Egyezmények (1994).

4.5 Az irodalmi és művészeti tulajdonjog védelme

4.5.1 A szerzői jog (sematikusan a másolási jogok és szerző személyhez fűződő jogainak az együttese), valamint a művészek követő jogai szintén egyetemes oltalmat élveznek Európában.

4.5.2 A művek – és különösen a könyvek, a filmek és a zene – védelmére hatással járnak a korszerű digitális sokszorosítási és internetes közzétételi eszközök. Ezek az eszközök elősegíthetik az eredetiével azonos minőségű másolatok készítését és értékesítését. E gyakorlatok törvénytelenek Európában, azonban a nemzeti szabályozások eltérőek, és az EGSZB támogatja a jogszabályok tényleges összehangolását az ellenőrzések és a szankciók arányosságára és egyensúlyára törekedve.

4.5.3 Az európai jog ennek kapcsán a szerzői jogok és szomszédos jogok birtokosainak különösen erőteljes védelmezőjévé vált. Ez a helyzet az Egyesült Államokban is, ami jórészt megmagyarázza az ACTA-t, annak csupán egyes országokra korlátozott, „titkos” kidolgozási módját, és főként érvényesítési törekvéseit, amelyeket az indokol, hogy a WTO-val nem lehet elfogadtatni egyes gyakorlati eljárásokat és kötelezettségeket tekintettel a szükséges egyhangú szavazásra, valamint arra, hogy bizonyos országok – így Kína és India – gátolják a folyamatot.

4.5.4 Ugyanakkor az EGSZB szerint az ACTA megközelítése a jogbirtokosok helyzetének folyamatos megerősítésére irányul egy olyan közönséggel szemben, amelynek egyes alapjogait (a magánélet védelméhez, az információs szabadsághoz, a levelezési titokhoz, az ártatlanság védelméhez való jog) egyre inkább gyengítik a nagymértékben a tartalomterjesztőket védelmező jogszabályok.

4.5.5 A „professzionális” csalók kiválóan ki tudják játszani az internetes adatforgalom ellenőrzésének minden formáját, a néhány tinédzserrel szemben kiszabott „példaerejű” büntetés pedig nem kendőzheti el azt a tényt, hogy az audiovizuális producerek tíz évvel lemaradtak az új információs és kommunikációs technológiákhoz igazított „üzleti modell” kifejlesztésében. Az eljárási költségek és a szabályozási idő csökkentése érdekében magatartási kódexeket dolgoztak ki egyes országokban, időnként a kormány ösztönzésére. E kódexek arra kötelezik az internetkapcsolat-szolgáltatókat, hogy megadják az – igényes koncentrált szektort képező - audiovizuális és zenei tartalomszolgáltatóknak azok nevét és címét, akiktől azt tételezik fel,

⁽²⁾ Az Európai Szabadalmi Hivatal (EPO) kínál fordítási eszközöket, azonban csupán a három hivatalos nyelven.

⁽³⁾ Lásd: COM(2000) 199 végleges.

⁽⁴⁾ HL L 122., 1991.5.17., 42. o.

hogyan illegálisan szereztek másolással tartalmat az internetről. A tévedés kockázata nem elhanyagolható. E feljelentéshez társulhat a feltételezett hamisítók Internet-hozzáféréseinek szüneteltetése is. Jóllehet az ilyen magánygyakorlatok mérséklék a bíróságokra nehezedő terhet, és a költségvetési megszorítások idején mentesítik a jogalkotót attól, hogy hivatalos szervekre rója a hamisítás elleni küzdelem feladatát, túlkapásokhoz vezethetnek. Ez egyébként hasonló jelenség ahhoz, mint amikor a film- és zeneterjesztő lobbik nyomása alatt bevezetett szabályozás általában igen kevésbé meggyőző eredményt hoz egyes országokban, ráadásul a fogyasztók jogainak megsértése árán, akiket többnyire teljesen figyelmen kívül hagynak, vagy összességében potenciális csalónak tekintenek.

4.5.6 Bár önmagában véve igaz, hogy be kell tartatni a hamisítás elleni jogszabályokat, amelyek az esetek többségében védelmezik a fogyasztót az egészségi és biztonsági kockázatoktól, és elősegítik a képzettséget igénylő, a munkavállalók jogait tiszteletben tartó munkahelyek megőrzését, helyénvaló volna pontosítani az irodalmi és művészeti tulajdonjog általános fogalmát a harmonizálанд jogszabályok egyensúlyának visszaállítására érdekében, számításba véve a fogyasztók és a felhasználók, továbbá a munkavállalók jogait is, és érdekképviselői szervezeteiket bevonva a tárgyra vonatkozó normák kidolgozásába.

4.5.7 Irányelv⁽⁵⁾ szabályozza a művek műholdas műsorsugárzását és vezetékessé továbbközvetítését. Léteznek azonban egyéb európai normák is:

— irányelv az árva művekről (a jogalkotó vizsgálata alatt)⁽⁶⁾;

— irányelv a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról⁽⁷⁾;

— továbbá a szerzői jog alóli kivételek⁽⁸⁾.

E szabályozásokról időközönként jelentés születik. A „kivételnyújtást” és a „toleranciát” felül kellene vizsgálni annak fényében, hogy a szabályozás egyértelműen védelmezi a felhasználók alapjogait, és kivételek nyújtását írja elő például a fogyatékkal élők részére⁽⁹⁾.

4.6 Az Európai Bizottságnak a szellemi tulajdon-jogok egységes piacára vonatkozó javaslatai és az EGSZB észrevételei

4.6.1 Állandó tendencia rajzolódott ki és van erősödőben arra nézve, hogy az időleges szabadalmi oltalom-jogokat, szerzői

jogokat és egyéb „sui generis” rendszereket (elektronikus sémák, formatervezési mintaoltalmak, növényfajta-oltalmak stb.) az ingóságokból és ingatlanokból álló vagyonnal kapcsolatos tulajdonjogokhoz hasonló tulajdonjogokként kezeljék. E trendről nem tudjuk, hogy tartósnak bizonyul-e majd, de megjelenik az Európai Bizottság szintjén és ez mélyen rányomja a bélyegét az általa javasolt stratégiára.

4.6.2 Az ideiglenes kivételeknek a római jogból eredő tulajdonjoggal való illetően összekeverése a jogbirtokosokon kívül mások számára hátrányokkal is jár. Márpedig a versenyjog felfüggesztése és a jogbirtokosok általi engedélyezésen alapuló, a licencek által alkotott rendszerbe való bevonása révén nem jön létre valódi, annak valamennyi jellemzőjével bíró tulajdonjog. Léteznek közérdekű korlátozások (kötelező licencek), a szabadalmak területi jellege is korlátozza a védelmet, de vannak eltérések a nemzeti jogszabályok között, európai szinten is.

4.6.3 A jelenlegi megközelítés ugyanakkor az, hogy a szabadalmakat és a licenceket befektetési eszköznek, garanciának tekintik, sőt, tapasztalható azok pénzügyi spekulációs célú értékpapírosítása is. Ez a gazdaság finanszírozásából ered, amihez az új információs és kommunikációs technológiákhoz, valamint az új IFRS számviteli szabványokhoz kapcsolódó immateriális gazdaság kiaknázása társul. Az Európai Bizottságnak a közeljövőben kellene konkretizálnia a szabadalmak piacára irányuló stratégiáját „a szellemi tulajdon-jogok valorizációs eszköze” (egy európai tőzsde?) révén. Az új európai innovációk problémája abban rejlik, hogy elégtelen a kapcsolat az elméleti és az alkalmazott kutatás, valamint az egyetemek és a vállalatok között, továbbá kiáltóan hiányzik a kockázati tőke az innovatív vállalatoknál. Az EGSZB ismét felhívja a figyelmet a csúcstechnológiai ágazatok multinacionális vállalatainak azon gyakorlatára, mely szerint ahelyett, hogy – a versenytársaknak is átadható – licenceket vennének meg, a szabadalmi portfólióval rendelkező innovatív kkv-kat vásárolják fel, vagy azok mérnökeiket veszik át. Ennek célja az, hogy monopolista és versenyellenes stratégiákhoz használják fel a szabadalmakat és az egyéb ipari tulajdonjogokat.

4.6.4 A stratégia egy másik pillére tovább hangsúlyozza az egységes európai szabadalom és a joggyakorlat egységesítését célzó felsőszintű európai bíróság kiemelt szerepét abban, hogy orvosolja a vállalkozások súlyos nehézségeit, különösen azokat, amelyek nagymértékben megakadályozzák a kkv-kat abban, hogy ipari tulajdonjogaikat oltalmazhassák, és elősegíthessék az egységes piacon a technológia vívmányok megismerését.

4.6.5 Az EGSZB mindig is erőteljesen támogatta az Európai Bizottság arra irányuló fellépését, hogy bevezessenek egy ilyen egységes szabadalmat. Ugyanakkor fenntartásának adott hangot az EPO egyes gyakorlatai tekintetében, amelyek nem tartják teljesen tiszteletben a Münchener Egyezményt a szoftverek kifejezett kizárását illetően, annak ellenére, hogy a panasz esetén megkeresett nemzeti bíróságok eltörölték valamennyi, szoftverre vagy üzleti módszerre vonatkozó szabadalmat. Az ilyen gyakorlatok veszélyeztetik a jogbiztonságot, amelynek – a vizsgálati,

⁽⁵⁾ 93/83/EGK irányelv (HL L 248., 1993.10.6., 15. o.).

⁽⁶⁾ Az EGSZB véleménye: HL C 376., 2011.12.22., 66. o.

⁽⁷⁾ 2006/115/EK irányelv (HL L 376., 2006.12.27., 28. o.).

⁽⁸⁾ 2001/29/EK irányelv (HL L 167., 2001.6.22., 10. o.).

⁽⁹⁾ Az EGSZB véleménye: HL C 228., 2009.9.22., 52. o.

fordítási, éves és közvetítői díjak miatt – költséges eljárás révén megszerzett szabadalom elnyeréséhez kapcsolódnia kell. A jövőbeli szabadalomra nem szabad ehhez hasonló eltéréseknek hatniuk.

4.6.6 Ami az Európai Bizottság arra vonatkozó javaslatait illeti, hogy hozzák létre a szerzői jog európai kódexét, és tanulmányozzák egy „egységes hatású” fakultatív szerzői jog megvalósíthatóságát, az EGSZB azokat igencsak ambiciózusnak látja az egységes piac harmonizációja és kiteljesítése szempontjából, azonban úgy véli, hogy még túl korai pusztán hipotézisekről nyilatkozni. Arra kéri ezért az Európai Bizottságot, hogy

folytassa a vizsgálódást, és terjesszen elő olyan konkrét javaslatokat, amelyek számításba veszik a tárgykör fejlettségi helyzetét az egyes tagállamokban.

4.6.7 Az EGSZB úgy érzi továbbá, hogy a mindenfajta elektronikus és elektromágneses hordozókra a magáncélú másolat finanszírozása címén kivetett adó a bűnösség feltételezésére alapul. A magáncélú másolat készítése ezzel szemben véleménye szerint jogos gyakorlatot jelent, amely lehetővé teszi a hordozó vagy az anyag módosítását, és amelyet – mint a tisztességes felhasználás („fair use”) egy formáját – el kellene ismerni a felhasználási licenc törvényes birtokosának jogaként ⁽¹⁰⁾.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ E felfogást osztja az Európai Bíróság a „Padawan” ügyben hozott ítéletében.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és a Gazdasági és Szociális Bizottságnak – Az európai szabványok stratégiai jövőképe: az európai gazdaság fenntartható növekedésének elősegítése és gyorsítása 2020-ig

(COM(2011) 311 végleges)

(2012/C 68/06)

Előadó: **Edgardo Maria IOZIA**

2011. június 1-jén az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és a Gazdasági és Szociális Bizottságnak – Az európai szabványok stratégiai jövőképe: az európai gazdaság fenntartható növekedésének elősegítése és gyorsítása 2020-ig

COM(2011) 311 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2011. december 19-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. január 18–19-én tartott, 477. plenáris ülésén (a 2012. január 19-i ülésnapon) 158 szavazattal 6 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) elkötelezetten támogatja az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést célzó Európa 2020 stratégiát, és üdvözli az Európai Bizottság kezdeményezését. A közös európai uniós szabványok elfogadása többek között hozzájárul egy interoperábilis és innovatív szabványokon alapuló termékek és szolgáltatások által jellemzett, versenyképes egységes piac kialakításához.

1.2 A szabványok civilizációnk örökségének tekinthetők: a múltban és a jelenben felhalmozott ismereteket képviselik. A megfelelő fejlődés érdekében progresszív szabványokra van szükség, a kidolgozásukhoz szükséges időt pedig csökkenteni kell, hogy mindig tükrözzék a társadalom igényeit. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság arra irányuló törekvéseit, hogy ezt az időtartamot 2020-ig 50 %-kal csökkentse, azonban mindennek nem szabad egy kaptafára zajlania, sem pedig megkérdőjeleznie az érintettekkel folytatandó időnként hosszadalmas konzultációk szükségességét. E konzultációk hatékonyabban megvalósíthatók tagállami szinten, és eredményesen kiegészülnek a szakosodott európai szervezetek közvetlen fellépésével.

1.3 A szabványosításban való részvételnek éppen olyan fontosnak kell lennie, mint a jogalkotási folyamatban való részvételnek. A fogyasztók, kkv-k és más érdekcsoportok fokozottabb részvételére van szükség, amit pénzügyi támogatás segítségével lehet elérni. A nemzeti szabványok érintett érdekcsoportok általi szakértői értékelése biztosíthatná, hogy a társadalom érdekei minden szinten képviselve legyenek.

1.4 A szabványok alkalmazása a közbeszerzésben alapvető az egységes piac megfelelő megvalósításához.

1.5 Az EGSZB megerősíti azt a korábban kifejtett véleményt, amely szerint: „a nemzetközi ipari konzorciumok vagy fórumok által az IKT területén elfogadott specifikációkat csupán az európai szabványügyi testületek tanúsítási folyamatát követően kellene elismerni, a kkv-k, a fogyasztók, a környezetvédelmi szereplők, a munkavállalók és a fontosabb szociális érdekeket képviselő szervezetek képviselőinek bevonása mellett.”⁽¹⁾

1.6 Az Európai Bizottság számos fellépést javasol különböző területeken. Mivel a szabványosítás az iparpolitika, az innováció és a versenyképesség támogatásának igen fontos eszköze, az EGSZB támogatja a javasolt intézkedéseket, különösen azokat, amelyek az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontjának szerepéhez kapcsolódnak, és céljuk annak ellenőrzése, hogy a tudományos szabványok figyelembe veszik-e az európai és a nemzeti gazdaságok követelményeit a versenyképességet és a társadalmi igényeket, a biztonsági és védelmi kérdéseket, valamint a környezeti hatást illetően (a közlemény 1–5. intézkedése).

1.7 A társadalmi kérdések terén az Európai Bizottság különleges figyelmet kíván szentelni a biztonság és a védelem területeinek, felkérve a tagállamokat arra, hogy biztosítsák a fogyasztók, a környezetvédelmi szervezetek, valamint a fogyatékkal élők és idősek valódi bevonását. Az EGSZB szerint ezek a javaslatok jelentős értéket képviselnek (6–9. intézkedés).

⁽¹⁾ HL C 376., 2011.12.22., 58. o.

1.8 Az EGSZB mindig is támogatta a civil társadalmi szervezetek részvételét és valódi szerepvállalásukat, és teljes mértékben egyetért az Európai Bizottsággal és az általa indított kezdeményezéssel, amely a munkafolyamatot mind nemzeti, mind európai szinten kibővíti és inkluzívabbá teszi olyan elismert kritériumok alapján, amilyenek például a Kereskedelmi Világszervezetnek a kereskedelem technikai akadályairól szóló megállapodásában foglalt elvek. Pénzügyi támogatást kell biztosítani a kkv-k szervezetei, a fogyasztók, a szakszervezetek és más érintett érdekcsoportok számára (10–15. intézkedés).

1.9 A közlemény 5. fejezete a szolgáltatásokra vonatkozó szabványok kidolgozásáról szól. Az EGSZB támogatja az itt kifejtett nézeteket, és úgy véli, hogy az üzleti szolgáltatásokkal foglalkozó magas szintű munkacsoportnak az egységes piaci intézkedéscsomagról szóló közleményben javasoltak szerint történő felhatalmazásával kapcsolatos elképzelés az összes gazdasági szektor számára igen hasznos, még a szolgáltatási ágazaton kívül is (16–18. intézkedés).

1.10 Az EGSZB elismeri az ikt-piac sajátosságát és a gyors szabványosítás szükségességét, amit valójában a fórumok és konzorciumok fognak elvégezni. A leírtaknak megfelelően egy valóban inkluzív folyamat során kell ellenőrizni ezeknek a szabványoknak az alkalmazhatóságát. Üdvözlendő egy több érdekelt fél részvételével működő platform létrehozása. Az EGSZB azt ajánlja, hogy ezt a fórumot rendszeresen, és ne csak egyetlen kezdeményezés kapcsán hívják össze. Az EGSZB szeretne részt venni ebben a platformban.

Az ikt terén a szabványok elengedhetetlenek az e-közbeszerzéshez és általában az e-kormányzáshoz. Alapvető az ikt interoperabilitásának garantálása is (19–23. intézkedés).

1.11 Az utolsó javaslatok kiemelik Európa szerepét a nemzetközi szabványosításban és az Európai Bizottság által bejelentett aktív kezdeményezést. Az EGSZB támogatja a javasolt intézkedéseket, és alapvetőnek tartja az EU érdekei szempontjából azt, hogy fokozottan aktív szerepet vállaljanak a nemzetközi tevékenységekben. Támogatja eközben az Európai Bizottságnak azokat a határozatait, amelyek szerint két- és többoldali alapon segíti az európai szabványügyi testületeket munkájukban (24–28. intézkedés).

1.12 A legkésőbb 2013-ra elindítandó független felülvizsgálattal az Európai Bizottság – a piaci igények, a részvétel és a képviselet szempontjából – értékelni kívánja a folyamatot és a céloknak – iparpolitika, innováció és technológiai fejlődés – való megfelelést. Az EGSZB teljes mértékben egyetért ezzel a javaslattal (29. intézkedés).

2. Általános megjegyzések

2.1 Egy hatékony európai szabványosítási rendszer alapvetően lehetővé teszi interoperábilis termékek és szolgáltatások létrehozását, amelyek gond nélkül értékesíthetők az EU-ban, nemcsak határokon átnyúló módon, hanem helyi, regionális és nemzeti szinten is.

2.2 Az EGSZB egyetért azzal, hogy a szabványok eredményes szakpolitikai eszközök, és hogy hozzájárulhatnak az egységes piac megfelelő működéséhez, különösen az ikt és a szolgáltatások piacán, ahol a folyamat- és gyártási szabványok kialakulnak.

2.3 Az EGSZB határozottan támogatja a szabványok használatát a közbeszerzésben, mivel ez serkenti a szabványalapú termékek és szolgáltatások kínálatát. Az Európai Unión belüli közbeszerzésben minden igényelt termék vagy szolgáltatás kapcsán világszintű vagy európai szabványokat kell használni, amennyiben léteznek ilyenek; az egyedi szabadalmak és a nem interoperábilis termékek vagy szolgáltatások használatát pedig határozottan vissza kell szorítani.

2.4 Miközben megjegyzi annak fontosságát, hogy véglegesen elhárítsuk a kereskedelem előtt álló akadályokat, az EGSZB értékeli a tagállami nemzeti szabványosítási testületek elkötelezettségét az európai szabványok azonos nemzeti szabványokként történő alkalmazása, valamint aziránt, hogy hatályon kívül helyezték az ezekkel összeütközésbe kerülő, már létező nemzeti szabványokat, és hogy a jövőben ne tegyenek olyan intézkedéseket, amelyek alááshatnák ezt a harmonizációt.

2.5 Az EGSZB egyetért azzal, hogy az európai szabványosítási folyamatot fel kell gyorsítani, egyszerűsíteni és modernizálni kell, valamint inkluzívabbá szükséges tenni. A meghatározott szigorú határidők betartását, a szakértői erőforrások felhasználását, és az összes érintett érdekcsoport (különösen a kkv-k, fogyasztók és más társadalmi érdekcsoportok, amelyek gyakran túl gyengék vagy hiányoznak nemzeti szinten) tényleges részvételét bele kellene foglalni az Európai Bizottság szabványosítási kéréseibe és a finanszírozási kritériumok közé.

2.5.1 A nemzeti szintű részvétel is nagyon fontos. A nemzeti szabványosítási testületek javaslatai képezik az európai szabványok alapját. A fogyasztók és kkv-k számára könnyebb nemzeti szinten részt venni a munkákban.

2.6 Mivel a szabványosítás önkéntes, a piac által vezérelt folyamat, és sikere elsősorban a piaci elfogadástól függ, az EGSZB hangsúlyozza annak szükségességét, hogy a kkv-kat – akár szövetségeiken keresztül – mind nemzeti, mind pedig európai szinten jobban bevonják a szabványosítás összes szakaszába: az új projektekről folyó konzultációkba (a megbízásokat is beleértve), a szabványok kidolgozásába és a végső szavazásba.

3. Részletes megjegyzések

3.1 Az ESO-kkal⁽²⁾ kapcsolatos megfontolások

3.2 Az EGSZB elismeri, hogy a közelmúltban jelentősen csökkent az európai szabványok kidolgozásához szükséges idő. További csökkentés szükséges azonban, ami nem történhet

⁽²⁾ ESO-k: európai szabványügyi testületek. A három hivatalos európai szabványügyi testület a CEN (Európai Szabványügyi Bizottság), a CENELEC (Európai Elektrotechnikai Szabványügyi Bizottság) és az ETSI (Európai Távközlési Szabványügyi Intézet).

az inkluzivitás vagy a minőség kárára. Az Európai Bizottságot arra is biztatjuk, hogy fejlessze tovább és gyorsítsa fel a szabványosítási megbízások kialakításának folyamatait, illetve a harmonizált szabványoknak az EU Hivatalos Lapjában való megjelentetését. Az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottság kinyilvánított szándékát arra, hogy a folyamat időigényét 2020-ra 50 %-kal csökkentse.

3.2.1 Kiegyensúlyozottabbá kell tenni az ESO-munkacsoportok és technológiai bizottságok tagságát, hogy a kérdéses szabványosítási témában az összes piaci szereplő képviselve legyen. Biztosítani kell finanszírozást annak garantálására, hogy a mikrovállalkozások, a fogyasztók és más társadalmi érdekcsoportok és szervezeteik vegyenek részt a workshopokon. Az EGSZB támogatja azt a döntést, hogy felülvizsgálják és egyszerűsítik a jelenlegi ösztönzési és pénzügyi támogatási rendszert azzal a céllal, hogy bővítsék az összes érintett érdekcsoport részvételi lehetőségeit. Örömmel fogadnánk a már létező eszközök egységes szabályozását.

3.2.2 Megfelelő felügyeletre van szükség annak érdekében, hogy megelőzzük a munkacsoportok által uniós szinten (az Európai Bizottság finanszírozásával) végzett tevékenységek és elért eredmények redundanciáját.

3.2.3 A nemzeti szabványügyi testületeknek szükségük van a tagállamok teljes körű részvételére – különösen politikai támogatás formájában, valamint technikai és pénzügyi erőforrások biztosításával –, hogy lehetővé tegyék az összes érdekcsoport részvételét.

3.2.4 Miközben a szabványosítás egyik legfontosabb előnyét az jelenti, hogy interoperábilis termékek és szolgáltatások létrehozását teszi lehetővé, a termékfejlesztési ciklusok lerövidítése érdekében világos mechanizmust és eszközöket kell kialakítani az uniós szabványok tesztelésére és validálására.

3.2.5 Az európai társadalom előregedésére válaszul az európai szabványosításnak kulcsfontosságú szerep jut annak biztosításában, hogy biztonságos és elérhető termékeket és szolgáltatásokat nyújtsanak az összes fogyasztó számára, függetlenül azok életkorától és képességeitől. Ez különösen fontos az európai szabványoknak a közbeszerzési szerződésekben betöltött jelentősége kapcsán.

3.3 **Végrehajtási iránymutatások:** Egyes nemzetközi szabványosítási testületek nem készítenek végrehajtási iránymutatásokat a kifejlesztett szabványok használatához. Az ESO-knak meg kell felelniük ennek az igénynek, világos és tömör végrehajtási iránymutatásokat hozva létre a végrehajtás megkönnyítése érdekében.

A kkv-k kijuthatnak majd azokra a piacokra, amelyek közös szabványokat használnak, hiszen ez egyszerűsíti a dolgukat, csökkenti költségeiket, és javítja a versenyt.

Ösztönözni kell az uniós szabványok használatát olyan esetekben, amikor a nemzeti szabványok hiányoznak, illetve a nemzeti szabványoknak az uniósakhoz való közelítésére van szükség világos menetrendek készítésével.

3.4 **A kkv-k tájékoztatása és képviselése:** Célzott workshopokat, képzéseket és tájékoztató intézkedéseket kell alkalmazni regionális és nemzeti szinten, hiszen a kkv-kat könnyebb a helyi iparágon, a kkv-k szövetségein vagy a közigazgatáson keresztül elérni.

3.4.1 A kkv-k sokszor nem ismerik a szabványok kialakításának mechanizmusát, és egyszerűen elfogadják olyan termékeket, amelyek előre meghatározott szabványok alapján készültek. A kkv-k nemzeti és uniós szintű szövetségei gyakran nem rendelkeznek az ahhoz szükséges erőforrásokkal, hogy hozzájáruljanak a szabványosítási fejleményekhez, így befolyásuk tovább csökken.

3.4.2 Az EGSZB egyetért azzal az állásponttal, hogy a kkv-kat és az egyes társadalmi érdekcsoportokat képviselő európai szövetségek pozícióját meg kell erősíteni. Komolyan meg kellene fontolni annak lehetőségét, hogy a kkv-k uniós szintű szövetségei és a társadalmi érdekcsoportok szavazati jogot kapjanak az ESO-kban. Az EGSZB szívesen részt venne az e tárgyban folyó, az ESO-k magánszervezeti jellege miatt jelenleg ellentmondásos vitában.

3.4.3 Az EGSZB elismeri a NORMAPME (a kézműveseket és kkv-kat a szabványosítás terén képviselő európai szövetség) és a fogyasztókat képviselő ANEC által az Európai Bizottság pénzügyi támogatásával eddig elért eredményeket.

3.4.4 A tájékoztatás és a szabványok használatának fokozása érdekében az EGSZB azt javasolja, hogy a szabványosítási szervezetek uniós és nemzeti szinten biztosítsanak egyszerű hozzáférést a potenciális felhasználók számára a szabványokhoz, illetve tartalmuk összefoglalásához. Ha a szabványok kötelező használatáról jogi aktus rendelkezik, a törvényhozónak gondoskodnia kell arról, hogy ezek a szabványok ugyanúgy elérhetőek legyenek, mint maga a jogi aktus.

3.5 **Oktatás:** A szabványosítással kapcsolatos fogalmakat az európai középiskolai és egyetemi tantervek részévé kellene tenni. Támogatni kellene a diákok és kutatók arra való ösztönzését, hogy szabványalapú, interoperábilis megoldásokat és alkalmazásokat fejlesszenek ki. Meg kell könnyíteni például a diákok és kutatók egyénekként vagy határokon átnyúló csoportokként történő uniós finanszírozását.

3.5.1 Az Európai Bizottságnak az ikt-ágazattal, a kutatóközpontokkal és egyetemekkel szorosan együttműködve nyomon kellene követnie az innovációban tapasztalható tendenciákat annak biztosítása érdekében, hogy a szabványokat a termék-/szolgáltatásinnovációval összhangban dolgozzák ki. A szabványosítási munkaprogramnak gondoskodnia kellene erről azáltal, hogy a piaci elfogadással kapcsolatos magatartás és szükségletek alapján meghatározza a fellépések fontossági sorrendjét.

3.6 A szabványok a szükségletek, követelmények és betartandó szabályok felmérésének önkéntes folyamatát képviselik a kapcsolódó termékek és szolgáltatások elfogadásának megkönnyítése érdekében. Ezek a szabályok azonban csak akkor válnak szabványokká, amikor a felhasználók között széles körben elterjedve elfogadja őket a piac. Mindenfajta szabványosítás alapját ezért a különböző érdekcsoportok igényeinek kiegyensúlyozott figyelembevétele és a konszenzus kell, hogy képezze. Elsősorban azonban nagyméretű magán- és állami vállalatok vesznek részt a szabványok kidolgozásában, ami az érdekcsoportok kiegyensúlyozatlan képviselését eredményezi.

3.7 A szabványosítás a versenyképesség fontos eszköze. Az EGSZB felkéri a tagállamokat, hogy biztosítsanak hatékony nemzeti szabványosítási keretet, amely képes hozzájárulni az európai és nemzetközi szabványok kidolgozásához, de ugyanakkor a kizárólag nemzeti szintű igények számára is képes szabványosítási megoldásokat nyújtani.

3.8 A nemzeti szabványügyi testületeket meg kell erősíteni. Ez azonban nagymértékben függ a nemzeti szintű iparpolitikától, így a nemzeti elkötelezettség foka az egyes országokban eltérő. Specifikus ösztönzőket kell kialakítani, és azokat kommunikációs kampánnyal kell kiegészíteni a szabványokat versenyképességük stratégiai eszközeinek tekintő uniós tagállamok bevált gyakorlatairól.

3.9 Az EGSZB egyetért azzal, hogy alapvető szerepe van a **szolgáltatásokra vonatkozó szabványok** kidolgozásának. Fontos azonban biztosítani, hogy ez piacvezérelt módon és konszenzusos alapon történjen.

3.9.1 A nemzeti szintű szabványok akadályokat állíthatnak az egységes piac megvalósításának útjába. Alapvető, hogy a

szabványokat uniós szinten dolgozzák ki, mielőtt a tagállamok országspecifikus, gyakran nem interoperábilis szabványokat kezdenének kialakítani.

3.10 Az EGSZB határozottan támogatja az Európai Bizottságnak az ikt-szabványokkal és az interoperabilitással kapcsolatos fellépéseit. Ez különösen arra a lehetőségre vonatkozik, hogy széles körben elfogadott ikt-szabványokat alkalmazzanak a közbeszerzésben annak érdekében, hogy az állami szektor vezényletelével keresletet generáljanak az interoperábilis szolgáltatások iránt, ami a szabványosítás fontos ösztönzője lesz.

3.10.1 Amint már említettük, „az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy a szabványosítási testületek és az Európai Bizottság megelőző ellenőrzést biztosítsanak annak szavatolására, hogy a nemzetközi ipari fórumok és/vagy konzorciumok által elfogadott specifikációk, amelyeket referenciaként kell alkalmazni a közbeszerzések esetében, semleges, egyenlő és átlátható módon kerüljenek kidolgozásra, a kis- és középvállalkozások képviselőinek, a fogyasztóknak, a környezetvédőknek, a munkavállalóknak, illetve a fontos szociális érdekeket képviselő szervezeteknek a megfelelő részvételével”.

3.11 Az EGSZB a világszintű versenyképesség javítására irányuló javaslatot is szkeptikusan fogadja. A jogszabályoknak kellene támogatniuk a politikákat és a szabványokat, nem pedig fordítva. A szabványosítás nem hátráltathatja az innovációt és a fejlődést.

3.12 A sikeres uniós finanszírozású kezdeményezések eredményezte szabványalapú termékeket és/vagy szolgáltatásokat bele kellene foglalni a kapcsolódó jövőbeni uniós kezdeményezésekbe, hogy elkerüljük a duplikációt, és előmozdítsuk az érintett szabványok további elterjedését/elfogadását.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről

(COM(2011) 452 végleges – 2011/0202 (COD))

(2012/C 68/07)

Előadó: **Peter MORGAN**

2011. november 30-án a Tanács és 2011. november 17-én az Európai Parlament úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 114. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről

COM(2011) 452 végleges – 2011/0202 (COD).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2011. december 19-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2012. január 18–19-én tartott, 477. plenáris ülésen (a 2012. január 18-i ülésnapon) 179 szavazattal 2 ellenében, 7 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözli a tőkekövetelményekről szóló IV. irányelv⁽¹⁾ fő irányát és a Bázeli III megállapodást, amelyre épül. A tőkekövetelményekről szóló IV. irányelv azonban növelni fogja a banki költségeket, ami az uniós vállalkozások, különösen a kkv-k szempontjából fontos kérdés. A Bázeli-keretnek igazodnia kellene a kerethez.

1.2 Az EU tőkekövetelményekről szóló irányelvei mindig is valamennyi bankra vonatkoztak, ami a regionális bankok és a nem részvénytársasági formában működő bankok gazdaságot támogató szerepe miatt lényeges.

A kkv-k nagyban függenek a banki finanszírozástól, ezért oda kell figyelni arra, hogy az EU kkv-it nemzetközi versenytársaikhoz képest ne terhelje nagyobb költség. Az EGSZB emiatt sürgeti az Európai Bizottságot, hogy segítse elő az etikai és részvételi alapú banki finanszírozás továbbfejlesztését.⁽²⁾

1.3 Az Európai Bizottság által végzett hatástanulmány azt mutatta, hogy az új tőkekövetelmények nem érintik különösen hátrányosan a kkv-kat, az EGSZB-nek azonban továbbra is kétségei vannak e tekintetben, és azt kéri, hogy az Európai Bizottság kövesse szoros figyelemmel a kkv-knak nyújtott banki kölcsönök és a felszámított banki díjak alakulását. Támogatja emellett, hogy az Európai Bizottság végezze el a kkv-hitelezés kockázatértékelési felmérését.

1.4 Az új keret mikro- és makroprudenciális elemeket egyaránt tartalmaz. Mikroprudenciális oldalon több és jobb minőségű tőkéről, jobb kockázati fedezetről van szó, bevezetnek egy

tőkeáttételi mutatót a kockázatalapú rendszer korlátozására, illetve a likviditás egy új megközelítését. Makroprudenciális oldalon a tőkekövetelményekről szóló IV. irányelv megköveteli, hogy a „jó időkből” tőkepuffereket halmozzanak fel, amelyeket aztán a problémás időszakokban felhasználhatnak, illetve más intézkedéseket is bevezet a rendszerkockázat és az összekapcsoltság kezelésére. A javaslatok, konceptuálisan legalábbis, a banki válság által felszínre hozott és az EGSZB-nek a tőkekövetelményekről szóló III. irányelv tárgyában kidolgozott korábbi véleményében⁽³⁾ említett összes problémával foglalkoznak.

1.5 A jogszabály hatása végső soron a végrehajtásától és az érintett szereplőktől függ majd. A bankválságnak nem egyetlen jól körülhatárolható oka volt; minden érintett szereplő hibáztatható. Sok bank esetében az irányításért felelős igazgatók egyértelműen hibásak voltak, de ugyanúgy a bejegyzett könyvvizsgálók, a minősítő intézetek, az intézményi befektetők és az elemzők, a tagállami szabályozó és felügyelő szervek, a jegybanki dolgozók, a pénzügyminisztériumok és a politikusok is, miközben a gazdaságtudományal foglalkozók és a sajtó kommentátorai szintén nem látták, hogy mi történik. Az EGSZB szeretné hinni, hogy az érdekelt szereplők levonták a tanulságokat a legutóbbi válságból, de az, ahogyan az államadósság-válságot kezelték, nem erre utal. Néhány esetben a bank feltőkésítésére nem fordítottak figyelmet, a stressztesztek eredménye nem volt meggyőző (Dexia), az auditorok nem követeltek meg szigorú intézkedéseket az államadósságok leírásának elkerülésére, miközben a politikusok – azáltal, hogy politikai megoldásokat alkalmaztak gazdasági problémákra – felelősséget viselnek a válság elszabadulásáért.

1.6 Az új rendeletet helyreállítási és szanalási mechanizmusok bevezetésével kell ellensúlyozni, amelyek olyan eszközökön alapulnak, mint például a vészhelyzeti tervek („living wills”). Miközben az állam továbbra is garanciát vállal majd a kisbetétekre, a csődbe ment bankok számára nyújtott korlátlan

⁽¹⁾ HL L 329., 2010.12.14., 3–35. o., az EGSZB véleménye: HL C 339., 2010.12.14., 24–28. o.

⁽²⁾ HL C 48., 2011.2.15., 33. o.

⁽³⁾ HL C 228., 2009.9.22., 62–65. o.

állami támogatás jelentette erkölcsi kockázatot meg kell szüntetni. Ha a helyzet kellően világos, akkor a befektetőknek, a hitelezőknek és az igazgatóknak közvetlen felelősséget kell majd viselniük valamennyi hitelintézet jövőbeli stabilitásáért.

1.7 A piacok stabilitásának és a piaci bizalom helyreállításának érdekében az EU állam- és kormányfői 2011. október 26-i válságrendezési tervük keretében megegyeztek arról, hogy egyes bankoknak 2012. júniusig a saját tőke arányának tekintetében 9 %-os legmagasabb szintű tőkével kell rendelkezniük, ideértve egy kivételes és ideiglenes puffert az államadóssággal szembeni kitettségek biztosítására. Erre azért volt szükség, mert a rendeletjavaslat értelmében az új tőkekövetelmények átmeneti időszakát több évben határozták meg. E rendelkezés következményeképp néhány bank számára nagy nehézséget okozhat majd, hogy új tőkét szerezzen, nem utolsósorban azért, mert a meglévő adósságot is újra kell finanszírozniuk, ami már önmagában is kritikus dolog, mivel a finanszírozási források 2011 második felében már elapadtak. Az EGSZB jól tudja, hogy itt rendkívüli intézkedésekről van szó, a hatás azonban mégis azonnali, bármilyen tehermentesítés is lesz végül majd lehetséges.

1.7.1 Bevezetésük esetén e tőkekövetelményeknek lesújtó hatásuk lehet a kisebb és a helyi bankokra nézve, amelyek rendszerint kkv- és mikrovállalkozás-barátabbak, mint a nemzetközi bankok. Ha a kisebb bankoknak nehézséget okoz a szükséges tőke előteremtés, akkor a kkv-k nehezebben férnek majd hozzá a finanszírozáshoz.

1.8 Ez a rendelkezés két fontos aggályt vet fel abban az esetben, ha a jelenlegi finanszírozási válság folytatódik. Az olyan bankok számára, amelyek rövid távon nem tudnak vagy nem akarnak új alapvető saját tőkét bevonni – ez olyan lépés, amely felhívíthatja a jelenlegi részvényesi állományt – a másik lehetőség az, hogy csökkentsük mérlegfőösszegüket, szűkítve hitelportfóliójukat, hogy összhangba hozzák azt tőketartalékaikkal. Olyan időkből, amikor a tagállamok újra fel szeretnék lendíteni gazdaságaikat, a banki kölcsönlehetőségek szűkítése valóságos katasztrófa lenne. Ennek elkerülése érdekében a tagállami és uniós hatóságoknak keresniük kell az együttműködés lehetőségeit a banki szektorral ahelyett, hogy állandóan szembekerüljenek vele. Olyan, átfogó intézkedések meghozatalára kellene törekedniük, amelyek ösztönzik az alternatív finanszírozást, például a részvételi alapú banki finanszírozás, amelyet az EGSZB egy korábbi véleményében már javasolt. (4)

1.9 A másik aggály azokra a bankokra vonatkozik, amelyek mégis szereznek további szavatolótőkét a piacokon. A rendelkezésre álló tőke nagy része nemzeti vagyonalapokban, illetve ázsiai és közel-keleti bankokban van. Fennáll a reális veszélye annak, hogy az EU bankrendszer feletti ellenőrzés kicsúszik az uniós tagállamok kezéből.

1.10 Az államadósság-válság során felmerült egy sajátos probléma: nyilvánvalóvá vált, hogy – ellentétben mind a megállapodás, mind a tőkekövetelmény-irányelvek iránymutatásaival – az államadósság egyértelműen nem kockázatmentes. A rendeletben szereplő, a saját tőke minőségére vonatkozó

előírások számottevő hiányosságáról van szó. Mélyreható következményekkel jár a bankok számára, amelyeknek a rendeletek folytán nem sok egyéb választásuk maradt, mint hogy nagy volumenben államadósság-kötvényeket vásároljanak. A „kockázatmentes” minősítés mechanikus alkalmazása felülvizsgálandó a szabályozók részéről, a bankoknak pedig belső kockázatkezelési eljárásaikat kell majd felülvizsgálniuk.

1.11 A tőkekövetelményekről szóló II., III. és IV. irányelv tőkére, likviditásra és tőkeáttételre gyakorolt kumulatív hatása, az előttünk álló szanalási mechanizmusok, illetve a növekvő érdeklődés a Volcker-szabályhoz hasonló, a bankok saját számlás kereskedését korlátozó javaslatok, valamint a lakossági és a befektetési banki tevékenység elkülönítésének koncepciója iránt minden bizonnyal arra utal, hogy a nagy bankok által az elmúlt évtized során oly jól alkalmazott üzleti modell a jelen évtized megszorításokkal terhelt, tőkeszűke jellemezte körülményeinek megfelelően át kell alakítani. Valamennyi érintettnek – a hitelt felvevőknek és a hitelnyújtóknak, az alkalmazottaknak és a befektetőknek –, de az egész társadalomnak is az az érdeke, hogy a bankok ki tudjanak alakítani egy új üzleti modellt, amely bizonyára kevésbé lesz jövedelmező, de remélhetőleg fenntarthatóbbnak bizonyul majd az előttünk álló évek során.

1.12 Az EGSZB véleménye szerint az új üzleti modelleknek etikusnak és fenntarthatóknak kell lenniük. Az ügyfélkapcsolatokat javítani kell, aggasztóan etikus üzleti gyakorlatokra van szükség, a díjazási rendszereket pedig alaposan felülről kell vizsgálni. A válság kibontakozása során valamennyi szereplő felelőssége felmerült. Most valamennyiüknek össze kell fogniuk, és olyan hitelintézeteket kell felépíteni, amelyek az előttünk álló nehéz évtizedben képesek lesznek az EU gazdaságának támogatására.

2. Bevezetés

2.1 Az EU tőkekövetelmény-irányelveit azzal a céllal dolgozták ki, hogy létrehozzák a belső banki piac keretét. Az irányelvek a bázeli egyezményeket emelik át az uniós jogba. A Bázeli Bizottság 1975-ben alakult, és 1988-ban úgy határozott, hogy bevezet egy tőkemérési rendszert, amelyet rendszerint Bázeli Tőkeegyezményként emlegetnek. Ez a rendszer lehetővé tette egy hitelkockázat-felmérési keret létrehozását. Az EU átültette a megállapodást a befektetési vállalkozások és hitelintézetek tőkemegfeleléséről szóló, 1993. márciusi első tőkekövetelmény-irányelvbe. (5)

2.2 2004-ben egy második bázeli egyezményt (Bázel II) tettek közzé. Ezt az EU egy 2006 júniusában elfogadott új tőkekövetelmény-irányelvbe építette be, amely 2006 decemberében lépett hatályba. Az EGSZB 2005. márciusi plenáris ülésén fogadta el véleményét a javasolt tőkekövetelmény-irányelvről. (6)

2.3 Az Európai Bizottság 2008 októberében javaslatot fogadott el a tőkekövetelmény-irányelv fő módosításairól (a tőkekövetelményekről szóló II. irányelv). A tőkekövetelmény-irányelvnek ez a felülvizsgálata részben válasz volt a G-7 Pénzügyi Stabilitási Fórum ajánlásaira és a piaci válságra. A szöveget 2009 júliusában tették közzé, 2010. decemberi végrehajtási dátummal.

(4) HL C 48., 2011.2.15., 33. o.

(5) HL L 141., 1993.6.11., 1–26. o.

(6) HL C 234., 2005.9.22., 8–13. o.

2.4 A Bázeli Bizottság által párhuzamosan végzett munkával összhangban az Európai Bizottság konzultációk után (2009 júliusában) a III. tőkekövetelményi irányelv csomagjának részeként javaslatokat bocsátott ki a kereskedési könyvhöz, az újra-értékpapírosításhoz és a bankárok javadalmazásához kapcsolódó módosításokról. Az EGSZB 2010. januári plenáris ülésén fogadta el ehhez kapcsolódó véleményét. (7)

2.5 A pénzügyi válságra reagáló harmadik Bázeli Egyezményt 2010 decemberében tették közzé. Az ebben javasolt tőke- és likviditási tartalékok sokszorta nagyobbak a korábbiaknál. A Bazel III előírja, hogy a bankok az elsődleges tőke 4,5 %-át, illetve az alapvető tőke 6 %-át kockázattal súlyozott eszközökben tartsák (a Bazel II még 2, illetve 4 %-ot határozott meg). A Bazel III is további tőkepuffereket vezet be: (i) egy 2,5 %-os kötelező tőkemegőrzési puffert és (ii) egy nem kötelező anticiklikus puffert, amely lehetővé teszi, hogy a nemzeti szabályozó szervek legfeljebb még további 2,5 %-nyi tőkét követeljenek meg a magas hitelnövekedés időszakában. A Bazel III emellett bevezet egy minimálisan 3 %-os tőkeáttételi mutatót és két megkövetelt likviditási mutatót. A likviditásfedezeti mutató (Liquidity Coverage Ratio – LCR) azt követeli meg a banktól, hogy kellő mennyiségű jó minőségű likvid eszközt tartson 30 napon túli teljes nettó pénzforgalmának fedezésére; a nettó stabil finanszírozási mutató (Net Stable Funding Ratio – NSFR) pedig azt írja elő, hogy a stabil finanszírozáshoz rendelkezésre álló összegnek egy kiterjesztett stressz jellemezte egyéves időszak alatt meg kell haladnia a stabil finanszírozáshoz szükséges összeget. A Bazel III-nak a IV. tőkekövetelmény-irányelvbe való átültetésére irányuló, a jelen vélemény alapjául szolgáló javaslatokat 2011 júliusában tették közzé.

3. A javaslatok összefoglalása

3.1 Az Európai Bizottság javaslatokat terjesztett elő azzal a céllal, hogy változást idézzen elő az Európában működő 8 000 bank magatartásában. E javaslat átfogó célja az uniós banki szektor teherbíró képességének erősítése, biztosítva egyúttal azt is, hogy a bankok továbbra is finanszírozzák a gazdasági tevékenységet és a növekedést. Az európai bizottsági javaslatoknak három konkrét céljuk van:

- A javaslat megköveteli majd a bankoktól, hogy több és jobb minőségű tőkét tartsanak fenn, hogy a jövőbeli sokkoknak saját erőből is ellen tudjanak állni. Az intézmények mennyiség és minőség szempontjából is elégtelen tőkével kerültek bele a legutóbbi válságba, ezért a nemzeti hatóságok eddig példátlan mértékben támogatták őket. Az Európai Bizottság javaslatában átülteti Európa számára a banki tőkéről a G-20 szintjén született megállapodás szerinti (általában Bazel III megállapodás néven ismert) nemzetközi normákat. Európa vezető szerepet tölt majd be ezen a téren, alkalmazva ezeket a szabályokat a globális vagy 53 %-át kezelő 8 000-nél is több bankjára.
- Az Európai Bizottság emellett létre kíván hozni egy új irányítási keretet, amelyben új hatáskörökkel ruházza fel a felügyeleti szerveket a bankok tevékenységének szorosabb nyomon követése terén, illetve intézkedéseket tesz lehetővé

számukra arra az esetre, ha kockázatokat észlelnek, például a hitelezési lehetőség szűkítését, ha úgy tűnik, hogy az buborék kialakulásához vezet.

- Az Európai Bizottság a tárgykörre vonatkozó valamennyi jogszabályt összefogva egy egységes bankszabályozási szabálykönyv kialakítását javasolja. Ez mind az átláthatóság, mind a gyakorlati végrehajtást javítani fogja.

3.2 A javaslat két részből áll: egy, a betétgyűjtő tevékenységhez való hozzáférést szabályozó irányelvből és egy rendeletből, amely azt szabályozza, hogy a hitelintézetek és a befektetési vállalkozások hogyan végezzék tevékenységüket. A két jogi eszköz együtt veendő figyelembe, és egy csomagot alkot. A javaslatot hatásvizsgálat kíséri, amely kimutatja, hogy ez a reform jelentősen csökkenti majd egy rendszerszintű banki válság valószínűségét.

3.3 A rendelet, amely tartalmazza a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó részletes prudenciális követelményeket, a következőkre terjed ki:

- Tőke: az Európai Bizottság javaslata növeli a bankok által fenntartandó szavatolótőke összegét, valamint magasabb követelményeket támaszt a szavatolótőke minőségével szemben. Harmonizálja emellett a szavatolótőkéből történő levonásokat, a szabályozói tőke azon nettó összegének meghatározása érdekében, amely a biztonsági elv alapján szabályozási célokra elismerhető.
- Likviditás: Annak érdekében, hogy javuljon a pénzügyi intézmények likviditási kockázati profiljának rövid távú rugalmassága, az Európai Bizottság egy likviditásfedezeti mutató bevezetését javasolja, amelynek pontos összetétele és kalibrálása egy megfigyelési és felülvizsgálati időszakot követően, 2015-ben kerül meghatározásra.
- Tőkeáttételi mutató: A hitelintézetek és befektetési vállalkozások mérlegében a tőkeáttétel túlzott mértékű felhalmozódásának korlátozása érdekében az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a tőkeáttételi mutatót vessék alá felügyeleti felülvizsgálatnak. A tőkeáttételi mutató hatásait szorosan figyelemmel kísérik majd, mielőtt 2018. január 1-jétől kötelező érvényű intézkedéssé alakulhatna.
- Partner-hitelkockázat: az Európai Bizottság tőzsdén kívüli származtatott ügyletekre vonatkozó politikájával összhangban változtatásokra kerül sor annak érdekében, hogy a bankokat arra ösztönözzék, hogy az ilyen ügyletek klíringjét központi szerződő félén keresztül végezzék el.
- Egységes szabálykönyv: a pénzügyi válság rávilágított az eltérő nemzeti szabályokból adódó veszélyekre. Az egységes piac egységes szabálykönyvet kíván. A rendelet közvetlenül, a nemzeti jogba való átültetés szükségére nélkül alkalmazandó, ezáltal kiküszöböli az effajta eltérések egyik forrását. Ezenkívül a saját tőkére vonatkozóan egységes szabályrendszer fektet le.

(7) HL C 339., 2010.12.14., 24–28. o.

3.4 Az irányelv a jelenlegi tőkekövetelmény-irányelv olyan területeivel foglalkozik, ahol az uniós rendelkezéseket a tagállamoknak át kell ültetniük saját jogrendjükbe úgy, hogy figyelembe veszik saját körülményeiket – többek közt a bankok tevékenységének megkezdésére és folytatására vonatkozó hozzáférési követelményeket, a letelepedés és a szolgáltatásnyújtás szabadságának gyakorlására vonatkozó feltételeket, az illetékes hatóságok meghatározását, valamint a prudenciális felügyeletet vezérlő elveket. Az irányelvben szereplő új elemek a következők:

- Hatékonyabb irányítás: a javaslat megszigorítja a vállalatirányítási rendszerekre és folyamatokra vonatkozó követelményeket, és új szabályokat vezet be az igazgatóság általi kockázatfelügyelet hatékonyságának fokozására, a kockázatkezelési funkció státuszának javítására, valamint a kockázatkezelés felügyeletének általi hatékony ellenőrzésének biztosítására.
- Szankciók: amennyiben egy intézmény megsérti az uniós előírásokat, a javaslat biztosítja, hogy a felügyeleti hatóságok bármelyike alkalmazhasson valóban visszatartó erejű, viszont hatékony és arányos szankciókat – például az intézmény teljes éves forgalmának legfeljebb 10 %-ig terjedő közigazgatási pénzbírságot vagy az intézmény vezető testülete tagjainak ideiglenes eltávolítását feladatainak ellátásától.
- Tőkepufferek: a javaslat a minimális tőkekövetelményeken felül kétféle tőkepuffer bevezetését irányozza elő: egy tőkemegőrzési puffert, amely az EU-ban működő minden bank esetében azonos; valamint egy anticiklikus tőkepuffert, amelynek mértéke nemzeti szinten kerül meghatározásra.
- Hatékonyabb felügyelet: az Európai Bizottság azt javasolja, hogy erősítsék meg a felügyeleti rendszert annak megkövetelésével, hogy minden egyes felügyelt intézményhez évente készítsenek felügyeleti programot a kockázatértékelésre, a helyszíni felügyeleti vizsgálatok fokozott és módszeresebb használatára, megbízhatóbb normákra, valamint mélyrehatóbb és előrettekintő felügyeleti értékelésekre alapozva.

3.5 Végezetül pedig a javaslat arra törekszik, hogy a lehető legnagyobb mértékben csökkentse a hitelintézeteknek a külső hitelminősítésektől való függőségét, és ennek érdekében megköveteli, hogy a) a bankok a befektetésekkel kapcsolatos döntéseiket ne kizárólag minősítésekre alapozzák, hanem saját belső hitelvéleményeikre is, valamint b) hogy azok a bankok, amelyek lényeges számú kitéttéssel rendelkeznek egy portfólióban, dolgozzanak ki belső minősítéseket az adott portfólióra, és tőkeigényük kiszámításakor ne külső minősítésekre hagyatkozzanak.

3.6 Az Európai Bizottság úgy ítéli meg, hogy:

- a javaslat 24,5 %-kal megnöveli a nagy hitelintézetek kockázattal súlyozott eszközeit, a kis hitelintézetekéit pedig 4,1 %-kal,

- az új követelmény és a tőkemegőrzési puffer miatt szükséges új szavatoló tőke a becslések szerint 84 milliárd EUR 2015-ig, és 460 milliárd EUR 2019-ig.

4. Az EGSZB álláspontja

4.1 Az EGSZB az irányelvvel kapcsolatban nem kapott felkérést. Ezért – két kivételtől eltekintve – az EGSZB véleménye a rendeletre szorítkozik.

4.2 A CRD IV a tőkeszabályozás terén jelentős előrelépést jelent. Lényegesen megemeli a prudenciális követelményeket, biztosítja, hogy a szabályozói tőke valóban képes a veszteségek elnyelésére, és visszatartó erejű azokkal a kockázatos tevékenységekkel szemben, amelyekhez a válság előtti rendszer messze túlságosan alacsony tőke meglétét követte meg. Általánosabban fogalmazva, mind a jelenlegi, mind pedig a múltbéli válságok megmutatták, hogy a nem megfelelő mennyiségű jó minőségű tőke és a likviditás hiánya óriási gazdasági költségekkel jár a társadalom számára, ha a bankok bajba kerülnek. Ezt fontos orvosolni. Noha az EGSZB támogatja a rendelet általános irányát, egyúttal számos fenntartása van, amelyet ebben a véleményben ki is fejt.

4.3 A bankoknak elegendő mennyiségű likvid eszközökre van szükségük ahhoz, hogy az esetlegesen felmerülő likviditási problémáikat állami támogatás nélkül le tudják küzdeni. A központi bank csak szélsőséges helyzetekben mérlegelhetné, hogy végső hitelezőként lépjen fel. A likviditásfedezeti mutató (LCR) tehát hasznos feladatot lát el. A bankoknak ezenkívül korlátozniuk kellene a mérlegükben előforduló lejáratú eltéréseket. A nagyon hosszú lejáratú eszközök nagyon rövid lejáratú kötelezettségekkel történő finanszírozása nemcsak magának a banknak, de szélesebb körben a gazdaságnak is veszélyforrást jelent. Az EGSZB tehát támogatja a nettó stabil finanszírozási mutató (NSFR) kidolgozására és a kellő időben való bevezetésére irányuló javaslatot.

4.4 A likviditási követelményeket még ezzel együtt is igen körültekintően kell kalibrálni, hogy ne okozzanak súlyos banki zavarokat. Az EGSZB elégedetten állapítja meg, hogy a javaslatok megengedik azt a rugalmasságot, hogy változtatni lehessen az NSFR-t és az LCR-t, ahogyan a felügyeleti hatóságok egyre több tapasztalatot szereznek azok hatásáról. A bankok hagyományos üzletmenete a lejáratú transzformációra épül, vagyis a rövid lejáratú hitelfelvételre és a hosszú lejáratú hitelfolyósításra. Ha ezt túlságosan korlátoznák, annak a gazdaság látná kárát. Az EGSZB óvatosságra int az egyeztetett lejáratú banki mérlegek elképzelésével kapcsolatban.

4.5 A pénzügyi rendszer működési módját természeténél fogva prociklikusság is jellemzi. A kockázatokat hajlamosak alulbecsülni a gazdasági növekedés idején és túlértékelni a válságidőszakokban. A Lehman-csődöt követő válság azonban megmutatta, hogy az ingadozások milyen szélsőségesekké is tudnak válni. A rendeletben foglalt tőke- és likviditási követelmények mellett az irányelv egy tőkemegőrzési puffert is

egy anticiklikus tőkepuffert is bevezet. Az EGSZB ezt örömmel fogadja. A hosszú távú pénzügyi stabilitás ennek eredményeképpen várhatóan javul, ami pedig kedvez a gazdaság növekedésének.

4.5.1 A bázeli szabályok valamennyi bankra történő, akár módszeres, akár ad hoc jellegű alkalmazása különösen nagy megterhelést jelenthet a kisebb közösségi bankok számára. Az EGSZB annak biztosítására kéri az Európai Bizottságot, az Európai Bankhatóságot (EBH) és a tagállami felügyeletet, hogy a kisebb bankokra vonatkozó tőkepufferek alkalmazkodjanak a bankok üzleti modelljeihez.

4.6 A tőkekövetelmények kiszámítása az alkalmazott számviteli szabályoktól függ. Az egyesült királyságbeli Lordok Háza megvizsgálta a jog szerinti könyvvizsgálók szerepét a pénzügyi válság idején, és azt tapasztalta, hogy az IFRS alkalmazása a banki mérlegfőösszegek valódiságának megállapításakor lényeges akadályt képez. Az utóbbi hónapokban nyilvánvalóvá vált, hogy egy vagy több tagállamban bizonyos bankok nem árazták be a piaci áron az államadósságot a részvényeseknek szóló jelentésekben, ami az IFRS következetlen alkalmazásához vezetett. Tekintettel arra, hogy az IFRS elveken alapuló rendszer, az EGSZB sürgeti, hogy az Európai Bizottság a számviteli előírásokért felelős hatóságokkal, a könyvvizsgálói szakma képviselőivel és a tagállami felügyeleti hatóságokkal együttműködve biztosítsa, hogy a harmonizált tőkemegfelelési szabályokat harmonizált és pontos számviteli gyakorlat támogassa. Az EÉPH-ra fontos összehangoló szerep hárul ebben a folyamatban. Ez az új prudenciális keret harmonizált végrehajtásának lényeges előfeltétele.

4.7 Az Európai Bizottság természetesen azt várja majd, hogy a CRD IV sikerét annak alapján ítélik meg, ahogyan az új tőke- és likviditási rendszerek reagálnak a jövőbeli pénzügyi válságokra. Az EGSZB – az EU-t elborító gazdasági válság nagyságrendjének tudatában – aggódik amiatt, hogy az új rendszerben semmi sem korlátozza a gazdaságnak nyújtott hiteleket, az exporthitelek áramlását, valamint a kereskedelem finanszírozását. Ha a bankok csak úgy tudják elérni az előírt tőke- és likviditási arányt, hogy csökkentik mérlegfőösszegüket és korlátozzák a hiteleket, akkor a rendelet csődöt mondott. Egy ilyen hiba elfogadhatatlan lenne. Az EGSZB-t nem győzte meg az elvégzett hatásvizsgálat, és részletesebb vizsgálatot kér. Javasolja, hogy folyamatosan kövessék nyomon a hitelek elérhetőségét (esetleg egy, az EGSZB bevonásával működő megfigyelőközponton keresztül), egészen addig, amíg a CRD IV ütemterve meg nem valósul (2019-re), illetve az Európa 2020 stratégia (amelynek építenie kell a banki támogatásra) le nem zárul.

4.8 Ennek megfelelően – bár a maximális harmonizáció mögötti logika világosan érthető – a gazdasági válság és a hiteláramlás miatt esetleg mind az arányok, mind pedig az ütemezés

finomhangolására lesz szükség, ha az egyes különálló tagállamok gazdaságának teljesítményét és helyreállítását optimalizálni akarjuk az elkövetkező néhány év során.

4.9 A saját tőke megkívánt arányára a rendelet 8 %-ot javasol. Ebből a közös saját tőke megkívánt aránya 4,5 %, a további alapvető tőke 1,5 % és a járulékos tőke 2 %. Emellett a tőkemegőrzési puffer 2,5 % elsődleges alapvető tőke. A változások fokozatos bevezetési szakaszának végére, 2019-re a saját tőke megkívánt aránya a tőkemegőrzési pufferrel együtt 10,5 % lesz. A rendelet maximális harmonizációt – azaz homogén prudenciális tőkekövetelményeket – kíván meg Európai Unió-szerte, és ezt egy valóban egységes szabálykönyv révén kívánja elérni. Ezt azzal magyarázza, hogy az egyes tagállamok indokolatlan és koordinálatlan szigorúbb szabályai a mögöttes kitétségeket és kockázatokat az árnyékbankszektor felé, vagy egyik uniós tagállamból a másikba mozdíthatják el. Lehetséges, hogy egyes tagállamok, amelyek magasabb arányokat szeretnének javasolni, még a rendelet véglegesítése előtt szembeszállnak majd ezzel a nézettel. Az EGSZB ellenezne egy ilyen elmozdulást, ha annak káros hatása lenne a kisbankokra és a kkv-knak nyújtott hitelekre.

4.10 A Bazel-keretet a nemzetközileg aktív bankokra szabták. Az EU úgy alkotta meg a tőkekövetelményekről szóló irányelveit, hogy azok az EU-ban működő összes hitelintézetre alkalmazandók. A Bázeli keret az elsődleges alapvető tőke meghatározását többé-kevésbé a részvényekre és a felhalmozott nyereségekre korlátozza. Ez problémát jelenthet az Európában működő nem részvénytársaság formájú társaságok – például a szövetkezetek, az önszegélyező egyletek és a takarékbankok – számára. A CRD III 25. cikke elismeri, hogy ezek az intézmények más megközelítést igényelnek az alapvető tőkével kapcsolatban. Alapvető tehát, hogy a rendelet záró rendelkezéseinek illeszkedniük kell a fenti intézmények alternatív üzleti modelljeibe.

4.11 Bár ez a vélemény nem az irányelvről szól, az EGSZB úgy érzi, hogy kommentálnia kell a hitelintézetek külső hitelminősítésektől való függőségének csökkentésére irányuló javaslatot (lásd a 3.5. pontot). 2009. májusi, a hitelminősítő intézetekről szóló rendelet tárgyában megfogalmazott véleményében⁽⁸⁾ az EGSZB arra kérte az uniós jogalkotókat, hogy ne fektessenek túl nagy bizalmat a minősítésekbe, különösen a jelzálogfedezettel rendelkező értékpapírokkal kapcsolatos tapasztalatok fényében, ahol is a minősítések értéktelennek bizonyultak. Az EGSZB ezért örömmel fogadja a jelenlegi javaslatot, mivel az ugyan továbbra is engedélyezi a külső hitelminősítések használatát, megköveteli a tagállamoktól annak biztosítását, hogy szabályozott intézményeik ne alapozzanak kizárólag, illetve automatikusan a külső minősítésekre, és a hitelképesség felméréséhez belső módszereket is alkalmazzanak. Az is következik belőle, hogy ha egy intézmény belső módszerével kapott eredmény magasabb tőkeszintre utal, mint ami egy külső minősítésből következne, akkor a belső módszert kell alkalmazni.

⁽⁸⁾ HL C 54., 2011.2.19., 37–41. o.

4.12 Az államadósság-válság során felmerült egy sajátos probléma: nyilvánvalóvá vált, hogy – ellentétben mind a megállapodás, mind a tőkekövetelmény-irányelvek iránymutatásaival – az államadósság egyértelműen nem kockázatmentes. A saját tőke minőségére vonatkozó irányelvi rendelkezések számottevő hiányosságáról van szó. Mélyreható következményekkel jár a bankok számára, amelyeknek a rendeletek folytán nem sok egyéb választásuk maradt, mint hogy nagy volumenben államadósság-kötvényeket vásároljanak. A „kockázatmentes” minősítés mechanikus alkalmazása felülvizsgálandó a szabályozók részéről, a bankoknak pedig belső kockázatkezelési eljárásaikat kell majd felülvizsgálniuk.

4.13 Az EGSZB elfogadja, hogy a rendelet a kkv-knak nyújtandó kölcsönök esetében a tőkekövetelményt továbbra is a norma 75 %-ában állapítja meg, de kétli, hogy ez a jelen légkörben elegendő lesz. Az EGSZB úgy véli, hogy a kkv-k számára a kulcskérdés a bankok kockázatvállalási hajlandósága. A múltban a bankok készek voltak arra, hogy partnerként segítsék az ígéretes kkv-kat és támogassák növekedésüket. A pénzügyi válság miatti csődök és a bankok általános alacsony mérlege azt eredményezte, hogy a bankok mára egyre kevésbé hajlandóak kockázatot vállalni. Az EGSZB ezért e kockázatkezelés csökkentése érdekében azt javasolja, hogy az arányt a kkv-k vonatkozásában szállítsák le 50 %-ra. Az EGSZB számára világos, hogy az Európai Bizottság ennek a kérdésnek a további vizsgálatát tervezi.

4.14 Az EGSZB emiatt sürgeti az Európai Bizottságot, hogy segítse elő az etikai és részvételi alapú banki finanszírozás továbbfejlesztését. A banki finanszírozásnak ez a formája kiállta a pénzügyi válság próbáját, és még ha nem is hagyták érintetlenül a válság hatásai, egyértelműen bizonyította ellenálló képességét és értékét. Tekintve a bankszektorra nehezedő nyomást,

értékes kiegészítő hitelforrást kínálhat a kkv-k számára. Az EGSZB ezért sürgeti az Európai Bizottságot, hogy terjesszen be irányelvet az etikai és részvételi alapú banki finanszírozással kapcsolatban, ahogy azt már egy korábbi véleményében ⁽⁹⁾ is javasolta.

4.15 A CRD II, III és IV együttvéve hatalmas terhet jelent a banki műveletek számára: növeli a szabályozással járó terheket és a szabályoknak való megfelelés költségeit, ugyanakkor pedig csökkenti a tőkehozamot és a hosszú távú jövedelmezőséget. Ha a bankároknak a jelenlegi válságban betöltött szerepét és érthetetlen jutalmazási struktúráikat tekintjük, a legtöbb európai polgár úgy érzi majd, hogy a bankárok azt kapják, amit érdemelnek. Az EGSZB azonban egy fontos dologra fel szeretné hívni a figyelmet. Ahhoz, hogy az EU gazdasága virágozhasson, a bankoknak is virágozniuk kell. Ahhoz, hogy hitelt nyújtsanak, annak jövedelmezőnek kell lennie. Az uniós bankok sajnos jelenleg elég rossz állapotban vannak, és nehéz felbecsülni, hogy az államadósság-válság még milyen hatással lesz az EU bankjainak mérlegére és hosszú távú jövedelmezőségére.

4.16 Ilyen körülmények között a CRD IV csomag végső változatának elkészítése, majd végrehajtása nélkülözhetetlen lesz a projekt sikeréhez, és különösen ahhoz, hogy a bankok egyszerre legyenek képesek elvégezni az előírt változtatásokat, és eközben talpra állni. Az államadósság-válság okozta hátrányok miatt az EU különböző régióiban működő bankok esetleg nem tudnak majd ugyanolyan sebességgel intézkedni. Erre mind a jogalkotóknak, mind a felügyeleti hatóságoknak fel kell készülniük, annak ellenére is, hogy a végrehajtás ütemterve egészen 2019-ig tart.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ HL C 48., 2011.2.15., 33. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi rendeletre a jövedéki adók terén való közigazgatási együttműködésről

(COM(2011) 730 végleges – 2011/0330 (CNS))

(2012/C 68/08)

Főelőadó: **Heidi LOUGHEED**

2011. november 28-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 113. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyról:

Javaslat tanácsi rendeletre a jövedéki adók területén való közigazgatási együttműködésről

COM(2011) 730 végleges – 2011/0330 (CNS).

Az EGSZB Elnöksége 2011. december 6-án megbízta a „Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. január 18–19-én tartott, 477. plenáris ülésén (a 2012. január 18-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Heidi LOUGHEED személyében, és 138 szavazattal, 10 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB támogatja és helyesli a „jövedéki adók területén való közigazgatási együttműködést” szabályozó új rendeletre irányuló javaslatot, mivel az a jelenleg érvényben lévő szabályok szükséges és hasznos aktualizálása, amelynek az a célja, hogy támogassa a nemzeti közigazgatások közti, a hatékony adóbeszedést és a jövedékiadó-csalás elleni küzdelmet szolgáló együttműködést.

2. Indokolás

2.1 Az EU-ban háromféle termék kategóriára vetnek ki jövedéki adó formájában illetéket: az alkoholra és a szeszes italokra, a dohánytermékekre és az energiatermékekre. Ezek a jövedéki adók fontos szerepet játszanak a tekintetben, hogy megpróbálják befolyásolni a nagyközönség viselkedését, illetve hozzájárulnak a tagállamokban és az EU-ban a közfinanszírozáshoz. ⁽¹⁾

2.2 A csalások szintje az EU-ban (különösen a dohány- és az alkoholszektorban) számos okból – így például amiatt, hogy az elkövetők viszonylag csekély mértékű aktivitással jelentős profitot tudnak termelni – igen magas. Olyannyira, hogy az ilyen típusú csalások leküzdésére felállítottak egy, a dohány- és az alkoholszektorban elkövetett csalásokkal foglalkozó magas szintű munkacsoportot, ⁽²⁾ amelynek ajánlásait 1998

májusában az Ecofin Tanács is támogatta. Számos ajánlás született, de a legjelentősebb és leghosszabb távra szóló ajánlás az volt, hogy az EU-nak létre kellene hoznia egy teljesen számítógépesített felügyeleti rendszert.

2.3 Ennek nyomán az Európai Unió több évig dolgozott egy, a jövedéki termékek belső piaci mozgását nyomon követő új és korszerű rendszer – a jövedéki termékek számítógépes felügyeleti rendszere (Excise Movement and Control System, EMCS) – fokozatos kifejlesztésén és bevezetésén.

3. A jövedéki termékek számítógépes felügyeleti rendszere

3.1 A jövedéki termékek számítógépes felügyeleti rendszerét (EMCS) az 1152/2003/EK határozat hozta létre. A rendszer üzembe állítása jelentős munka volt. A fejlesztés különböző stádiumaiban az Európai Bizottság mellett a tagállamok jövedéki hatóságai és gazdasági szereplői is részt vettek. A cél az volt, hogy a jórészt papíralapú rendszert, amelynek alkalmazása minden érintett számára eléggé megterhelő volt, számítógépes, elektronikus rendszer váltsa fel, amely majdnem teljesen papírmentes lesz. Ami még fontosabb, az új rendszernek lehetővé kellett tennie az illetékes hatóságok számára az áruk mozgásának „valós idejű” követését és a különböző adatbázisokban lévő információk azonnali összevetését, ami lehetővé teszi majd a könnyebb és mélyrehatóbb elemzést, valamint az automatizált kockázatelemzést.

3.1.1 Az érintett szereplők számára az új automatizálás felgyorsítja a szükséges adminisztratív folyamatokat (most már minden mozgást egy, a papírdokumentumokat felváltó elektronikus adminisztratív okmány kíséri). Ez a szükséges okmányok közül sokat szabványosított, és webes támogatást is magában foglal a potenciális kereskedelmi partnerek igazoló iratainak ellenőrzésére.

⁽¹⁾ A becslések szerint az EU-ban évente 307 milliárd euró összegben (2010-es adat) szednek be jövedéki adót és hasonló díjakat, ebből 22 milliárd eurót alkohol és szeszes italok, 207 milliárd eurót energiatermékek és 77 milliárd euró dohánytermékek után. Ezek a számok az Európai Bizottság szeszes italokra, energiatermékekre és villamos áramra, illetve dohánytermékekre vonatkozó, különálló jövedékiadó-tábláiban szereplő összegek összesítéséből adódnak. A táblázatok az Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóság oldalain tekinthetők meg: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/excise_duties/index_en.htm.

⁽²⁾ Ekkor a magas szintű munkacsoport a csalásból eredő veszteségeket az 1996-os évre nézve a dohányszektort illetően 3,3 milliárd ECU-re, az alkoholszektorban pedig 1,5 milliárd ECU-re becsülte.

3.1.2 Az EGSZB úgy véli, hogy az EMCS megkönnyíti a belső piacon belüli legális kereskedelmet, és további eszközt kínál a tagállamok számára a jövedéki adó csalárd kikerülésének kezelésére.

4. Javaslat tanácsi rendeletre a jövedéki adók területén való közigazgatási együttműködésről

4.1 Ez a javaslat a „kirakós játék” egyik utolsó darabja, amely ahhoz szükséges, hogy a rendszer teljes kapacitással működhessen. A javaslat a jövedéki adók területén való közigazgatási együttműködést szabályozó 2073/2004/EK számú meglévő rendeletet váltja fel, tükrözve azt a korszerűsítést, amely már majdnem lezárult, és lehetővé téve a tagállamok közigazgatásainak, hogy ezt egymással folytatott együttműködésükben felhasználják, és ezáltal lényegesen jobb lehetőségekkel bírjanak a lehető legeredményesebb együttműködéshez.

4.2 Az EGSZB elismeri és támogatja a javaslat hatókörének bővítését, amely így nem egyszerűen csak a fizetendő illetékek szintjének felmérése, hanem a jövedéki jogszabályok végrehajtása terén folytatott együttműködésre is kiterjed. Ez hasznos fejlemény a csalás elleni küzdelemben, valamint a belső piac és a polgárok belé vetett bizalmának erősítésében.

4.3 A javaslat nagy része szükségszerűen azokat a jogi szabályokat rögzíti, amelyek azt szabályozzák, hogy az új rendszerben miként kell folynia az együttműködésnek. Az EGSZB úgy véli, hogy a javaslat kiegyensúlyozott megközelítést testesít meg, amely lehetővé teszi majd a tagállamok számára, hogy éljenek az új rendszerben rejlő előnyökkel, miközben a rájuk, illetve gazdasági szereplőikre háruló adminisztratív terheket sem növeli.

4.3.1 Az EGSZB emellett úgy véli, hogy a javaslat világosan leírja az egyes felek – mindenekelőtt a nemzeti közigazgatások – jogait és hatásköreit, és hogy a javasolt eljárások és ütemtervek eléggé ambiciózusak ahhoz, hogy biztosítsák a kellő időben történő reagálást, miközben azért mindenki számára könnyen végrehajthatók. Ennek kapcsán az EGSZB-t érdekli a jelenleg készülő végrehajtási aktus tartalma, amely részletezni fogja azokat az információkat, amelyek cseréje az „automatikus” információcsere-rendszer keretében kötelező vagy opcionális lesz.

4.4 Ami új a javaslatban, annak a nagy része közvetlenül kapcsolódik a rendszer korszerűsítéséhez, illetve azokhoz az új lehetőségekhez, amelyeket a közigazgatások közötti együttműködés javítása rejt magában. Az EGSZB határozottan támogatja az Európai Bizottságot és a tagállamokat abban, hogy

minél inkább kihasználják a kibővített rendszert az adó hatékonny felmérésének és beszedésének javítására, illetve a csalások feltárására és leküzdésére, mindenekelőtt a tagállamok közötti, ezt célzó közigazgatási együttműködés javítása révén.

4.4.1 E tekintetben az EGSZB reméli, hogy az új rendszer javítja majd az automatikus jelentéskészítés minőségét, lehetővé téve, hogy a tagállamok gyorsabban fókuszálhassanak a problématis tevékenységekre. Különösen hasznos, hogy a javaslat bevezet egy „nyomonkövetési” rendszert. Ennek hozzá kell járulnia az állandó jelleggel kicserélt információk minőségének és hasznosságának felülvizsgálatához és javításához.

4.5 Az EGSZB, noha egyetért azzal, hogy a javaslatnak jogi alapra van szüksége az adatoknak az egyes szállítási nyilvántartásokból való összegyűjtéséhez és ezeknek az adatoknak a tagállami elemzésekhez való felhasználásához, óvatosságra intene ezek használatával kapcsolatban, és arra figyelmeztetné a hatóságokat, hogy ügyeljenek arra, hogy az ilyen információkat megfelelően arányos módon használják fel.

4.6 Az EGSZB úgy véli, hogy a javaslat pontosan tükrözi a jövedéki adók és a jövedéki termékek számítógépes felügyeleti rendszere területén érvényesülő hatáskörök egyensúlyát, melynek keretében az Európai Bizottság felelős a mechanizmusért és magának a rendszernek a karbantartásáért, a tagállamok pedig a rendszerben tárolt információkért, az információk megosztásáért, és nyilvánvalóan a csalások feltárásáért és a csalás elleni intézkedések meghozataláért.

4.7 Az EGSZB úgy véli, hogy hasznos, ha a javaslatnak megfelelően összhangba hozzák a jövedéki adóra vonatkozó szabályokat a héa és a közvetlen adózás terén történő közigazgatási együttműködésre vonatkozó uniós szabályok változásaival. Az EGSZB támogat minden olyan erőfeszítést a nemzeti adózás, bevételek, jövedéki és vámügyek terén, amely javítja kommunikációjukat és együttműködésüket, abban a reményben, hogy ez végső soron javítja a belső piac működését.

4.8 Az EGSZB kiemelten támogatja a javaslat jogi alapját a gazdasági szereplők engedélyének érvényességét ellenőrző európai portál (SEED-on-Europa) tekintetében, bízva abban, hogy ez hasznos eszköz a legitim gazdasági szereplők számára azok szavahihetőségének gyors ellenőrzésére, akikkel kereskedni szeretnének.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a balti-tengeri lazacállományra és az ezen állomány halászatára vonatkozó többéves terv létrehozásáról

(COM(2011) 470 végleges – 2011/0206 COD)

(2012/C 68/09)

Előadó: **Seppo KALLIO**

2011. szeptember 13-án az Európai Parlament úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 43. cikkének (2) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a balti-tengeri lazacállományra és az ezen állomány halászatára vonatkozó többéves terv létrehozásáról

COM(2011) 470 végleges – 2011/0206 COD.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2011. december 21-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2012. január 18–19-én tartott, 477. plenáris ülésén (a 2012. január 18-i ülésnapon) 169 szavazattal 4 ellenében, 9 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság helyesli és támogatja a lazachalászatra vonatkozó többéves tervben a Balti-tenger összes lazacállományának fenntartható kiaknázásával, valamint a genetikai integritással és sokféleséggel kapcsolatban meghatározott célkitűzéseket. A déli medence gyenge lazacállományai tekintetében azonban a tervben előírt határidők a jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján nem reálisak.

1.2 Az EGSZB megítélése szerint elengedhetetlen, hogy a fogási korlátozások a lazacok teljes életciklusára és valamennyi halászati formára vonatkozzanak. A gyenge lazacállományok helyreállításához a fogási korlátozások mellett a lazacok ívóhelyeinek helyreállítása is fontos. A teljes kifogható mennyiségek (TAC) folyami területekre való alkalmazását az EGSZB nem tartja ésszerűnek, mivel komoly adminisztratív terhekkel jár, és felügyelete jelentős többletköltségeket okozna. Egy adott ország belvizein folytatott halászat szabályozásáról és felügyeletéről elsősorban az adott tagállamnak kell gondoskodnia. Az Európai Bizottság a tagállami jelentések alapján követheti nyomon a nemzeti felügyeleti programok végrehajtását.

1.3 Az EGSZB egyetért azzal, hogy a rendelet hatálya a szolgáltató hajókra is kiterjed. A terv alkalmazási körén kívül maradó szabadidős horgászat azonban így is a teljes lazacfogások jelentős részét képviseli. A szabadidős horgászat szabályozását és felügyeletét is az érintett tagállamnak kell ellátnia, ezek végrehajtását pedig az Európai Bizottságnak benyújtott tagállami jelentések alapján kell nyomon követni.

1.4 A halászat fenntarthatósága érdekében az EGSZB fontosnak tartja, hogy a halászati kvótákat és a fogási korlátozásokat fokozatosan a halászat okozta állománypusztulás tekintetében meghatározott célértékek váltsák fel. A tengeri lazachalászat szabályozásának a jövőben a több lazacállományra vonatkozó TAC helyett a gyenge lazacállományok védelmében

meghatározott fogási időszakokra és halászfelszerelésekre vonatkozó technikai előírásokon kellene alapulnia.

1.5 Az eljárás káros hatásaira vonatkozó meggyőző tudományos bizonyítékok hiányában az EGSZB ellenzi a jóvátételként végzett lazactelepítés betiltását. A kihelyezendő fiatal lazacok minőségét ellenőrizni kell. A telepítés jelentette genetikai kockázat csökkentésére az EGSZB azt javasolja, hogy a kihelyezendő ivadékokat minden évben vadon élő ivarérett lazacok fogásával biztosítsák.

1.6 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elengedhetetlennek tartja a lazachalászat szakszerű és hatékony felügyeletét, és javasolja, hogy a felügyeleti célokra rendelkezésre álló erőforrásokat sürgősen összpontosítsák a lazachalászat felügyeletére. Új állandó felügyeleti kötelezettségek bevezetése helyett azonban az EGSZB szerint először az utóbbi években erőteljesen fejlesztett felügyeleti szabályokat kellene minden tagállamban hatékonyan végrehajtani. A Nemzetközi Tengerkutató Tanács értékelése szerint általános jelenség, hogy a kifogott lazacok helytelenül szerepelnek a fogási jelentésekben. Az EGSZB kéri, hogy alaposabban vizsgálják meg ezt a kérdést.

1.7 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a naprakész, színvonalas lazackutatásoknak nagy jelentősége van a lazachalászatra vonatkozó többéves terv sikeres végrehajtása szempontjából. Csak elegendő megbízható adat birtokában biztosítható egyrészt a lazacállományok megfelelő szintű védelme és helyreállítása, másrészt a lazacállományok fenntartható kiaknázhatósága. A megbízható fogási statisztikák mellett további információkra van szükség a lazacok tengeri állománypusztulását okozó tényezőkről.

1.8 Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy a rendeletjavaslatnak foglalkoztatási szempontból kedvezőtlen hatásai vannak a kereskedelmi halászokra, a halfeldolgozásra, a halkereskedelemre, a felszerelések gyártóira, a horgászturizmusra és az akvakultúrávállalkozásokra nézve. Ez a hatás tagállamonként, illetve azokon

belül régióként is eltérő mértékű. Az EGSZB kéri, hogy a rendeletjavaslat értelmében hozott intézkedések végrehajtása során minimalizálják a kedvezőtlen foglalkoztatási hatásokat, valamint hogy a már bekövetkezett hatásokat széles körben vegyék figyelembe mind az uniós strukturális támogatások odaítélésakor, mind pedig a közös halászati politika majdani megújításakor. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a lazacállományok fenntartható növelése és a balti-tengeri halászati ágazatban való foglalkoztatás javítása érdekében szélesebb körben lehetővé kell tenni és hatékonyabbá is kell tenni az uniós strukturális alapok felhasználását.

2. Bevezetés

2.1 A balti-tengeri lazacállományokat korábban nemzeti szintű fogási korlátozásokkal, tanácsi rendeletben lefektetett halászati technikai előírásokkal és évente meghatározott fogási kvótákkal (TAC) szabályozták. 2006-ig a kvótákat a Nemzetközi Balti-tengeri Halászati Bizottság (IBSFC) állapította meg. A lazacra vonatkozó összes intézkedés összehangolása egészen 2010-ig az IBSFC által kidolgozott, lazacra vonatkozó cselekvési terven (*Salmon Action Plan*, SAP) keresztül történt.

2.2 2006 óta az uniós tagállamokra vonatkozó balti-tengeri fogási kvótákat évente tanácsi rendeletben állapítják meg. Az Európai Bizottság a rendeletjavaslat kidolgozásához figyelembe vette a Nemzetközi Tengerkutatási Tanács (ICES) és a Halászati Tudományos, Műszaki és Gazdasági Bizottság (HTMGB) tanácsait.

2.3 Az EU továbbra is a „viszonylagos stabilitás” elve alapján osztja el a közösen meghatározott kvótákat a tagállamok között. A viszonylagos stabilitás azt jelenti, hogy az egyes tagállamok évről évre állandó arányban részesülnek a kvótából, amely azonban változhat.

2.4 Az Unión kívüli országok közül a Balti-tengeren csak Oroszország folytat halászatot. Oroszország és az EU külön, kétoldalú tárgyalások keretében vitatja meg a balti-tengeri halállományok állapotát és a halászati lehetőségeket. A két fél egyelőre nem folytat a Balti-tengeri Halászati Bizottság tevékenységéhez hasonló formális tárgyalásokat a fogási kvóták elosztásáról.

2.5 A balti-tengeri kereskedelmi lazachalászati kvóta két részre oszlik: a fő medencére és a Botteni-öbölre vonatkozó (ICES 22-31), valamint a Finn-öbölre vonatkozó (ICES 32) kvótára. A kvóta éveken át gyakorlatilag nem korlátozta a lazachalászatot. A balti-tengeri lazacfogásokra megállapított 2010-es kvóta összesen 309 665 egyed volt, a tényleges fogások száma viszont csak 150 092 egyed volt, azaz a kvóta 48,5 %-a. A kvóta kihasználása országonként 2,8 és 84,9 % között mozgott. A kereskedelmi halászokon kívül a szabadidős horgászok is fognak lazacot a tengeren, a folyótorkolatokban és a folyókban. A balti-tengeri térségben fogott összes fogás 20–30 %-át, a tengerparti és folyami fogásoknak pedig közel felét a szabadidős horgászok teszik ki. A szabadidős horgászok lazacfogásai nem számítanak bele a halászati kvótába.

2.6 A lazacállománnyal rendelkező nagy északi folyók állapota az 1990-es évek közepétől fogva jelentősen javult annak

eredményeképpen, hogy Finnország és Svédország országos szinten időbeli korlátozásokat vezetett be a tengerparti halászatra. Az érintett folyók ivadékhozama ettől kezdve lényegesen magasabb szinten maradt, megközelítve a folyók potenciális termékenységi kapacitását és a többéves tervben célul kitűzött legnagyobb fenntartható hozam szintjét. A balti-tengeri lazachalászat nagyrészt ezeknek a jó állapotban lévő, lazacállománnyal rendelkező északi folyóknak a hozamára alapul.

2.7 Az eddigi intézkedések ellenére a Balti-tenger középső és déli részeibe ömlő, lazacállománnyal rendelkező folyók ivadékhozama alacsony maradt. A Balti-tenger fő medencéjében a vegyes lazacállományok halászata észrevehetően csökkent, miután 2008-ban betiltották az eresztőhálóval folytatott halászatot. A sodortatott horogsorokkal végzett halászat terjedése miatt a fő medencében ismét megnőtt a lazacfogások száma.

2.8 A lazacivadék-hozam jelentős növekedése ellenére a halászható lazacállomány méretében nem tapasztalható ennek megfelelő növekedés. Több kutatási adatra van szükség arról, hogy milyen tényezők okozzák a tengeri lazacok pusztulását.

2.9 A 2012-es halászati lehetőségekről szóló szakvéleményében a Nemzetközi Tengerkutatási Tanács úgy ítélte meg, hogy az balti-tengeri sodortatott horogsoros halászat esetében általános, hogy a lazacfogások tévesen tengeri pisztrángként szerepelnek a fogási jelentésben.

2.10 A Nemzetközi Tengerkutatási Tanács aggodalmát fejezte ki a balti-tengeri lazacállományok állapotával és a genetikai sokféleséggel kapcsolatban. A Balti-tengeri Környezetvédelmi Bizottság (HELCOM) szintén felhívta a figyelmet a balti-tengeri lazacállományok állapotára.

2.11 A lazachalászatnak nagy társadalmi-gazdasági jelentősége van a parti halász közösségek szempontjából. A balti-tengeri lazachalászok számára vonatkozó legutóbbi becslés 2007-ből származik, ekkor az Európai Bizottság a kereskedelmi lazachalászok számát összesen mintegy 400-ra becsülte, ebből 340 a partmenti vizeken halászott. Az ICES lazaccal foglalkozó munkacsoportja 2010-ben a nyílt tengeri lazachalászok számát összesen 141-re becsülte, ami a 2007-es értékhez képest szembetűnően magas. A lazachalászat a kereskedelmi halászok mellett legalább ugyanennyi embernek ad munkát a horgászterületén. A Botteni-öbölre vonatkozó becslések szerint a kereskedelmi halászatnak és a hobbihorgászatnak foglalkoztatási szempontból azonos súlya van. A lazachalászat közvetetten is sokakat foglalkoztat a halfeldolgozó iparban, a halkereskedelemben és a halászfelszerelés-gyártásban. Helyi szinten a lazachalászat és a lazacállományok fenntartását célzó ivadéktenyésztés is jelentős foglalkoztatási forrás.

3. Az Európai Bizottság javaslata

3.1 2011. augusztus 12-én az Európai Bizottság javaslatot terjesztett elő a balti-tengeri lazacállományra és az ezen állomány halászatára vonatkozó többéves terv létrehozásáról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre (COM (2011) 470 végleges).

3.2 A balti-tengeri lazacállományokra vonatkozó gazdálkodási terv a balti-tengeren és a balti-tengerbe ömlő folyókon folytatott kereskedelmi célú halászatra vonatkozna, illetve ezen kívül azokra a vállalkozásokra is, amelyek a Balti-tengeren szabadidős horgászattal kapcsolatos szolgáltatások nyújtása keretében többek között horgásztúrákat szerveznek. A javaslat bizonyos feltételek teljesülése mellett lehetőséget ad a folyami halászat uniós jogi aktusokkal történő szabályozására, továbbá a lazackihelyezésekre is kiterjed.

3.3 A javaslat célja egyrészt a balti-tengeri lazacállomány fenntartható kiaknázása a legnagyobb fenntartható hozam elvének megfelelően, másrészt a balti-tengeri lazacállomány genetikai integritásának és genetikai sokféleségének védelme.

3.4 A balti lazacállományokra vonatkozóan folyónként célszintet állapít meg, amely a vadon élő lazacállománnyal rendelkező különböző folyók becsült potenciális kétéveslazac-termelési kapacitásának 75 %-a. Az adott folyó állapotától függően a célszintet a rendelet hatálybalépésétől számítva 5–10 éven belül kellene teljesíteni.

3.5 A vadon élő lazacállományok tekintetében kötelező érvényű, folyóspecifikus TAC-szinteket javasol, ezek megállapítása a tagállamok feladata volna. A tagállamoknak tudományos adatok alapján folyóspecifikusan meg kellene határozniuk a halászat okozta legnagyobb megengedhető állománypusztulást és az ennek megfelelő TAC-szintet.

3.6 Az Európai Bizottság háromévente értékelné a tagállamok által meghozott fenti intézkedéseket és azt, hogy azok valóban szolgálják-e a célkitűzések elérését. Amennyiben egy tagállam nem teszi közzé az adatokat, vagy az általa hozott intézkedések nem felelnek meg a céloknak, az Európai Bizottság módosíthatja a vadon élő lazacállománnyal rendelkező folyókra vonatkozóan a tagállam által megállapított halászat okozta állománypusztulási és/vagy TAC-szintet, illetve a szóban forgó folyókon megtilthatja a lazachalászatot.

3.7 A tengeri halászat okozta állománypusztulás tekintetében az összes balti-tengeri lazacállományra egységes, 0,1-es aránynak megfelelő szintet javasolnak. A 0,1-es halászat okozta állománypusztulási arány azt jelentené, hogy évente a halászható lazacok mintegy 10 %-át szabadna kifogni. A TAC-szintet minden évben úgy kell megállapítani, hogy az ne haladja meg a halászat okozta maximális állománypusztulás 0,1-es arányának megfelelő szintet. Ha a körülmények oly mértékben megváltoznak, hogy az veszélyezteti a célkitűzések teljesítését, az Európai Bizottság módosíthatja a halászat okozta tengeri állománypusztulás arányának értékét.

3.8 A szolgáltató hajók által fogott lazacokat bele kellene számítani az érintett tagállam nemzeti lazacfogási kvótájába.

3.9 A tagállamoknak folyóspecifikus technikai intézkedéseket kellene hozniuk azon gyenge folyami lazacállományokra vonatkozóan, amelyek nem érték el az adott folyó kétéveslazac-termelési kapacitásának 50 %-át. Az intézkedéseket a rendelet hatálybalépésétől számított két éven belül kellene meghozni. A tagállamok maguk dönthetnének a halászati technikai előírásokról (pl. bizonyos halászeszközök, illetve a halászat helyi/időbeli korlátozása).

3.10 Az Európai Bizottság háromévente értékeli a tagállamok által meghozott halászati technikai intézkedéseket. Ha egy tagállam a megszabott határidőig nem állapított meg intézkedéseket, illetve nem tette őket közzé, vagy ha az intézkedések nem elégségesek a vadon élő lazacállományok tekintetében megállapított célok eléréséhez, az Európai Bizottság maga állapíthat meg folyóspecifikus technikai intézkedéseket.

3.11 A lazackihelyezéseket az ivadéktelepítésre és a közvetlen újratelepítésre korlátoznák. Ivadéktelepítés esetén a kihelyezés vadon élő lazacállománnyal rendelkező folyókba történik, közvetlen újratelepítés esetén pedig lazacállomány befogadására potenciálisan alkalmas folyókba, azzal a céllal, hogy ott önfenntartó vadon élő lazacállományok telepedjenek meg.

3.12 Az Európai Bizottság hétéves átmeneti időszakot javasol a kihelyezésekre. Ezt követően csak a fent említett két kihelyezéstípust lehet megvalósítani.

3.13 A javaslat új felügyeleti rendelkezéseket tartalmaz a már hatályban lévő felügyeleti jogszabályok kiegészítésére. Az új felügyeleti kötelezettségek a hajó hosszától függetlenül a kereskedelmi lazachalászatra, valamint a halásztúrákra használt szolgáltató hajókra vonatkoznak.

3.14 A fogásokat kirakodáskor vizsgálatnak kellene alávetni. Az ilyen kirakodási vizsgálatok a kirakodások teljes mennyiségének legalább 10 %-át érintik.

3.15 A javaslat szerint az Európai Bizottság szükség esetén határozatlan időre magához venné mind a tengeri, mind a folyami lazachalászatra vonatkozó jogszabályalkotás hatáskörét.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság helyesli és támogatja a tervben szereplő célkitűzéseket. Különösen ambiciózus az a cél, hogy legfeljebb tíz év alatt el kell érni a potenciális ivadéktermelési kapacitás legalább 75 %-ának megfelelő szintet. A Nemzetközi Tengerkutatási Tanács vizsgálatai szerint a Balti-tengerbe ömlő, lazacállományokkal rendelkező nagy északi folyók esetében a célkitűzés megvalósulása már folyamatban van, a déli gyenge lazacállományok szempontjából azonban a határidők a fogási korlátozások szintjétől függetlenül nem reálisak.

4.2 A rendelet a kereskedelmi halászatra és a szolgáltató hajókra vonatkozna. A teljes lazacfogás szempontjából az utóbbiak jelentősége elenyésző. A rendelet hatálya alá nem tartozó, tengerparton és folyami területeken folytatott szabadidős horgászat keretében kifogott lazacok össz mennyisége azonban a kereskedelmi halászat keretében hasonló méretű területen fogott lazacokéval azonos nagyságrendű. A kizárólag a kereskedelmi halászatra vonatkozó TAC folyami területekre való alkalmazását az EGSZB nem tartja ésszerűnek, mivel a folyókon szinte kizárólag szabadidős horgászat folyik. Az EGSZB úgy véli, hogy a fogási korlátozásoknak a lazacok teljes életciklusára és valamennyi halászati formára kellene vonatkozniuk. Egy adott ország belvizsein folytatott kereskedelmi halászat és szabadidős horgászat szabályozásának elsősorban az adott tagállam hatáskörében kell maradnia.

4.3 Az egyes halállományokra vonatkozó, már elfogadott uniós gazdálkodási vagy helyreállítási tervekben szereplő, közösen megállapított halászat okozta állománypusztulási ráták az állományok fenntartható kiaknázása szempontjából a legmegfelelőbb arányokat határozzák meg. A Balti-tengeren számos különféle lazacállományt halásznak, melyek biológiai állapota is eltérő. A rendeletből és annak indoklásából nem derül ki, hogy a halászat okozta állománypusztulás tekintetében miért egy és ugyanazon értéket állapították meg valamennyi balti-tengeri lazacállományra, és hogy az Európai Bizottság mi alapján döntött éppen e mellett az érték mellett.

4.4 A Balti-tenger északi lazacállományai már most is igen közel vannak a célul kitűzött legnagyobb fenntartható hozam szintjéhez. Ha a Balti-tenger fő medencéjére és a Botteni-öbölre vonatkozó lazackvótát olyan szintre csökkentenénk, hogy a déli lazacállományok halászat okozta pusztulása is a legnagyobb fenntartható hozam szintjére kerüljön, azzal szükségtelenül korlátoznánk az északi lazacállományok halászatát is. A tengeri halászat szabályozásának ezért a továbbiakban a több lazacállományra vonatkozó TAC helyett a fogási időszakokra és halász-felszerelésekre vonatkozó technikai előírásokon kellene alapulnia, amelyek kifejezetten a gyenge lazacállományok védelmét célozhatnák. Ha a lazachalászat szabályozása továbbra is az éves szinten megállapított TAC-on alapul, akkor a tengeri lazachalászatra vonatkozó kvóták tekintetében is követni kell a más halállományokra vonatkozó gazdálkodási tervekben a halászat okozta állománypusztulásra előírt, egy adott célértékig történő fokozatos csökkentést. A szabályok nyomós ok nélküli, hirtelen és jelentős módosítása különösen káros a halászati tevékenység végzése szempontjából.

4.5 A Balti-tenger fő medencéjében a lazachalászat alapvetően különféle lazacállományokra irányuló vegyes halászatnak számít. Minél közelebb halásznak a lazacállománnyal rendelkező folyókhoz, annál célzottabban halászható az adott folyó lazacállománya. A rossz állapotban lévő déli lazacállományok helyreállítása szempontjából a jövőben fontos szerepe lesz a Balti-tenger fő medencéjében folytatott sodortatott horogsorral végzett halászatra vonatkozó rendelkezéseknek és felügyeletnek. Megfigyelték, hogy az őszi időszakban sodortatott horogsorral végzett halászattal több méreten aluli lazacot fognak, mint más halászati módszerrel, így ennek a halászati formának az időbeli korlátozásával a visszadobandó lazacok száma is csökkenthető. Megjegyzendő azonban, hogy a Balti-tenger fő medencéjében a halászat erőteljes korlátozása ellenére a déli lazacállományok nem álltak helyre. Ez azt jelenti, hogy a gyenge lazacállományok helyreállításához a tengeri halászat korlátozása mellett egyrészt a folyótorkolatokban és a folyókon folytatott halászat szigorú korlátozása, másrészt pedig – a természetes szaporodás biztosítása érdekében – a lazacok ívóhelyeinek helyreállítása is szükséges.

4.6 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság aggodalmát fejezi ki a tévesen bejelentett lazacfogások becsült mennyiségével kapcsolatban, kéri a kérdés alaposabb vizsgálatát, továbbá fontosnak tartja a lazachalászat szakszerű és hatékony felügyeletét. Az Európai Bizottság javaslata tartósan növelné a közszektor felügyelettel kapcsolatos kötelezettségeit, és költség-növekedéssel járna. A többletköltségek elsősorban az informatikai rendszerek módosításából és fenntartásából adódnának, valamint abból, hogy a szabályok betartásának felügyeletéhez és vizsgálatához bővíteni kell az emberi és egyéb erőforrásokat. Az EGSZB kéri a felügyeleti célokra szánt erőforrások minél nagyobb mértékű bővítését és azt, hogy a már rendelkezésre

álló erőforrásokat összpontosítsák a lazachalászat felügyeletére, mindaddig, amíg a lazacállományokra vonatkozó többéves tervet el nem fogadják és a jelentéstétellel kapcsolatos problémák megoldottnak nem tekinthetők. A lazachalászat felügyeletére vonatkozó jogszabályokat illetően az EGSZB elsősorban a már meglévő és az utóbbi években jelentősen megszigorított felügyeleti szabályok minden tagállamban való hatékony végrehajtását tartja fontosnak. Az Európai Bizottságnak a tagállami jelentések alapján nyomon kell követnie a nemzeti felügyeleti programok végrehajtását.

4.7 A lazacok kihelyezése ivadéktelepítés és közvetlen újratelepítés révén, valamint a vízerőművek építése által okozott fogási veszteségek esetén bírósági határozatban elrendelt, jóvátételként végzett telepítés keretében történik. A javaslat a rendelet hatálybalépését követő hét év elteltével beszüntetné az ivadéktelepítést és a közvetlen újratelepítést kívüli egyéb kihelyezéseket a lazacállomány befogadására potenciálisan alkalmas folyókba. A hétéves határidő túlságosan rövid ahhoz, hogy a jóvátételként végzett kihelyezéseket egyéb rendelkezésekkel helyettesítsék, mivel amellet, hogy az átállási folyamatot mindhárom bírósági szintnek tárgyalnia kellene, valószínűleg a kihelyezéseket helyettesítő rendelkezések megtervezése és végrehajtása is időigényes.

4.8 A jóvátételként végzett lazactelepítés betiltását azzal indokolják, hogy az veszélyezteti a lazacállományok genetikai sokféleségét, ez azonban tudományosan nem bizonyított. A jóvátételként végzett telepítésből származó fogásoknak vitathatatlan jelentősége van a kihelyezési területeken található torkolatvidékekre és az ott folytatott tengerparti halászatra, és a partokon működő akvakultúra-vállalkozások szempontjából évente több tucat főt érintő foglalkoztatási hatása van. Az eljárás káros hatásaira vonatkozó meggyőző tudományos bizonyítékok hiányában tehát nem kellene betiltani a jóvátételként végzett lazactelepítést. Az EGSZB ezen felül úgy véli, hogy a kihelyezendő fiatal lazacok minőségét ellenőrizni kell, és minden kihelyezett hal zsírúsóját le kell vágni, hogy a kifogott lazacok között meg lehessen különböztetni a természetes szaporulatból és a telepítésből származókat. A kihelyezés jelentette genetikai kockázat úgy minimalizálható, hogy amikor csak lehetséges, az ivadékokat a haltenyésztő telepeken a védett környezetet igénylő lazacállományok helyett minden évben vadon élő, a természetes kiválasztódásban megméretett nőtény lazacokból nyерik.

4.9 A lazactelepítések jelentőségét kiválóan illusztrálja a Finn-öböl példája. Ha például a Kymijoki folyó beépített torkolatvidékén betiltanák a lazactelepítéseket, az a gyakorlatban azt jelentené, hogy a Finn-öbölben megszűnne a lazachalászat, csakúgy mint a Kymijoki erőmű alatti szakaszon folyó jelentős szabadidős horgászat, amely igen fontos a horgászturizmus szempontjából. A balti-tengeri térség számos folyóján hasonló a helyzet.

4.10 A javaslatnak – többek közt a kvóta csökkentéséből adódóan – jelentős gazdasági hatásai vannak a kereskedelmi halászatra, valamint az ettől függő ágazatokra: a halfeldolgozásra, a kereskedelemre és a halászfelszerelés-gyártásra. A lazac hosszú vándorlása, a különféle halászati módszerek és a vándorlás egyes szakaszaiban jelentkező különféle szabályozási igények azt eredményezik, hogy a gazdasági hatások mind a tagállamok között, mind azokon belül eltérő mértékben jelentkeznek. A rövid halásziény miatt a legtöbb lazachalász más

halfajokra is halászik. A legtöbbjük számára azonban gazdasági szempontból mégis a lazac a legfontosabb halfaj, így még a kisebb szabályváltozások is számottevően megváltoztathatják a halászat jövedelmezőségét. Mivel egyes halászok kénytelenek lehetnek felhagyni a halászati tevékenységgel, a javaslatból eredően a lazachalászat mellett fogott egyéb halak kínálata is csökken, amit a fogyasztók, a feldolgozóipar és a kereskedelem is megérez, és ez növeli az EU halimport-függőségét. A folyami halászatra vonatkozó szabályok megszigorítása és a TAC folyami halászatra való alkalmazása a folyami horgászturizmusnak is gazdasági veszteségeket okozhat. Hosszabb távon azonban a javaslat a lazacállományok helyreállítása révén munkahelyeket teremthet a folyami horgászturizmusban.

4.11 A javaslat az akvakultúra-vállalkozásokra is gazdasági hatásokkal jár. A jóvátételként végzett telepítés során használt fiatal lazacokat termelő akvakultúra-vállalkozások több tucat embert foglalkoztatnak olyan területeken, ahol kevés egyéb

munkalehetőség adódik. A jóvátételként végzett telepítések betiltása következtében e vállalkozások megszűnésével csökkenne a foglalkoztatás ezeken a területeken, és a hosszú idő alatt felhalmozott szaktudás és szakmai tapasztalat is elveszne.

4.12 A rendeletjavaslat kedvezőtlen foglalkoztatási hatásait figyelembe kell venni mind az uniós strukturális támogatásokra vonatkozó szabályok alkalmazásakor, mind pedig a közös halászati politika megújításakor. Lehetséges támogatási formák például a halászati tevékenységgel való felhagyásért adott kártérítés, valamint a halászati tevékenységek reorientációjával kapcsolatos beruházások és képzés. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a kártérítés csak másodlagos eszköz lehet. A legfontosabb az, hogy a lazachalászat és a hozzá kapcsolódó ágazatok foglalkoztatási szempontjait már a gyakorlati intézkedések megtervezésekor figyelembe vegyék úgy, hogy azok a lehető legkevesebb kedvezőtlen foglalkoztatási hatással járjanak.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Staffan NILSSON

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a hatodik közösségi környezetvédelmi cselekvési programról – végső értékelés

(COM(2011) 531 végleges)

(2012/C 68/10)

Előadó: **Franco CHIRIACO**

2011. augusztus 31-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a hatodik közösségi környezetvédelmi cselekvési programról – végső értékelés

COM(2011) 531 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2011. december 21-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. január 18–19-én tartott, 477. plenáris ülésén (a 2012. január 18-i ülésnapon) 174. szavazattal 4 ellenében, 8 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözlöi a hatodik közösségi környezetvédelmi cselekvési programról (PAA) szóló értékelés készítésére irányuló európai bizottsági kezdeményezést. Az Európai Bizottság megjegyzi, hogy a program hasznosnak bizonyult abból a szempontból, hogy megteremtette az európai környezetpolitika globális kontextusát. Ezzel a következtetéssel csak részben érthetünk egyet. A hatodik környezetvédelmi cselekvési program, noha fontos hozzájárulást jelent a szakpolitikák fejlődése szempontjából, csak korlátozott hatással volt a specifikus eszközök elfogadására. Azoktól a nehézségektől függetlenül, amelyeket a programban szereplő tevékenységek végrehajtásának elemzésével kapcsolatos információk gyűjtése okozott, jelentős késedelmeket figyelhetünk meg a jogalkotási eszközök elfogadása terén, valamint a konkrét célkitűzések megfogalmazásában, illetve elégtelenek az ellenőrzési és utókövetési mechanizmusok.

1.2 Az EGSZB emiatt arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a létező jogszabályok hatékony végrehajtásának biztosítása érdekében javítsa rendelkezésre álló eszközeit, beleértve az utókövetési és értékelési mechanizmusokat is. Az EGSZB ezzel egyidejűleg nagyobb koherenciát javasol a különböző környezetvédelmi témájú jogalkotási és programozási kezdeményezések területén, valamint a környezetvédelmi dimenzió fokozott integrálását a kapcsolódó ágazati politikákba. Ahogyan azt az EGSZB egy nemrégiben kiadott véleményében már megfogalmazta, ⁽¹⁾ arra kéri az Európai Bizottságot, hogy átláthatóbban és konkrétan nézzen szembe a környezetvédelmi kihívásokkal. Mindezekelőtt tisztázni kell, mit értünk a „források hatékony felhasználásán”, a „zöld gazdaságon”, és meg kell határozni, milyen konkrét változásokra van szükség a termelők, illetve a fogyasztók részéről mind mennyiségi, mind minőségi értelemben.

1.3 Az EGSZB mindemellett úgy véli, hogy nagyobb figyelmet kell fordítani a nemzetközi dimenzióra. A környezetvédelmi kihívások globális hatással járnak, s ehhez a többoldalú együttműködés megerősítésén alapuló megközelítésre, valamint jobb globális kormányzati eszközökre van szükség.

1.4 Végezetül az Európai Bizottság közleményéből hiányzik a hosszú távú perspektíva, nem utal lehetséges új cselekvési programra és nem fejt ki, hogy mi lenne a hetedik környezetvédelmi cselekvési program hozzáadott értéke. Az EGSZB úgy véli, hogy egy ilyen jellegű programnak koherensnek kell lennie, ki kell egészítenie az Európa 2020 stratégiát és a kiemelt kezdeményezéseket, realiztikus módon kitzított és széles politikai konszenzuson alapuló célokat és prioritásokat kell tartalmaznia, valamint olyan eszközöket kell biztosítania, amelyek képesek a javasolt intézkedések hatékonyságának szavatolására.

2. A közlemény összefoglalása

2.1 A politikai háttér

2.1.1 A környezetvédelmi cselekvési programok már a hetvenes évek eleje óta irányt szabnak az európai uniós környezetpolitika fejlődésének, a hatodik környezetvédelmi cselekvési programot emiatt egy megszakítás nélküli, folyamatos fejlődési folyamat részének kell tekinteni.

2.1.2 A hatodik környezetvédelmi cselekvési program rámutat a zöld növekedési koncepciók és a hatékony gazdaság fontosságára a források és az alacsony szén-dioxid-kibocsátás szempontjából, ahogyan azt az Európa 2020 stratégia ⁽²⁾ is megerősítette, amely megfelelő keretet jelent a környezetvédelmi célkitűzések integrálására az EU általános társadalmi-gazdasági

⁽¹⁾ HL C 376., 2011.12.22., 97. o.

⁽²⁾ COM(2010) 2020 végleges, 2010. március 3.

menetrendjébe. Megerősítette ezt az új, a biodiverzitási veszteségek és az ökoszisztémával kapcsolatos szolgáltatások leromlásának 2020-ig történő megállítására irányuló stratégia ⁽³⁾ is, továbbá a Rio+20 konferencia előkészítő munkái, ⁽⁴⁾ az alacsony szén-dioxid-kibocsátású versenyképes gazdaság 2050-re történő megteremtésére irányuló menetrend, ⁽⁵⁾ a közlekedésről szóló fehér könyv, ⁽⁶⁾ az Energia 2020 közlemény, ⁽⁷⁾ valamint a 2011-es energiahatékonysági tervről szól közlemény. ⁽⁸⁾

2.2 Általános megállapítások

2.2.1 Az Európai Bizottság általános következtetése az, hogy a hatodik környezetvédelmi cselekvési program hasznos volt, mivel globális összefüggésbe helyezte a környezetvédelmi politikát, és mivel a programban meghatározott cselekvések nagy része megvalósult, illetve meg fog valósulni.

2.2.2 A hatodik környezetvédelmi cselekvési program az előző programokhoz képest nagyobb legitimitással rendelkezik az érdekelt felek szemében, mivel együtdöntési eljárás keretében fogadták el, és ez hozzájárult ahhoz, hogy könnyebben elismerjék az azt követő politikai javaslatokat.

2.2.3 A hatodik környezetvédelmi cselekvési program hét tematikus stratégiáját ⁽⁹⁾ – levegő, peszticidek, a hulladék képződésének megakadályozása és annak újrafeldolgozása, természeti erőforrások, talaj, tengeri környezet, városi környezet – azért dolgozták ki, hogy megerősítsék a politikák integrációját, és fejlesszék a tudásbázist. Bár az egyes ágazatokban különböző mértékű haladást értek el, bizonyos esetekben kidolgozásuk segítette a hatékony célok és menetrendek elfogadására, valamint későbbi végrehajtására irányuló politikai akarat kialakulását. Arra azonban nincs kellő bizonyíték, hogy a 6. környezetvédelmi cselekvési program elősegítette volna konkrét környezetvédelmi jogi aktusok elfogadását.

2.3 Kiemelt tevékenységi területek

2.3.1 Természet és biodiverzitás: a hatodik környezetvédelmi cselekvési program tematikus stratégiák kidolgozásához vezetett a talajvédelem, valamint a tengeri környezet védelme és megőrzése területén; ezenkívül kiemelte, hogy szilárdabb tudásbázis kialakítására van szükség, javítani kell a finanszírozást, és erősíteni kell a folyamatban lévő tevékenységeket. Mindazonáltal lehetőség lett volna további haladást elérni, ha a biológiai diverzitás romlásának legkésőbb 2010-ig történő megállításával kapcsolatos, továbbra is elhanyagolt célkitűzést politikai figyelem és a szükséges pénzügyi kötelezettségvállalás kísérte volna az EU és a tagállamok részéről.

2.3.2 Környezet és egészség: a hatodik környezetvédelmi cselekvési program lehetőséget adott a vállalt kötelezettségek

és a programozott kezdeményezések felmérésére, valamint arra, hogy nagyobb figyelmet fordítsunk a környezeti tényezők és az emberi egészség tényezőinek összefüggésére. Konkrétan, a program lehetővé tette olyan kezdeményezések megtételét, amelyekre másképpen talán nem került volna sor, például a városi környezet tekintetében, illetve több időt igényelt volna, vagy a program által adott lendület nélkül kevésbé átfogó lett volna (mint például a peszticidek esetében). Másfelől van néhány joghézag, és a környezet minőségének az egészségre gyakorolt hatásával kapcsolatos kutatási eredményeket és tájékoztatást bele kellene építeni a közegészség javításának tágabb stratégiai célkitűzésébe.

2.3.3 Természeti erőforrások és hulladékok: a hatodik környezetvédelmi cselekvési program erősítette a hulladékokkal és az erőforrásokkal kapcsolatos politika közötti kapcsolatot, és hozzájárult a hulladékkezelés javításához, valamint egy fenntartható fogyasztáson és termelésen alapuló politika felé történő átmenethez. Az erőforrások felhasználása már nem növekszik olyan mértékben, mint a gazdasági növekedés. Abszolút értelemben azonban az erőforrások felhasználása még növekszik, ami nem egyeztethető össze a célkitűzéssel, hogy hosszú távon figyelembe kell venni a környezet teherbíró képességét. Ezenkívül az egyes tagállamok között még alapvető különbségek vannak a források termelékenysége között, és általánosságban növekszik az importtól való függőség.

2.3.4 Éghajlatváltozás: a hatodik környezetvédelmi cselekvési program hozzájárulása jelentős volt az éghajlatváltozás területén. Annak ellenére, hogy a nemzetközi közösség cselekvésével kapcsolatos célkitűzések nem valósultak meg, és főként a mérhető célkitűzések utópisztikus jellegűek és nehezen elérhetőek voltak, a hatodik környezetvédelmi cselekvési program lehetővé tette bizonyos alapvető politikai célkitűzések elérését.

2.3.5 Nemzetközi kérdések: a hatodik környezetvédelmi cselekvési program megerősítette azt az európai uniós kötelezettségvállalást, hogy a környezeti szempontokat bevonják az EU valamennyi külkapcsolatába, valamint külső dimenziót biztosítanak az EU fenntartható fejlődéssel kapcsolatos stratégiájának. Bár az EU számos erőfeszítést tett a többoldalú együttműködés erősítése, valamint a nemzetközi egyezmények és megállapodások iránti elkötelezettségének bebizonyítása érdekében, csak csekély haladás történt a jobb globális kormányzás megvalósításának irányában a környezetvédelem területén. A környezeti kihívások, amelyek egyre inkább globális dimenziót öltenek, következetesebb és célzottabb erőfeszítést igényelnek az EU részéről annak érdekében, hogy az nagyobb hatékonysággal tudja ellátni szerepét a nemzetközi politika alakításában, és tovább tevékenykedhessen a jobb környezeti kormányzás érdekében.

2.4 A stratégiai megközelítések és eszközök hatékonysága

2.4.1 A hatodik környezetvédelmi cselekvési program erőteljesen ösztönözte és előmozdította a döntési folyamat javításához szükséges elveket és eszközöket, főként az integrált hatástanulmányokat és a piacon alapuló eszközök nagyobb mértékű bevonását, valamint aláhúzta a szilárd tudományos alapok fontosságát a politikák fejlesztése szempontjából. Az utóbbi időben tapasztalt pozitív fejlődés ellenére a környezettel kapcsolatos információk, főként a hivatalos adatok és statisztikák, még nem teljesebbek és nem mindig hozzáférhetőek időben.

⁽³⁾ COM(2011) 244 végleges, 2011. május 3.

⁽⁴⁾ COM(2011) 363 végleges, 2011. június 20.

⁽⁵⁾ COM(2011) 112 végleges, 2011. március 8.

⁽⁶⁾ COM(2011) 144 végleges, 2011. március 28.

⁽⁷⁾ COM(2010) 639 végleges.

⁽⁸⁾ COM(2011) 109 végleges, 2011. március 8.

⁽⁹⁾ COM(2005) 446 végleges (légtér szennyezettség); COM(2006) 372 végleges (a peszticidek fenntartható használata); COM(2005) 666 végleges (a hulladékkezelés megelőzése és hulladék-újrafeldolgozás); COM(2005) 670 végleges (a természeti erőforrások fenntartható felhasználása); COM(2006) 231 végleges (talajvédelem); COM(2005) 504 végleges (a tengeri környezet védelme és megőrzése); COM(2005) 718 végleges (városi környezet).

2.4.2 A környezeti kihívások változó jellege miatt nagyobb koherenciára van szükség a következők között: i) a politikák megfogalmazásának és végrehajtásának fázisa; ii) az európai, nemzeti és regionális szint; iii) a beavatkozás kiemelt területei.

2.4.3 A környezetvédelmi jogszabályok nem megfelelő végrehajtása kockára teszi a célkitűzések végrehajtását és a környezeti politika hitelességét, valamint egyáltalán nem segíti elő, hogy más ágazatok kötelezettséget vállaljanak szolgáltatásaik javítására. Ezenkívül előnyben kell részesíteni azokat a politikákat, amelyek egyértelmű hozzáadott értékkel rendelkeznek a zöld gazdaság megteremtése szempontjából, és rövid, illetve középtávon megvalósíthatóak.

2.5 Jövőbeni kihívások

2.5.1 A környezetvédelmi politika és jogszabályok fő pilléreit már meghatározották (kivéve a talajjal kapcsolatban), de a végrehajtás hiányosságai miatt a bennük rejlő javítási lehetőségeket még nem aknázták ki teljes mértékben. A hagyományos környezetpolitikára még nagyon fontos szerep hárul a környezet védelme terén, mindazonáltal a helyzet változása és a környezeti kihívások egyre nagyobb összefonódása rugalmasságra és alkalmazkodásra való képességet kíván.

2.5.2 A jövőbeni környezetpolitika alapvető kihívása az, hogy egy hosszabb távú megközelítés elfogadása által a környezeti károk helyreállításáról áttérjünk azok megelőzésére, és a környezeti szempontokat minden kapcsolódó politikai területen figyelembe vegyék.

2.5.3 Az Európa 2020 stratégiában megfogalmazott, erőforrás-hatékony, versenyképes és alacsony szén-dioxid-kibocsátású zöld gazdaság célkitűzésének elérése érdekében alapvető jelentősége van egyrészt a környezeti, valamint az alacsony szén-dioxid-kibocsátást elősegítő szempontok integrálásának a többi ágazat vállalati modelljeibe, másrészt annak, hogy a politikák kidolgozásától azok végrehajtásáig terjedő folyamat koherenciája biztosítva legyen. Emellett le kell küzdeni a hatályos jogszabályok helyes alkalmazása előtti akadályokat, főként a tagállamok bármely szintű, kormányzással kapcsolatos problémáit, a környezet védelme és a közegészséget érintő negatív következmények csökkentése végett.

2.5.4 A környezeti nyomás egyre inkább globális és rendszerszerű jelleget ölt. Az összefüggések bonyolultsága miatt szélesebb tudásbázisra van szükség, és alaposabban meg kell vizsgálni, hogy mennyiben változtatható meg a fogyasztói magatartás.

3. Általános észrevételek

3.1 A hatodik környezetvédelmi cselekvési program az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság formális politikai elkötelezettségét jelenti, és fontos mutatót biztosít az európai környezetpolitika fejlődésének értékeléséhez. A hatodik környezetvédelmi cselekvési program elfogadását követően az EU sikerrel tett számos kezdeményezést, ambiciózus eredményeket ért el, és különböző, több ágazatra kiterjedő stratégiákat és terveket dolgozott ki. Mindazonáltal nehéz megállapítani, hogy a program által lefektetett általános keret milyen mértékben hatott a politikák fejlődésére. El kellene gondolkodni

ezen a kérdésen, megvizsgálva a programban szereplő cselekvések végrehajtását, illetve az európai fenntartható fejlődési stratégiával és a liszaboni stratégiával való interakciókat, kölcsönhatásokat. ⁽¹⁰⁾

3.2 Az utóbbi években az európai uniós intézmények és a civil társadalom részvételével – az európai környezetpolitika terén végrehajtott intézkedések és a jövőben kínálkozó lehetőségek tárgyában – folyó vita ⁽¹¹⁾ két kulcskérdésre hívta fel a figyelmet: a javasolt intézkedések hatékonyságának biztosítása érdekében meg kell határozni az új prioritásokat, és meg kell erősíteni a rendelkezésre álló eszközöket.

3.3 A vita nem korlátozódhat az új program bevezetésének szükségességére vagy szükségtelenségére, hanem főként arra kellene összpontosítani, hogy a program milyen formában valósuljon meg, mi legyen a célja, tartalma és menetrendje. Mindezekelőtt annak biztosításán kellene elgondolkodni, hogy a környezetvédelemmel kapcsolatos soron következő intézkedések láthatóbb, fontosabb és hatékonyabb stratégiai eszközök legyenek, tanulva a tapasztalatokból és elkerülve azokat a csapdákat, amelyek ártottak a hatodik környezetvédelmi cselekvési program hatékonyságának.

3.4 Figyelembe véve az eddig, más összefüggésekben (például ERFA, ESZA és EMVA) megszerzett tapasztalatokat, a környezetvédelmi programmal kapcsolatban is célszerű lenne megvizsgálni az *ex ante*, *in itinere* és *ex post* nyomkövetési és értékelési eszközök fokozatos megerősítésének lehetőségeit.

4. Konkrét észrevételek

4.1 Tematikus stratégiák

4.1.1 A tematikus stratégiák bevezetése stratégiaibb jellegű megközelítést tesz lehetővé, amellyel orvosolható az ötödik környezetvédelmi cselekvési program néhány hiányossága, különösen a program kompetenciájának hiánya bizonyos ágazatokban. Mindazonáltal a tematikus stratégiák kialakítása összességében lelassította a döntési folyamatot és a kapcsolódó intézkedések elfogadását.

4.1.2 A tematikus stratégiákkal együtt járó számos jogalkotási eszköz még a megvalósítás kezdeti szakaszaiban van. Elfogadásuk késedelme, a konkrét célkitűzések meghatározásának hiánya, a felelősség tagállamokra történő delegálása – nemcsak a végrehajtás, hanem a kiegészítő szabályok nyújtása tekintetében is számos, tervezett intézkedéssel kapcsolatban –, valamint az ellenőrzési és nyomkövetési mechanizmusok elégtelensége néhány esetben komolyan csökkentette annak valószínűségét, hogy a megadott időkereten belül teljesülnek a program célkitűzései.

4.2 Összhang és integráció

4.2.1 Nyilvánvaló, hogy a környezeti kihívásokkal jelenleg nem lehet pusztán specifikus környezetpolitikák segítségével szembenézni, hanem be kell vonni a gazdaság és a társadalom egészét is. Nagyobb koherenciára van tehát szükség mind az

⁽¹⁰⁾ Strategic Orientations of EU Environmental Policy under the Sixth Environment Action Programme and Implications for the Future, Final Report, IEEP, 2010. május.

⁽¹¹⁾ Minden, az eseményekkel és az előkészítő tanulmányokkal kapcsolatos adalék megtalálható a következő honlapon: www.eapdebate.org.

egymáshoz közvetlenül kapcsolódó tematikák terén (mint az éghajlatváltozás, az energia, az egészségvédelem), mind a különböző ágazati politikák között (élelmiszer-ellátás, közlekedés, építőipar, innováció). Különösen – ahogyan azt az EGSZB is hangsúlyozta ⁽¹²⁾ – a KAP jelenlegi reformfolyamatában konkretizálódott ez az elv az egyszögű kifizetések zöldebbé tételét célzó eszköz bevezetése által.

4.2.2 Emellett alapvető fontosságú a környezetpolitikának a „metastratégiákba” (Európa 2020), valamint a pénzügyi eszközökbe történő integrálásának támogatása és fejlesztése. Konkrétan az erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemterve ⁽¹³⁾ kapcsán, egy nemrégiben Brüsszelben megrendezett workshop keretében ⁽¹⁴⁾ elismerték a zöld gazdaság felé való átmenet elősegítésére irányuló programnak, valamint a két kezdeményezés egymást kiegészítő jellegének kulcsszerepét, különös tekintettel az intézkedések végrehajtására, a természeti erőforrásokra és az ökoszisztémák kezelésére.

4.3 Elsődleges célkitűzések

4.3.1 Az elsődleges célkitűzéseket kifejezetten olyan környezeti problémák tükrében kell megtalálni, mint a természeti erőforrások elégtelensége, a légszennyezettség, a biológiai sokféleség és a városi környezet.

4.3.2 Főként a fogyasztással, a kereskedelemmel és a termeléssel kapcsolatos új viselkedési formák meghatározása és ösztönzése a cél. A technológiai változásoknak együtt kell járniuk a szokások megváltozásával.

4.4 Jobb eszközök

4.4.1 A jobb eszközök biztosítása az európai környezetpolitika számára elsősorban azt jelenti, hogy jogalkotási intézkedések elfogadása és egyértelmű, nem fakultatív szabályok által

javul a szabályozás, a gazdasági aspektusok tekintetében is. Másrésztől, ahogyan azt az EGSZB egy 2001-es véleményében már kifejtette, a jelenlegi jogszabályok hatékony végrehajtásának biztosítása döntő tényező a piac torzulásainak elkerülése és az európai vállalkozások versenyképességének megőrzése érdekében. ⁽¹⁵⁾ Az EGSZB a kkv-eknek segítséget nyújtó programra vonatkozóan (környezetvédelmi előírásoknak való megfelelést segítő program – ECAP) hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a vállalkozások integrálják a környezeti hatásértékelést horizontális irányítási rendszereikbe. ⁽¹⁶⁾

4.4.2 Másodsorban az értékelési eszközök javítására van szükség mind a környezet állapota, mind a politikák végrehajtása és azok hatékonysága vonatkozásában, független, nyílt és időben elvégzett hatáselemzések által. ⁽¹⁷⁾

4.4.3 Végül pedig kiemelten fontos a végrehajtási szakasz javítása nemzetközi segítségnyújtási, ellenőrzési és szankcionálási mechanizmusok alkalmazása által, más szóval: a megfogalmazás, a szabályokba való átültetés, a végrehajtás, az ellenőrzés és a szankcionálás. ⁽¹⁸⁾

4.5 A főszereplők feladata

4.5.1 A területi önkormányzatok bevonására már a politikák kidolgozásának szakaszában sort kell keríteni. A Régiók Bizottsága egy nemrégiben kiadott véleményében ⁽¹⁹⁾ a területi önkormányzatok proaktív részvételének szükségessége mellett szállt síkra, és innovatív több szintű kormányzási módszerek kifejlesztését javasolta, beleértve a már létező platformok és hálózatok mobilizálását is.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ HL C 132., 2001.5.3., 63–70. o.

⁽¹³⁾ COM(2011) 571 végleges.

⁽¹⁴⁾ „The future of European Environmental Policy: what role for the Resource Efficiency Roadmap and what role for the Environment Action Programme?” (szakértői workshop), Brüsszel, 2011. szeptember 13.

⁽¹⁵⁾ HL C 221., 2011.8.7., 80–85. o.

⁽¹⁶⁾ HL C 211., 2008.8.19., 37. o.

⁽¹⁷⁾ The issue of Evaluation in the Framework of European Environmental Policy, Brussels Environment, 2010. június 11.

⁽¹⁸⁾ „Better instruments for European Environmental Policy”, a Spanyol Környezetvédelmi Minisztérium által, a Bruxelles Environmenttel közösen szervezett workshop, Madrid, 2010. május 20.

⁽¹⁹⁾ A Régiók Bizottsága 2010. október 5–6-i plenáris ülésén elfogadott véleménye.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – GMO-k az EU-ban (kiegészítő vélemény)

(2012/C 68/11)

Előadó: **Martin SIECKER**

2011. március 16-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy az eljárási szabályzat végrehajtási rendelkezései 29. cikkének A. pontja alapján kiegészítő véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

GMO-k az EU-ban
(kiegészítő vélemény).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2011. december 21-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2012. január 18–19-én tartott, 477. plenáris ülésen (a január 18-i ülésnapon) 160 szavazattal 52 ellenében, 25 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Géntechnológiával módosított szervezetek az EU-ban – iránymutatás a jövőbeli vita számára

1.1 A géntechnológiával módosított szervezetek (GMO-k) problémaköre ellentmondásos. A genetikai módosítás (GM) egy olyan kérdés, amely nagy érdeklődést, azonban komoly aggodalmakat is kelt. A vita gyakran emocionális és polarizált: még ha racionális vita is folyik, mind a támogatók, mind pedig az ellenzők hajlamosak arra, hogy szelektíven bánjanak az igazsággal, és figyelmen kívül hagyják a részleteket érvelésük során. Ráadásul a GM előnyeiről és hátrányairól vallott nézetek különbségei mellett – még az EGSZB-n belül is – sok a bizonytalanság és a találgatás olyan kérdésekkel kapcsolatban, mint a GMO-k jogi szabályozásának módja és foka az EU-ban. Ez sajnálatos, mivel ez a fontos és politikailag érzékeny terület magasabb színvonalú vitát érdemel.

1.2 A GMO-kra vonatkozó hatályos uniós jogi keret módosítása jelenleg zajlik. Erre való tekintettel az EGSZB a közeljövőben gyakrabban ad majd hangot nézeteinek a GMO-król szóló politikával és jogszabályokkal kapcsolatban. E jövőbeli vita iránymutatásaként és előkészítéseként ez a vélemény nagy vonalakban bemutatja a jelenlegi helyzetet és a GMO-król folytatott vitát, valamint a rájuk vonatkozó uniós szabályozást. Különböző tárgykörök tartoznak ide, többek között etikai, környezeti, technológiai, (társadalmi-)gazdasági, jogi és politikai kérdések. Valamennyi ilyen kérdést – amelyeket a genetikai módosításban rejlő majdnem határtalan lehetőségek és a genetikai módosítás alkalmazásainak gyors fejlődése vet fel – szélesebb társadalmi kontextusban kell mérlegelni. E vélemény célja, hogy ütemtervet dolgozzon ki e fontos kérdések kiegyensúlyozott és megfelelő politikai vitájához.

1.3 Ez a vélemény csak a vita legfontosabb pontjaira világít rá, és csak néhányat említ a GMO-kat és uniós szabályozásukat övező legjelentősebb dilemmák közül. Részletesebb (feltáró) véleményekre lesz szükség az EGSZB részéről számos előbb említett kérdéssel kapcsolatban. Az EGSZB ezeket a tanulmányokat az elkövetkező időszakban kívánja elkészíteni. A kiemelten fontos területek közé tartozik a GMO-kra vonatkozó jelenlegi uniós szabályozás, ennek esetleges felülvizsgálata és az

ebben a véleményben feltárt szabályozási hézagok pótlása. Az EGSZB elkötelezi magát amellett, hogy nyomon követő véleményeket bocsásson ki e fontos kérdésekről a közeljövőben.

2. A genetikai módosítás története

2.1 A vélemények még a GM történetéről is megoszlanak. Míg a GM kritikusai egy ismeretlen kockázatot hordozó és etikai kérdéseket felvető, alapvetően új technológiáról beszélnek, a támogatók a GM-et a több száz éves növénynevelés hagyományok és az élesztőgombákat, baktériumokat és penészgombákat alkalmazó biológiai folyamatok folytatásaként látják. Ugyanakkor az objektív tények arra utalnak, hogy a GM egy alapvetően új eljárás, amely különbözik a fent említett történelmi alkalmazásoktól. A „rég” és „új” biotechnológia véglegesen a genetika megszületésével vált el egymástól. A DNS kettős spiráljának Watson és Crick általi 1953-as felfedezése feltárta az emberek és a körülöttünk élő teljes flóra és fauna genetikai kódját, lehetővé téve a tudósok számára a genetikai szinten történő, magát az élet építőköveit érintő, forradalmian új manipulációt.

2.2 A GM technológia 1973-ban jött létre, amikor egyesült államokbeli tudósok végrehajtották az első sikeres rekombináns DNS (rDNS) kísérleteket baktériumokon. Azáltal, hogy képesek lettek arra, hogy azonosítsanak, izoláljanak és sokszorosítsanak specifikus géneket, és ezeket más élő organizmusokba építsék be, a tudósoknak először sikerült elérniük, hogy specifikusan módosítsák az organizmusok örökletes genetikai tulajdonságait oly módon, amely a természetben nem lehetséges szaporodás és/vagy természetes újrendeződés által. A hagyományos fajkeresztés vagy nemesítés során egy adott faj összes genomját keresztezték, és aztán fordított szelekció révén megpróbálták megtartani a kedvező tulajdonságokat. Bár a GM pontosabb manipulációt tesz lehetővé, mivel a géneket egy másik organizmusba (vagy fajba) építi be, olyan instabil és bizonytalan folyamatról van szó, amely nehezen megjósolható mellékhatásokkal és következményekkel jár a befogadó genom számára, illetve a természetes környezettel való kölcsönhatás tekintetében. Különösen a hosszú távú következmények ismeretlenek még jórészt.

2.3 1975 után a GM-technológia fejlődése gyors léptekkel haladt. Az első kereskedelmi (orvosi) géntechnológiával módosított termékek már 1982-ben forgalomba kerültek. Ezt az 1990-es évek elején „transzgenikus” növények és állatok követték. Az évek során a fajok közötti határokat is átlépték. Például sertésgént ültettek egy paradicsomfajtába, szentjánosbogár-gént dohányba és emberi gént bikába. A fajok közötti határok átlépése, a hosszú távú hatások kiszámíthatatlansága és az esetleges (környezeti) következmények visszafordíthatatlansága a GM-et egy alapvetően új, de potenciálisan kockázatos technológiává teszi. Ezért ez a felismerés képezi az alapját a GMO-kra vonatkozó szabályozásnak az EU-ban és a tagállamokban, számos nem uniós országban és a nemzetközi szerződésekből.

3. Érintett szektorok és a GMO-k társadalmi megítélése

3.1 A GM alkalmazásainak főbb szektorai a következők: mezőgazdaság és élelmiszeripar (főképp a peszticidekkel szembeni ellenálló képesség), az egészségügyi és gyógyszeripari szektor (gyógyszerek, genetikai diagnózisok, génterápiák), valamint a (petrol)kémiai és a fegyveripar. Ezeket a szektorokat gyakran nevezik „zöld”, „piros” és „fehér” biotechnológiának is.

3.2 A GM nem az összes előbb említett szektorban ennyire vitatott. A politikai döntéshozók és a nagyközönség aggályait, illetve fenntartásait inkább bizonyos egyedi alkalmazások váltják ki, mintsem a GM-technológia maga. Az egészségügyi alkalmazásokat általában kedvezően fogadják, és a kritikák főként a mezőgazdasági és élelmiszer-ipari alkalmazásokra koncentrálnak. E vita fontos tényezője az egyensúly egyrészt a haszon és a szükségesség, másrészt a lehetséges kockázatok és fenntartások között. Így például sokan úgy gondolják, hogy a GM jelentősen és ígéretesen hozzájárul a súlyos emberi betegségek gyógyításához, míg a mezőgazdasági és élelmiszer-ipari GMO-k (jelenlegi generációja) által a fogyasztóknak nyújtott előnyök sokkal kevésbé kézenfekvők (egyelőre ezek tisztán mezőgazdasági tulajdonságok, amelyek főképpen a termelőknek kedveznek). Az egészségügyi alkalmazások engedélyezését megelőző biztonsági követelmények és klinikai tanulmányok mindig is szigorúbbak és kimerítőbbek voltak, mint a GMO-k környezeti vagy élelmiszer-ipari bevezetését megelőző eljárások.

3.3 Társadalmi és szabályozási szempontból szintén fontos, hogy különbséget tegyünk az olyan genetikai módosítások között, amelyek zárt, elszigetelt terekben, például laboratóriumokban, gyárakban vagy üvegházakban történnek, ahol az elszigetelés és a biztonsági intézkedések megakadályozhatják a GMO-k véletlenszerű szabadba jutását, illetve az olyan alkalmazások között, amelyek során géntechnológiával módosított növények vagy állatok kerülnek a környezetbe az elszigetelés lehetősége nélkül, és élő organizmusokként nem ellenőrzött és visszafordíthatatlan módon szaporodhatnak, terjedhetnek és burjánozhatnak a bioszférában, ami kiszámíthatatlan következményekkel és kölcsönhatásokkal jár a biológiai sokféleségre nézve.

3.4 A nyitott környezetben lévő növények esetében azonban meg kell különböztetni két helyzetet: egyrészt amikor egy termesztett növényfaj kereszteződhet egy vadnövénnyel, mivel

az a közelében terem, másrészt amikor nem lehetséges kereszteződés, mert a genetikailag módosított növény közelében nincsenek vad növények a környezetben. Fontos, hogy a genetikailag módosított növények nyitott mezőgazdasági területen történő meghonosítására vonatkozó szabályozási keret kidolgozásakor figyelembe vegyék ezt a különbségtételt.

3.5 Ez azonban nem feltétlenül jelenti a fő különbséget a „piros” és a „zöld” biotechnológia között: a mezőgazdasági és élelmiszer-ipari szektoron belül is folytatható biztonságosan és innovatív módon, elszigetelt laboratóriumokban alapvető tudományos kutatás, ugyanúgy, ahogy ez már régóta elfogadott az orvosi biotechnológiában. A géntechnológiával módosított enzimeket szintén széles körben használják az élelmiszer-termelés során elszigetelt környezetekben, anélkül hogy élő organizmusokként jelen lennének a végtermékben, vagy a környezetbe jutnának. Az elszigetelt használat és a környezetbe jutás közötti különbség, valamint az alapvető tudományos kutatás és a kereskedelmi alkalmazások közötti különbség kulcsfontosságú elemei a politikai vitának és annak, hogy milyen a nagyközönség megítélése és a fogyasztók reakciója a GMO-kat illetően.

3.6 Számos közvélemény-kutatásból (többek között egy Eurobarometer-felmérésből)⁽¹⁾ és a tudományos szakirodalomból következetesen kiderül, hogy az EU lakosságának növekvő többsége szkeptikus, sőt ellenséges a GMO-kkal szemben – különösen az élelmiszer-ipari, állattartományozási és mezőgazdasági szektorokban. A tagállamok kormányai is eltérő nézeteket és politikákat hirdetnek a GMO-kkal kapcsolatban. Egyrészt olyan makacs ellenzőket találunk, mint Ausztria, Magyarország, Olaszország, Görögország, Lengyelország és Lettország; másrészt olyan nyílt támogatók is akadnak, mint Hollandia, az Egyesült Királyság, Svédország, Spanyolország, Portugália és a Cseh Köztársaság. Vannak olyan tagállamok is, amelyek szándékosan nem foglalnak állást a kérdésben.

3.7 Ez a megosztottság vitatott és elhúzódó döntéshozatali folyamatot eredményezett a GMO-k tekintetében. Az engedélyeket általában egyoldalúan az Európai Bizottság bocsátja ki, mivel a tagállamok nem képesek minősített többséggel a GMO-kra vonatkozó engedélyekről dönteni a komitológiai eljárás keretében. Bár a GMO-k engedélyezésére 1999 és 2004 között de facto moratórium volt érvényben, nem bizonyult lehetségesnek, hogy ezt az időszakot arra használják fel, hogy lefolytassák a GMO-k EU-ban való konszenzusorientáltabb megközelítéséhez vezető alapvető vitákat. A területükön a GMO-k termesztését tiltó tagállamok száma az elmúlt években nőtt. Az Európai Bizottság legutóbbi javaslatát, amely több mozgásteret sürget a (szub)nacionális döntéshozatali folyamatban a GMO-k termesztésének tiltását illetően, számos kritika érte a tagállamok, az Európai Parlament, a különféle civil szervezetek és az ágazat részéről, valamint az EGSZB egyik új keletű véleményében is.⁽²⁾ Bármilyen szemszögből is nézzük, sajnálatos tény, hogy egy olyan fontos kérdést, mint a GMO-k, politikai zsákutca fenyeget.

⁽¹⁾ A legújabb keletű ezek közül az „Európaiak és a biotechnológia 2010-ben”: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_341_winds_en.pdf.

⁽²⁾ CSE; HL C 54., 2011.2.19., 51. o.

3.8 Számos civil szervezet és érdekelt is hangot ad a GMO-kkal kapcsolatos aggályainak a környezetet, állatjólétet, fogyasztói érdekeket, mezőgazdaságot, méhészetet, a vidék- és globális fejlesztést, etikai és vallási kérdéseket stb. illetően. Az Európai Parlament is gyakran kifejezésre juttatta kritikus álláspontját a GMO-kkal és szabályozásukkal kapcsolatban, csakúgy mint az EGSZB, a nemzeti, regionális és helyi hatóságok és a független tudósok. A legfőbb támogatók a GMO-szabadalmakkal rendelkező nagyvállalatok és egyéb érdekeltek közül kerülnek ki, ideértve néhány, genetikai módosítást alkalmazó gazdát és tudóst, valamint a GMO-k rugalmasabb uniós szabályozásában gazdaságilag erősen érdekelt nemzetközi kereskedelmi partnereket. A GMO-k mellett felhozott legfontosabb előnyök közül néhányat az 5. fejezetben foglalkozunk.

3.9 Az EU-n kívül szintén széles körű (politikai és társadalmi) ellenállás tapasztalható a GMO-k élelmiszer-ipari és környezeti felhasználásával szemben, elsősorban olyan országokban, mint Japán, Svájc, Korea, Új-Zéland, Mexikó, a Fülöp-szigetek és különböző afrikai országokban. Néhány országban ugyanakkor széles körben természetnek GMO-kat: 2010-ben több mint 15 millió termelő termesztett GMO-növényeket mintegy 150 millió hektáron (főképp szóját, kukoricát, gyapotot). Meg kell azonban jegyezni, hogy ennek az összes termőterületnek a 90 %-a mindössze öt országra koncentrálódik: Egyesült Államok, Kanada, Argentína, Brazília és India. Elterjedtségük ellenére a GMO-k használata ezekben az országokban sem mentes a vitáktól, sőt újabban egyre több kritikus hang hallatszik a nyilvánosság köréből, ami jórészt a GMO-kat tartalmazó (például kukorica és rizs) kultúrák nem szándékos terjedésével kapcsolatos incidenseknek tudható be, illetve az együtttermesztésre vonatkozó bírósági ítéletekkel függ össze. Fontos megjegyezni, hogy ezekben az országokban nincs kötelező címkézés, ami azt jelenti, hogy a fogyasztóknak nincs tudomásuk a GMO-k jelenlétéről, és így nem tudnak tudatosan választani.

4. Gazdasági érdekek, szellemi tulajdon és piaci koncentráció

4.1 A GMO-k iránti potenciális pénzügyi érdeklődés jelentős a növénytermesztő szektorban. A vetőmagok éves globális értékesítése mára már meghaladta a 35 milliárd eurót, és egy még nagyobb – több száz milliárd eurós forgalmú – termékpiacon alapját képezi.

4.2 A GM technológia és kereskedelmi hasznosítás szédítő ütemben fejlődött, ami jelentős következményekkel járt a szektor helyzetére nézve. A növénytermesztésből adódó szellemi tulajdont több mint fél évszázadig nemzetközi egyezményekben rögzített, „növényfajta-oltalmi jogok” szabályozták. Az új fajták létrehozóinak fent említett ideiglenes jellegű, kizárólagos joga alól kivételt jelent az ún. „nemesítői mentesség”. Ez más szereplők számára lehetővé teszi, hogy védett fajták felhasználásával új, tovább javított növényfajtákat nemesítsenek az eredeti jogtulajdonos engedélye nélkül. Ez a mentesség egyedülálló az ágazatban, és alapja az a felismerés, hogy új növényfajtákat nem lehet a semmiből létrehozni.

4.3 Az eredetét tekintve a mezőgazdasági ágazaton kívül létrejött molekuláris biológiában bekövetkezett fejlemények ahhoz vezettek, hogy a szabadalmi jogok a növénytermesztő szektorban is bevezetésre kerültek. A szabadalmi jogok és a

növényfajta-oltalmi jogok számos okból ellentétben állnak egymással. Az első ok, hogy a szabadalmi jog nem ismeri el a nemesítői mentességet. Ez azt jelenti, hogy a szabadalmi jog tulajdonosa kizárólagos jogigényt jelenthet be egy adott genetikai anyagra, és így megakadályozhatja, hogy mások is felhasználják ezt az anyagot, illetve költséges engedélyek megfizetésére kötelezheti őket. A növényfajta-oltalmi jogokkal ellentétben a szabadalmi jogok nem ösztönzik a nyílt innovációt, és nem teszik lehetővé az innovációra irányuló gazdasági ösztönzők társítását más közérdekek védelmével.

4.4 A jogokért való küzdelem azonban még messzebbre vezet ezen a területen. A biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló 1998-as irányelv⁽³⁾ szabadalmi oltalmat biztosít a növényekkel kapcsolatos találmányok számára. A növényi gének vagy génszekvenciák szabadalmaztathatók, a növényfajták azonban nem. Ez az értelmezés vitatott. A növénytermesztésben világszerte multinacionális vállalatok azt a nézetet képviselik, hogy ha a genetikai tulajdonságok szabadalmaztathatók, akkor közvetlenül magukra az érintett fajtákra is vonatkozik a szabadalmi jog.⁽⁴⁾ Ha ez így van, akkor a szabadalom oltalma alatt álló fajtákat mások nem használhatják fel további innováció céljából. Ez csökkenti a mezőgazdaságban érvényesülő biológiai sokféleséget, és azt jelenti, hogy érdekes tulajdonságokkal rendelkező növényeket mások nem használhatnak fel további innovációs célokra. Az orvosi biotechnológiában bekövetkezett fejlemények rámutatnak a potenciálisan negatív következményekre: a szabadalmak szigorú védelme és a magas árak azt eredményezik, hogy az új termékeket csak azoknak adják el, akik ezt meg tudják maguknak engedni, és ezek a termékek nem érhetők el a hátrányos helyzetben lévők számára, akiknek pedig a legnagyobb szükségük van rájuk. Ugyanilyen nem kívánatos hatások jelentkezhetnek a növénytermesztő ágazatban.

4.5 Az elmúlt évtizedekben rendkívüli piaci koncentrációnak lehetünk szemtanúi a növénytermesztő ágazatban, főképpen a szabadalmi oltalom és szabályozási követelmények eredményeképp. Míg korábban vállalatok százai működtek, addig a globális piacot jelenleg csak egy maroknyi komoly szereplő uralja. 2009-ben mindössze tíz vállalat ellenőrizte a globális vetőmagpiac közel 80 %-át, a legnagyobb 3 vállalat pedig a piac 50 %-át. Ezek a multinacionális vállalatok a mezőgazdasági vegyipar 75 %-át is ellenőrzésük alatt tartották. Itt már nem olyan vállalatokról van szó, amelyek kizárólag növénytermesztéssel foglalkoznak, hanem olyan globális szereplőkről, akik az élelmiszer-ipari, növényvédelmi, vegyipari, energiaügyi és gyógyszeripari ágazatban is aktívak. Gyakran kapcsolt termékeket is előállítanak, például géntechnológiával módosított növényeket, amelyeket egy olyan specifikus növényvédő szerrel szemben tettek ellenállóvá, amelyet ugyanaz a vállalat forgalmaz. Egy ilyen konszolidáció révén a multinacionális vállalatok bizonyos csoportja nagymértékben ellenőrzése alá vonhatja az élelmiszer- és kapcsolódó termékek termelési láncát, ami alááshatja a fogyasztók választási szabadságát, a megfizethetőséget, a nyílt innovációt és a genetikai sokféleséget. A piaci koncentráció ilyen foka mindenképpen nem kívánatos jelenségnek számít, különösen az olyan kulcsfontosságú ágazatokban, mint a mezőgazdaság és az élelmiszer-termelés, és kiemelt figyelmet érdemel az EGSZB és az EU részéről.

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 98/44/EK irányelve (1998. július 6.) a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról (HL L 213., 13. o.).

⁽⁴⁾ Lásd a C-428/08. sz., Monsanto Technology ügyet.

5. Egyéb kérdések a GMO-kkal kapcsolatban

5.1 A GMO-kkal kapcsolatban számos különböző kérdés merül fel. Előnyeikről és hátrányaikról meglehetősen eltérnek a vélemények, a vita pedig erősen sarkított és érzelmetől sem mentes. Ez a vélemény túl rövid a vita részletes kifejtéséhez, számos fontos tény meg kell azonban említenünk. A GMO-k mellett gyakran hangoztatott érv az éhezés elleni küzdelem és az élelmiszer-ellátás biztosítása a világ gyorsan növekvő népessége számára, valamint az éghajlatváltozás elleni küzdelem. Igen nagy szükség van független tudományos kutatásokra mindezekben a területeken, az EGSZB pedig hangsúlyozza az ilyen kutatások (további) uniós strukturális finanszírozásának fontosságát, nemcsak a tudományos és kereskedelmi innovációk elősegítése érdekében, hanem a technológiai előrelépések gazdasági-társadalmi, környezeti és más hatásainak tanulmányozása céljából is.

5.2 A GMO-növények sosem jelenthetik majd az éhezés és a szegénység globális problémáinak a megoldását. A termelékenység növelése nem egyenlő az élelem jobb elosztásával. Sajnos, ahhoz hogy hatékonyan kezelni tudjuk az élelmiszerbiztonság súlyos problémáját, elsődleges fontosságú a földhöz jutás elősegítése, a vagyon igazságosabb elosztásának előmozdítása, a kereskedelmi megállapodások fenntarthatóságának megerősítése és a nyersanyagárak volatilitásának mérséklése. Bár a biotechnológia természetesen nem csodaszer, a FAO legutóbbi jelentésében jelezte, hogy „számottevő mezőgazdasági és gazdasági haszonnal jár a harmadik országok mezőgazdasági termelői és különösen kistermelői számára”. A géntechnológia szószólói kezdettől fogva azt sugallják, hogy a GMO-növények nélkülözhetetlenek az éhezés és a szegénység globális problémáinak megoldásához. Előrejelzéseik szerint a vitaminokkal és más tápanyagokkal dúsított növények segítenének mérsékelni az éhséget és a betegségeket a harmadik világban. Olyan potenciális tulajdonságaiknak köszönhetően, mint a szárazsággal, a szikesedéssel, a faggal és más tényezőkkel szembeni tűrőképesség, ott is lehetne növényeket termesztetni, ahol azelőtt nem volt lehetséges, és magasabb terméshozamokat is jósolnak. Az elmúlt évtizedek ígéretes javaslatai ellenére azonban mindmáig nem került sor a felsorolt növényi tulajdonságok kereskedelmi fejlesztésére. Az ilyen növények kifejlesztését illetően a gazdasági motiváció is korlátozott, mivel az előnyök a világ népességének legkedvezőtlenebb helyzetben lévő és legsérülékenyebb csoportjaira irányulnak. Még ha a GMO-k jövőbeli generációi valóra is váltják az ígért magasabb hozamot és jobb ellenálló képességet, ez még nem jelent megoldást a világméretű éhezésre, mivel a fejlődő országokban a mezőgazdasági területek legnagyobb részét a gazdag világba való exportra szánt luxuscikkek létrehozására használják. Emellett a jelenleg piacon lévő GMO-termények túlnyomó részét állati takarmányként használják fel a mi nyugati hús- és tejtermékfogyasztásunk kiszolgálására (az EU szójaimportjának 90 %-a), vagy pedig bioüzemanyagként és műanyagokhoz. Az élelmiszernövények nem élelmiszer-célokra való növekvő felhasználásának eredményeként az árucikkek és élelmiszerek világpiaci árai megnövekedtek, ezzel tovább súlyosbítva a globális élelmiszer-ellátás bizonytalanságát és a szegénységet.⁽⁵⁾

5.3 A globális élelmiszeri válság tehát nem is annyira termelési, hanem elosztási probléma (a globális termelés a globális

fogyasztás több mint 150 %-a), ezért inkább politikai és gazdasági megoldást igényel, mint mezőgazdasági innovációt. Az EGSZB tudatában van annak, hogy a globális élelmiszer-biztonságot tovább fogja terhelni a gyors népességnövekedés. Olyan nemzetközi szervezetek, mint az ENSZ Élelmiszeri és Mezőgazdasági Szervezete (FAO), nagy nem kormányzati szervezetek, mint az Oxfam, valamint legutóbbi jelentésében az ENSZ tekintélyes mezőgazdaság-tudományi testülete, az IAASTD (Mezőgazdaság-tudományi és fejlesztési technológiai nemzetközi felmérés) szakembereiként az élelmiszerbiztonság és az élelmiszer-ellátás megoldásaként mind a fenntartható mezőgazdaság jelentőségére mutatnak rá. Ezek a mérvadó értékelések hangsúlyozzák, hogy fenntartható és környezetbarát mezőgazdasági technológiákra van szükség, és nem feltétlenül a GMO-knak, hanem inkább az alternatív technikáknak szánunk szerepet. Az ilyen alternatív technológiák IAASTD és mások által említett legjobb példája a markeralapú szelekció, melynek esetében genetikai markerek segítségével történik bizonyos tulajdonságok célirányos és hatékony szelekciója, de nem kerül sor kockázatos vagy előre nem látható következményű genetikai manipulációra vagy génátültetésre. Mivel ez a technológia bizonyítottan eredményes és kevésbé költséges, mint a géntechnológia, vitathatatlan alternatívát jelenthet a GMO-khoz képest, az alacsonyabb költségekből adódóan pedig kevesebb lenne a probléma a szabadalmakkal és a piaci koncentrációval is. Bár a GMO-k jövőbeli lehetőségeit nem szabad kizárni, a nem géntechnológiai módosításon alapuló technológiák és a fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok fejlesztésének tudatos választásával az EU jelentős olyan versenylőnyökre tehet szert, amelyek a GMO-kkal kapcsolatban nem jelentkeznek. A fenntartható mezőgazdaságba való intenzív beruházások révén az EU egyedülálló és innovatív globális vezető pozíciót szerezhet, ami kedvező hatással jár az EU gazdaságára, munkalehetőségeire, innovációjára és versenyhelyzetére nézve. Ezenkívül ez jobban megfelelné a jövőbeli KAP-ban szereplő, a biodiverzitás szempontjából kedvező uniós mezőgazdasági modellnek is.

5.4 A géntechnológia szószólói az éghajlatváltozást illetően is potenciális segítségnek tekintik a GMO-kat – mind az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást, mind a hatások enyhítését tekintve. Erre is érvényes azonban az, hogy a kereskedelmi célú GMO-növények mai generációja egyáltalán nem rendelkezik ilyen hasznos tulajdonságokkal. Valójában az egyik legkiemelkedőbb alkalmazás, a GMO-növényekből való bioüzemanyag-előállítás már most is negatív hatással jár világszerte a nyersanyag- és élelmiszer-ellátásra és -árakra, és még mindig a fosszilis üzemanyagoktól való erőteljes függőséggel jár.

5.5 Egyáltalán nem zárható ki, hogy a GMO-k potenciálisan hozzájárulhatnak az olyan világméretű fenyegetések elleni küzdelemhez, mint az éhínség, szegénység, éghajlatváltozás és a környezeti problémák, a valóság azonban az, hogy a GMO-k mai generációja erre nem alkalmas vagy nem erre való. Tulajdonságaik, például a növényvédőszer elleni rezisztencia, egyelőre csak a termelők számára jelentenek előnyt. Hogy az ilyen a növények termesztése kevesebb vagy éppen több növényvédőszer-használathoz vezetett-e, az (tudományos) vita tárgyát képezi, mindenesetre úgy tűnik, hogy a GMO-k hozzájárulása nem egyértelműen pozitív. Egyre több vizsgálat mutat rá a hosszabb távú következményekre, köztük az intenzív monokultúras termesztés növekedésére, a növényvédőszerrel

⁽⁵⁾ Amint „A mezőgazdasági biotechnológia: genetikailag módosított élelmiszerek és takarmányok az EU-ban” című meghallgatás során elhangzott, EGSZB, Brüsszel, 2011. október 20.

szembeni rezisztencia kialakulására, a talajvízbe való kimosódásra, a helyi biodiverzitás komoly károsítására, valamint az emberi egészség veszélyeztetésére a GMO-k esetében használt bizonyos növényvédő szereknek való hosszú távú kitettség következményeként. Bár néhány ilyen hatás a helytelen mezőgazdasági gyakorlatra vezethető vissza, mivel a GMO-k jelenlegi generációját a hozzájuk szükséges növényvédő szerekkel együtt árusítják, ezeket a termékeket, valamint környezeti és társadalmi hatásait szintén együttesen kell értékelni. ⁽⁶⁾

5.6 A GMO-kkal kapcsolatban további fontos kérdést jelent a fogyasztók és a termelők választási lehetősége. Ez az uniós és az EU-n kívüli országokat is érinti. A fejlődő országokban a szabadalmmal védett vetőmag magas ára a kizárólagos beszerzés kötelezettségével és a korábbi termesztési időszakokból származó vetőmag megőrzésének hagyományos gyakorlatára vonatkozó tilalommal együtt nagy társadalmi-gazdasági és kulturális dilemmák elé állítja a termelőket, különösen a kistermelőket. Olyan országokban, ahol jelentős a GMO-termesztés – elsősorban az USA-ban, Kanadában, Argentínában és Brazíliában – drasztikusan csökkent a termények változatossága. Világviszonylatban valamennyi termesztett szója 80 %-a, a gyapot 50 %-a, a kukorica több mint 25 %-a és a repce több mint 20 %-a géntechnológiával módosított. Az EU-ban elvileg a címkézési követelmények biztosítják a fogyasztók és a termelők választási szabadságát. A termelők és a fogyasztók választási szabadságának fenntartásához azonban a GMO-s és GMO-mentes termelési láncok teljes, garantált elkülönítése szükséges. Az elkülönítés egyik fontos aspektusa a szigorú együtt-termesztési jogszabályok bevezetése, melynek része az előre nem látható keveredésből adódó környezeti és/vagy gazdasági károokra vonatkozó hatékony felelősségi és helyreállítási szabályozás, a termelési láncok tanúsítása és az elkülönítési szabályok, valamint a tisztasági és címkézési követelmények a GMO-mentes vetőmagban és származtatott termékekben található GMO-anyag jelenlétét illetően.

6. Jogalkotás és a politika felülvizsgálata

6.1 1990 óta az EU részletes szabályozási keretet dolgozott ki a GMO-kra vonatkozóan, amely magához a technológiához hasonlóan folyamatosan változik, már több alkalommal sor került módosítására. Így a különböző irányelvek és rendeletek most szövevényes rendszert alkotnak, melynek legfontosabb elemei a következők:

- 2001/18/EK irányelv a GMO-k környezetbe történő szándékos kibocsátásáról, ⁽⁷⁾
- 1829/2003/EK rendelet a géntechnológiával módosított élelmiszerekről és takarmányokról, ⁽⁸⁾
- 1830/2003/EK rendelet a GMO-k és a GMO-kból előállított élelmiszerek és takarmánytermékek címkézéséről és nyomonkövethetőségéről, ⁽⁹⁾

⁽⁶⁾ Ld. az 5. lábjegyzetet.

⁽⁷⁾ HL L 106., 2001.4.17., 1. o.

⁽⁸⁾ HL L 268., 2003.10.18., 1. o.

⁽⁹⁾ HL L 268., 2003.10.18., 24. o.

- 1946/2003/EK rendelet a GMO-k országhatárokon történő átviteléről (a Biológiai Sokféleség Egyezmény biológiai biztonságról szóló cartagenai jegyzőkönyvének végrehajtása), ⁽¹⁰⁾
- 2009/41/EK irányelv a géntechnológiával módosított mikroorganizmusok zárt rendszerben történő felhasználásáról. ⁽¹¹⁾

6.2 A GMO-k engedélyezésének és alkalmazásának jelenlegi szabályai számos (jogi) alapelven nyugszanak, mégpedig a következőkön:

- független, tudományosan megalapozott engedélyezés bevezetés előtt,
- magas szintű védelem az ember, az állatok és a környezet egészségére és jólétére vonatkozóan, a gondosság elvének és „a szennyező fizet” elvének megfelelően,
- választási lehetőség és átláthatóság az élelmiszerlánc egésze során, valamint az egyéb fogyasztói érdekek védelme többek között a nyilvánosság informálása és részvétele által,
- a belső piac és a nemzetközi kötelezettségek figyelembevétele,
- jogbiztonság,
- szubszidiaritás és arányosság.

6.3 Vannak azonban még hiányosságok – a GMO-k bevezetésének egyes fontos szempontjaira vonatkozóan hiányoznak a konkrét uniós jogszabályok vagy szakpolitikai intézkedések, különösen a következőket illetően:

- együtt-termesztés a GMO-t, a biogazdálkodást és a hagyományos földművelést illetően,
- felelősségi és helyreállítási szabályozás olyan környezeti és/vagy gazdasági károokra vonatkozóan, amelyek GMO-termékek bevezetéséből vagy öko- és hagyományos termékekkel való előre nem látható keveredésből erednek, valamint kompenzációs szabályozás a keveredés megelőzését szolgáló, termelési láncokra vonatkozó tanúsítás és az együtt-termesztés révén keletkezett költségekre,

⁽¹⁰⁾ HL L 287., 2003.11.5., 1. o.

⁽¹¹⁾ HL L 125., 2009.5.21., 75. o.

- tisztasági és címkézési követelmények a GMO-mentes vetőmagban és szaporítóanyagban található GMO-anyagok jelenlétét illetően,
- címkézési követelmények, különösen olyan állatokból származó hús és tejtermékek esetében, amelyeket géntechnológiával módosított takarmánnyal tápláltak, valamint harmonizált szabványok a GMO-mentesség címkézésére vonatkozóan,
- a GMO-címkézési követelmények általános megerősítése a fogyasztók választási szabadságának biztosítása érdekében, beleértve a „véletlenszerű jelenlét” jogi tisztázását és a küszöbértékek esetleges szigorítását is,
- szabályozás transzgénikus vagy klónozott állatokra és belőlük származó (élelmiszer)termékekre vonatkozóan, főként az engedélyezést és a címkézést illetően,
- szilárd jogalap a tagállamok és/vagy autonóm régiók számára ahhoz, hogy különböző okokból – köztük környezetvédelmi, társadalmi-gazdasági, etikai vagy más megfontolásból – részben vagy teljes egészében betilthassák a GMO-termesztést.

6.4 Bár az Európai Bizottság 2010 júliusában jogalkotási javaslatot terjesztett elő a GMO-termesztés nemzeti vagy szubnacionális szinten való korlátozásának vagy betiltásának lehetővé tételére, ez a javaslat, úgy tűnik, több kérdést vetett fel, mint amennyit megválaszolt, leginkább azért, mert a szöveg számos jogi kétértelműséget és ellentmondást tartalmaz, valamint a korlátozások indokai közül kizárja többek között a környezeti problémákat. Míg a GMO-termesztéssel kapcsolatos nemzeti, illetve szubnacionális önrendelkezés növelését mint alapgondolatot széles körben támogatták, a javaslat jelenlegi, nem kielégítő szövegét az EGSZB bíráló véleményét követően⁽¹²⁾ első olvasatban az EP is kritikusan fogadta, jelentős módosító indítványokkal. A Tanács jelenleg tárgyalja a javaslatot, de mindeddig nem sikerült közös álláspontot kialakítania. Az EGSZB ezt igen fontos témakörnek tartja, amely mindenképpen elsőbbséget és figyelmet érdemel a GMO-kra vonatkozó általános jogi keret jövőbeli felülvizsgálata során. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy aktívan, konstruktív párbeszéd útján működjön együtt az EP-vel és a Tanáccsal annak érdekében, hogy stabil jogalapot teremtsenek a GMO-termesztéssel kapcsolatos és legitim indokokra – köztük a legkülönfélébb környezeti, társadalmi és gazdasági, etikai és kulturális megfontolásokra – épülő nemzeti, illetve szubnacionális szintű döntéshozatalhoz. Mindemelllett a tagállamokat és/vagy régiókat jogilag kötelezni kell kötelező érvényű együtt-termesztési szabályok elfogadására a GMO- és a GMO-mentes övezetek nem kívánt keveredésének elkerülése érdekében.

6.5 Az EGSZB az elmúlt években több alkalommal is uniós jogszabályok elfogadását kérte az együtt-termesztés, a felelősség és a GMO-k átfogóbb címkézése terén.⁽¹³⁾ Ezenkívül az Európai

Bíróság egy együtt-termesztési ügygel kapcsolatos, 2011. szeptember 6-i ítéletében nemrég ismételt megerősítette annak fontosságát, hogy ezeket a még megmaradt jogalkotási hiányosságokat harmonizált uniós intézkedésekkel szüntessük meg. Ebben az ügyben, melyben géntechnológiával módosított kukoricafajtából származó virágor véletlenül mézbe került bele, a Bíróság megerősítette, hogy az uniós jogszabályok zéró toleranciát alkalmaznak a GMO-k ilyen, engedélyezés nélküli jelenléte esetén.⁽¹⁴⁾ Ez az ítélet hangsúlyozza egy hatékony, koherens és szigorú együtt-termesztési politikának és a termelési lánc elemei elkülönítésére irányuló politikának a jelentőségét a GMO és nem GMO termékek keveredésének megelőzésében, az ennek megfelelő felelősségvállalási és kárhelyreállítási szabályokkal, valamint az együtt-termesztési intézkedések és a termelési lánc tanúsítása révén keletkezett költségekre vonatkozó kompenzációs szabályozásokkal együtt, továbbá azt a lehetőséget, hogy zónákra való felosztás révén bizonyos régiókban megtiltsák a nyílt környezetben való GMO-termesztést (pl. a méztermelés esetében).

6.6 Bár az Európai Bizottság által 2010 júliusában közzétett, az együtt-termesztésről szóló ajánlás rugalmasságot jelent a 2003-as korábbi ajánláshoz képest, az EGSZB nyomatékosan hangsúlyozza, hogy egyik ajánlás sem jogilag kötelező érvényű, így nem képesek végrehajtható korlátozásokat meghatározni az együtt-termesztési politika átfogó nemzeti hatáskörére vonatkozóan, de az együtt-termesztési szabványokhoz szükséges jogi kötelezettségeket sem határozzák meg. Az élelmiszernövények mellett a nem élelmiszercélú – például gyógyszeripari, bioüzemanyagként való vagy ipari felhasználásra szánt – növények kategóriájának közelgő bevezetése még szükségesebbé teszi a hatékony együtt-termesztési és felelősségi szabályozást, az EGSZB pedig fontosnak tartja, hogy most, még idejében foglalkozni kezdjenek ezzel a problémával.

6.7 2008. decemberben a Környezetvédelmi Tanács a GMO-k jelenlegi jogi keretének megerősítését és jobb végrehajtását követelte. Különösen a következő területeken tartottak szükségesnek javításokat: környezeti kockázatok értékelése az EFSA által, bevezetés utáni ellenőrzés és nyomon követési jegyzőkönyvek, nagyobb szerepet juttatva tagállami külső szakértőknek és független kutatóknak; a GMO-k bevezetésével és termesztésével járó társadalmi-gazdasági hatások értékelése; címkézési küszöbértékek a vetőmagok GMO-tartalmának jelöléséhez; valamint az érzékeny és/vagy védett területek jobb védelme, beleértve GMO-mentes övezetek létrehozásának lehetőségét helyi, regionális vagy nemzeti szinten.

6.8 Az Európai Bizottság hozott ugyan intézkedéseket néhány említett területen, a konkrét eredmények még mindig nem tesznek eleget a Tanács kéréseinek. Az EGSZB hangsúlyozza annak jelentőségét, hogy mihamarabb konkrét, tényleges lépésekre kerüljön sor az összes fenti pontot illetően a megfelelő jogalkotás és politika bevezetése, valamint az említett jogalkotási hiányosságok pótlása érdekében. A GMO-k kockázateértékelési és kockázatkezelési eljárásainak és engedélyezéseinek felülvizsgálatát illetően az EGSZB megismétli a Tanács és a Parlament ajánlását, amely szerint nemcsak természettudósokat, hanem társadalomtudományi szakembereket, jogászokat, bioetikával foglalkozókat és civil társadalmi érdekcsoportok képviselőit is be kell vonni, hogy a döntéshozók ne csak az emberekre és a környezetre jelentett kockázatok tudományos

⁽¹²⁾ Ld. a 2. lábjegyzetet.

⁽¹³⁾ Ld. többek között: CESE, HL C 54., 2011.2.19., 51. o.; CESE, HL C 157., 2005.6.28., 155. o.; CES, HL C 125., 2002.5.27., 69. o.; CES, HL C 221., 2002.9.17., 114. o.

⁽¹⁴⁾ C-442/09. sz. ügy, Karl Heinz Bablok és társai kontra Freistaat Bayern.

értékeléséről tájékozódjanak, hanem egyéb indokolt tényezőkről is, köztük például társadalmi-gazdasági, kulturális és etikai megfontolásokról és társadalmi értékekről. Ez segíthet a GMO-król folyó társadalmi vita kezelésében és a megrekedt politikai döntéshozatali folyamat továbblendítésében is.

6.9 Egy fontos projekt, mely késedelmet szenved, a GMO-kra és GM-élelmiszerekre és állati takarmányokra vonatkozó jelenlegi jogi keret értékelése, melyet az Európai Bizottság a Tanács felkérésére indított 2008-ban, és amelynek eredményeit ez év elején kellett volna közzétenni. Az Európai Bizottság ígéretet tett a Tanácsnak arra, hogy 2012-ig kezdeményezi a jogalkotás felülvizsgálatát, az EGSZB pedig hangsúlyozza a cél elérésének fontosságát. Az említett szabályozási hiányossággal mindenképpen foglalkozni kell e felülvizsgálat során. Első lépésként az Európai Bizottságnak a most közzétett értékelő jelentés⁽¹⁵⁾ alapján átfogó közmeghallgatást kell szerveznie, hogy biztosítsa a társadalom szempontjainak megjelenését a jogalkotási keret felülvizsgálata során. Ez minden bizonnyal segíthet a közvélemény aggodalmainak kezelésében és javíthatja a szabályozókba vetett bizalmat.

6.10 Az egyik olyan szempont, amely a jövőben elkerülhetetlenül napirenden lesz, a GMO-k meghatározása. Bár a géntechnológia tudománya és alkalmazása igen gyorsan fejlődött az elmúlt évtizedekben, a GMO-k jogi definíciója változatlan maradt az első uniós jogszabály 1990-es elfogadása óta. Eszerint a GMO „olyan szervezet, az ember kivételével, amelyben a genetikai anyagot olyan módon változtatták meg, amely nem fordulna elő a természetben párosodás, illetve természetes rekombináció útján”.⁽¹⁶⁾ Bizonyos géntechnológiai műveletek azonban kifejezetten ki vannak zárva e definícióból, ezért kivételt képeznek a GMO-kra vonatkozó jogi keret rendelkezései alól.

6.11 Az évek során azonban számos olyan növénytermesztési technológiát fejlesztettek ki, amelyeket nem láttak előre a

jelenlegi jogalkotási keret létrehozásakor. Ennek egyik példája a ciszgenézis, amelynek során ugyanahhoz a fajhoz tartozó szervezetek között ültetnek át géneket, rekombináns DNS-t felhasználva. Az ilyen új technikák esetében felmerül a kérdés, hogy mennyiben tartoznak a GMO-k jelenlegi definíciójának hatálya alá, és így az a kérdés is, hogy az így keletkezett szervezetekre a GMO-k jelenlegi jogi kerete vonatkozik-e. Az adminisztratív terheket tekintve – a GMO-król a politikában és a közvéleményben kialakult negatív képről nem is szólva – az e jogszabályok hatálya alóli kivétel pénzügyi szempontból igen fontos a növénytermesztés számára. Lehetővé teszi, hogy az ilyen innovációk gyorsabban a piacra kerüljenek, anélkül hogy a címkézési követelmények esetleg negatív reakciókat váltanának ki a fogyasztókból. Ezek a technológiák azonban ugyanolyan etikai, ökológiai, társadalmi-gazdasági és politikai aggályokat vetnek fel, mint a GMO-k jelenlegi generációja, mivel lényegében ugyanazt a géntechnológiát alkalmazzák, ugyanakkor még elég kevés tapasztalat áll rendelkezésre és igen nagy a bizonytalanság.

6.12 Annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi tagállam egységes szabályozási megközelítést alkalmazzon az ilyen új növénytermesztési technológiákra és a segítségükkel létrehozott termékekre, az Európai Bizottság 2008-ban tudományos munkacsoportot állított fel. Ezt egy politikai munkacsoport követte, hogy ajánlásokat fogalmazzon meg a jogi megközelítésre vonatkozóan. A két munkacsoport jelentéseinek 2011 nyarára kellett elkészülniük, és ezeket figyelembe kell venni a jogi keret 2012-es felülvizsgálata során. Az EGSZB úgy véli, hogy fenn kell tartani az EU jelenlegi eljárásalapú szabályozási megközelítését, így ezeknek az új növénytermesztési technológiáknak, mivel géntechnológiát (rDNS) alkalmaznak, elvben az EU GMO-kra vonatkozó jogi keretébe kell tartozniuk, akkor is, ha a segítségükkel létrehozott növények vagy származtatott végtermékek önmagukban nem különböznek érzékelhetően hagyományos megfelelőiktől.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ http://ec.europa.eu/food/food/biotechnology/index_en.htm.

⁽¹⁶⁾ A 2001/18/EK irányelv 2. cikkének (2) bekezdése és a 2009/41/EK irányelv 2. cikkének b) pontja. A szervezet „bármilyen élőlény, amely reprodukcióra és genetikai anyagának átadására képes”.

I. MELLÉKLET

az EGSZB véleményéhez

A következő módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a viták során elutasították:

3.8. pont:

A pont szövege az alábbi szöveggel helyettesítendő:

Számos civil szervezet és érdekelt is hangot ad a GMO-kkal kapcsolatos aggályainak a környezetet, állatjólétet, fogyasztói érdekeket, mezőgazdaságot, méhészetet, a vidék és globális fejlesztést, etikai és vallási kérdéseket stb. illetően. Az Európai Parlament is gyakran kifejezésre juttatta kritikus álláspontját a GMO-kkal és szabályozásukkal kapcsolatban, csakúgy mint az EGSZB, a nemzeti, regionális és helyi hatóságok és a független tudósok. A legfőbb támogatók a GMO-szabadalmakkal rendelkező nagyvállalatok és egyéb érdekeltek közül kerülnek ki, ideértve néhány, genetikai módosítást alkalmazó gazdát és tudóst, valamint a GMO-k rugalmasabb uniós szabályozásában gazdaságilag erősen érdekelt nemzetközi kereskedelmi partnereket. A GMO-k mellett felhozott legfontosabb előnyök közül néhányat az 5. fejezetben foglalkozunk. A biotechnológia mezőgazdasági alkalmazásának hívei és ellenzői nagyon megosztottak ebben az érzelmek és szenvedélyek által uralt vitában, amelyből tudományos szempontból nézve gyakran hiányoznak a szakmai érvek. A tudomány képviselőinek nagy többsége határozottan kiáll amellett, hogy a GMO-k élelmiszer-termelésben történő alkalmazása nem jár kockázattal az emberi egészség számára; a GMO-k jelen vannak mindennapi életünkben, és egyes mezőgazdaságon kívüli területeken teljes mértékben létjogosultságot nyertek. Az Európai Bizottság közös kutatóközpontja (Joint Research Center) több ízben is rámutatott arra, hogy a transzgenikus élelmiszerek semmivel nem járnak több kockázattal, mint a bio- és a hagyományos élelmiszerek. Kétségtelen azonban, hogy a civil társadalom különféle köréi – elsősorban környezetvédők és a fogyasztók érdekeit képviselő csoportok – jogosan vetnek fel környezetvédelmi, a növények egymás mellett élése által okozott, etikai és a nagy multinacionális társaságok által kialakított monopóliumokkal kapcsolatos problémákat, úgyhogy – objektív módon – foglalkoznunk kell ezzel a témával. Az EGSZB a maga részéről leszögezte, hogy a biotechnológia az élelmiszeri kihívás kezelésének alapvető eszköze ⁽¹⁾ de úgy döntött, hogy elmulasztja a vitát az EU-ban alkalmazott biotechnológia előnyeiről és hátrányairól.

A szavazás eredménye:

Mellette:	91
Ellene:	122
Tartózkodott:	19

5.3. pont:

A pont szövege az alábbival helyettesítendő:

A globális élelmiszeri válság tehát nem is annyira termelési, hanem elosztási probléma (a globális termelés a globális fogyasztás több mint 150%-a), ezért inkább politikai és gazdasági megoldást igényel, mint mezőgazdasági innovációt. Az EGSZB tudatában van annak, hogy a globális élelmiszer-biztonságot tovább fogja terhelni a gyors népességnövekedés. Olyan nemzetközi szervezetek, mint az ENSZ Élelmiszeri és Mezőgazdasági Szervezete (FAO), nagy nem kormányzati szervezetek, mint az Oxfam, valamint legutóbbi jelentésében az ENSZ tekintélyes mezőgazdaság tudományi testülete, az IAASTD (Mezőgazdaság tudományi és fejlesztési technológiai nemzetközi felmérés) szakembereinek az élelmiszerbiztonság és az élelmiszer-önellátás megoldásaként mind a fenntartható mezőgazdaság jelentőségére mutatnak rá. Ezek a mérvadó értékelések hangsúlyozzák, hogy fenntartható és környezetbarát mezőgazdasági technológiákra van szükség, és nem feltétlenül a GMO-knak, hanem inkább az alternatív technikáknak szánnak szerepet. Az ilyen alternatív technológiák IAASTD és mások által említett legjobb példája a marker-alapú szelekció, melynek esetében genetikai marker segítségével történik bizonyos tulajdonságok célirányos és hatékony szelekciója, de nem kerül sor kockázatos vagy előre nem látható következményű genetikai manipulációra vagy genátültetésre. Mivel ez a technológia bizonyítottan eredményes és kevésbé költséges, mint a géntechnológia, nem vitatott alternatívát jelenthet a GMO-khoz képest, az alacsonyabb költségekből adódóan pedig kevesebb lenne a probléma a szabadalmakkal és a piaci koncentrációval is. Bár a GMO-k jövőbeli lehetőségeit nem szabad kizárni, a nem géntechnológiai módosításra alapuló technológiák és a fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok fejlesztésének tudatos választásával az EU jelentős olyan versenyelőnyökre tehet szert, amelyek a GMO-kkal kapcsolatban nem jelentkeznek. A fenntartható mezőgazdaságba való intenzív beruházások révén az EU egyedülálló és innovatív globális vezető pozíciót szerezhet, ami kedvező hatással jár az EU gazdaságára, munkalehetőségeire, innovációjára és versenyhelyzetére nézve. Ezenkívül ez jobban megfelelne a jövőbeli KAP-ban szereplő, a biodiverzitás szempontjából kedvező uniós mezőgazdasági modellnek is. Az EGSZB mezőgazdasági és kutatási tárgyú véleményével összhangban az innovációnak, a korszerűsítésnek és az új technológiáknak alapvető szerepet kell játszaniuk a fenntartható mezőgazdaság

⁽¹⁾ Lásd Staffan Nilsson elnök következtetéseit az EGSZB „Élelmet mindenkinek” konferenciáján, amelynek megrendezésére az Európai Bizottsággal közösen került sor, abból a célból, hogy hozzájáruljanak az élelmiszerbiztonság problémájával foglalkozó G20 találkozóhoz.

kialakításában, amely termelékenyebb és fenntarthatóbb módon gazdálkodik a természeti erőforrásokkal (pl. a vízzel és a talajjal). A biotechnológia egyes esetekben hozzájárulhat az éhezés elleni küzdelemhez, bár az európai mezőgazdasági modellben mindenképpen biztosítani kell a biogazdálkodás, a hagyományos mezőgazdaság és a GMO-termelés párhuzamos működését. A FAO, a G20, a Világbank és az EGSZB is elismerte, hogy az élelmezés bizonytalansága elleni küzdelem érdekében a kutatásokat a szárazságtűrőbb, nagyobb terméshozamú, a jobb földhasználatot biztosító és alacsonyabb energiaköltségű fajták kifejlesztésére kell összpontosítani. Kétségtelennek tűnik, hogy e tekintetben a génmódosítás nagyon hasznos lehet.

A szavazás eredménye:

Mellette:	83
Ellene:	139
Tartózkodott:	13

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a tagállamok és harmadik országok között az energiaellátás területén kötött kormányközi megállapodásokra vonatkozó információcsere-mechanizmus létrehozásáról

(COM(2011) 540 végleges – 2011/0238 (COD))

(2012/C 68/12)

Előadó: **Jonathan PEEL**

2011. szeptember 27-én az Európai Unió Tanácsa úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 194. cikk (2) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a tagállamok és harmadik országok között az energiaellátás területén kötött kormányközi megállapodásokra vonatkozó információcsere-mechanizmus létrehozásáról

COM(2011) 540 végleges – 2011/0238 (COD).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2011. december 20-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. január 18–19-én tartott, 477. plenáris ülésén (a 2012. január 18-i ülésnapon) 177 szavazattal 1 ellenében, 10 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások és következtetések

1.1 Az energia életszínvonalunk és életminőségünk szempontjából létfontosságú tényező.⁽¹⁾ Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság által közzétett határozatjavaslatot a tagállamok és harmadik országok között az energiaellátás területén kötött kormányközi megállapodásokra vonatkozó információcsere-mechanizmus létrehozásáról. Úgy véljük, a dokumentum megfelelő lépést jelent a közös uniós külső energiapolitika hatékony végrehajtása felé, mind a Lisszaboni Szerződéssel (EUMSZ⁽²⁾ 194. cikk), mind az EU Energia 2020 stratégiájával,⁽³⁾ mind az Európai Tanács 2011. február 4-i, energiával kapcsolatos következtetéseivel összhangban. Egy, a javasolthoz hasonló hatékony információcsere-rendszer – melyben az Európai Bizottság aktív szerepet vállal, amikor a tagállamok kormányközi energiaügyi megállapodásokat tárgyalnak meg a partnerországokkal – már régóta esedékes.

1.2 Ezért az EGSZB azt is üdvözli, hogy a javasolt határozatban szerepel az összes meglévő kétoldalú energiaügyi megállapodásra vonatkozó információcsere, melynek kapcsán az Európai Bizottság úgy véli, hogy mintegy 30 kormányközi megállapodás létezhet tagállamok és harmadik országok között az olajra, mintegy 60 a földgázra és valamivel kevesebb az elektromos áramra vonatkozóan.

1.2.1 Az EGSZB meglepetésének ad hangot afelett, hogy még nem léteznek ilyen információs mechanizmusok, sem az Európai Bizottság és a tagállamok, sem az egyes tagállamok

között, bár teljes mértékben figyelembe veszik a titoktartást. Megjegyezzük, hogy míg jelenleg sem az Európai Bizottság, sem az egyes tagállamok nem rendelkeznek átfogó képpel az egyes kereskedelmi partnerekre vonatkozóan, a legfontosabb partnerek biztosan igen. Létfontosságú, hogy Európa egységesen cselekedjen egy megfelelő, stabil és biztos energiaellátás belátható jövőben történő biztosításához, valamint hogy folytassa a hatékony belső energiapiac kiépítését. Becslések szerint a globális – véges források iránti – energiaigény húsz éven belül mintegy 40 %-kal növekedhet, főként a feltörekvő gazdaságok jelentette verseny növekedése miatt, az éghajlatváltozás elleni, előre még nem látható intézkedések pedig tovább bonyolítják a helyzetet.

1.3 Az EGSZB üdvözli azt is, hogy a javaslat 5. cikkébe bekerült annak lehetősége is, hogy az Európai Bizottság hivatalos nyilatkozatot tesz a jelenleg tárgyalt megállapodások esetében, megerősítve, hogy a tervezet nem sérti a belső piac szabályait, feltéve, hogy ezt a nyilatkozatot felesleges késlekedés nélkül, a tervezett időszakon belül közzéteszik. Amint az EGSZB már korábban hangsúlyozta az átfogó európai nemzetközi beruházási politikáról szóló véleményében,⁽⁴⁾ melyben számos itt felmerült kérdésre választ ad, a beruházók számára létfontosságú a jogbiztonság.

1.3.1 Aggodalommal szemléljük azonban azt a javaslatot, mely szerint ha az Európai Bizottság négy hónapon belül nem reagál, az az egyetértést jelenti. Elismerjük, hogy eljárási okokból kifolyólag nem lenne praktikus és egyszerű, ha az Európai Bizottság minden egyes esetben formális hozzájárulását adná, de – egyrészt mivel külön kéri az összeegyeztethetőség vizsgálatát, másrészt az egyértelműség kedvéért – arra biztatjuk

⁽¹⁾ Giles Chichester, európai parlamenti képviselő, korábbi parlamenti bizottsági elnök, 2011. október.

⁽²⁾ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés.

⁽³⁾ COM(2010) 639 végleges.

⁽⁴⁾ HL C 318., 2011.10.29., 150–154. o.

az Európai Bizottságot, hogy amikor csak lehet, adjon kedvező jelet, még ha csak informálisan is, vagy idejében figyelmeztessen, ha további vizsgálatot igénylő potenciális problémát vesz észre.

1.4 Az energiaügyi megállapodásokat egyrészt stratégiai, másrészt kereskedelmi megfontolásoknak kell vezérelniük. Az EGSZB tudatában van annak, hogy fenn kell tartani mind az arányosság, mind az átláthatóság elvét, ugyanakkor sajnálja, hogy a gazdasági szereplők közötti együttműködési megállapodások nem szerepelnek a javaslatban, nem utolsósorban arra való tekintettel, hogy az indokolás (1. fejezet) hangsúlyozza, hogy bizonyos szállítók szinte monopóliumot szereznek, ami ellentétben áll az uniós jogszabályokkal. Felszólítjuk az Európai Bizottságot, hogy legalábbis hozzon aktív intézkedéseket, melyek révén egyszerűen teljes hozzáférést kap a kereskedelmi megállapodások azon részeihez, melyek az uniós jogszabályokra is hatással lehetnek, különösen ha ezek kormányközi megállapodások mellékletét képezik. Különös figyelmet érdemelnek azok a potenciális veszélyek, melyek akkor merülhetnek fel, ha stratégiai partnerségek nem uniós érdekek miatt olyan gyakorlatok kényszerű alkalmazásához vezethetnek, amelyek károsnak bizonyulhatnak.

1.4.1 Ezenkívül hangsúlyozzuk, hogy az európai fogyasztók nehezen fogják megérteni a különbséget a kormányközi és a magánszereplők közötti külső energiamegállapodások között – miután mindkettő egyformán hatással van a tarifákra, a szolgáltatóválasztásra, az energiaszerkezetre és egyéb aspektusokra.

1.4.2 Az EGSZB e téren méltányos, de szigorú fellépést követel, amennyiben – és ez elkerülhetetlen – egyes harmadik országbeli szállítók az unióstól eltérő stratégiai és kereskedelmi érdekekkel rendelkeznek. Kérdésesnek tartjuk, mennyire könnyen bizonyul megvalósíthatónak az Európai Bizottság azon szándéka, hogy ezek a szállítók nagyobb mértékben megfeleljenek az EU belső piaci szabályainak. Az EGSZB mindenesetre úgy véli, hogy a tárgyalásokat, amennyire csak lehet, a partnerség, az őszinteség és a kölcsönös bizalom jegyében kell folytatni.

1.5 Az EGSZB különösen sajnálja ugyanakkor egy teljes körű hatásvizsgálat hiányát, mivel ennek révén könnyebb lett volna a tagállamok várható reakcióinak nyílt előrejelzése és megértése. Az energia természetesen az Európai Bizottság és a tagállamok megosztott hatásköréhez tartozik, számos tagállam számára pedig szorosan kapcsolódik szuverenitásuk értelmezéséhez. Ez mindkét irányban érvényes: egyes államok plusztámogatást kérnek, mások ezt nem kívánt beavatkozásnak tekinthetik, különösen tárgyalási mandátumuk és autonómiájuk elvesztését illetően, és úgy tekintik, hogy az új mechanizmus a hátsó bejáraton át kísérli meg átruházni az energiapolitikai hatásköröket az EU-ra. Az Európai Bizottság az energiaügy terén nem rendelkezik ugyanolyan hatáskörökkel, mint a beruházások terén, ahol hasonló intézkedéseket kétoldalú beruházási szerződések révén javasolnak (az utóbbiból jóval több van), ahol azonban az óvatosság szintén valamennyi résztvevőnek érdeke lenne.

1.5.1 Az Európai Bizottságnak meg kell mutatnia, hogy tudatában van a magukat így veszélyeztetve érző tagállamok ilyen fenntartásainak, és minden átmenetet óvatosan kell kezelnie, hogy még jobban el tudja fogadtatni, hogy a javasolt információcsera legfőbb célja a tagállamok harmadik országokkal szembeni tárgyalási pozíciójának erősítése. A tagállami szabályozó hatóságokkal való teljes körű együttműködés igen fontos lesz ezen a területen. Az EGSZB üdvözlöi, hogy hangsúlyozzák a tagállamoknak a tárgyalások során való támogatását, ugyanakkor létfontosságúnak tartja, hogy az első esetek, amelyek során az Európai Bizottság aktívan részt vesz a tárgyalásokban, hatékonyan bizonyuljanak, és elegendő eredményt mutassanak fel az elkerülhetetlen aggodalmak eloszlatásához.

1.5.2 Az EGSZB további pontosítást kér arra vonatkozóan, hogy a titoktartásról szóló 7. cikket hogyan fogják megvalósítani, mivel az üzleti szerződések valamennyi eleme (beleértve az árakat és a feltételeket) üzleti titok, tehát bizalmas. Ez kulcsfontosságú lesz a határozat elfogadtatásához. Mivel nem létezik teljesen kidolgozott közös uniós energiapolitika, a tagállamoknak és az Európai Bizottságnak folytatniuk kell erőfeszítéseiket a valamennyi érdekelt fél közötti kölcsönös bizalom kiépítése érdekében: ez a javaslat csak kiindulópontként szolgálhat.

1.6 Megkérdőjelezzük, hogy a javaslat, ahogyan állítják, tényleg nem jár-e költségvetési következményekkel. Az európai energiapolitika növekvő jelentőségét tekintve az EGSZB nem hiszi, hogy a javaslatban említett gyakori ellenőrzési és tanácsadási tevékenység további források bevonása nélkül kivitelezhető.

1.7 Az EGSZB sürgeti, hogy az első időközi értékelésre négy év helyett két éven belül kerüljön sor, mivel akkorra már elegendő tapasztalat- és adatmennyiség gyűlik össze a mechanizmus hatékonyságának értékeléséhez.

1.8 A javaslat szélesebb körű következményeit illetően, amelyekkel elsősorban a javaslatot kísérő, sokkal részletesebb közlemény foglalkozik, az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság átfogó célját, az EU általános energiapolitikája külső dimenziójának erősítését. Az energiahatékonyság, az ellátás biztonsága és a stabilitás egyértelműen összefügg egymással, az EGSZB azonban sajnálja, hogy ezzel ellentétben a három egyértelműben meghatározott céllal, a versenyképes, fenntartható és biztos energiával való kapcsolat nem teljesen világos, nem utolsósorban azért, mert a versenyképes energia és a fenntartható energia nem mindig kompatibilis egymással.

1.8.1 Az EGSZB sajnálja azt is, hogy, míg a javaslat főként technikai és eljárási kérdésekkel foglalkozik, ezekhez szorosan kapcsolódó aspektusok, mint a beszállító és tranzitországokkal folytatott diplomáciai és társadalmi-gazdasági kapcsolatok, nem szerepelnek benne kifejezetten (és a közleményben is csak bizonyos mértékig).

1.8.2 Az sem egyértelmű, hogy ez a javaslat teljes mértékben kapcsolódik az energia szélesebb körű kereskedelmi vonatkozású kérdéseihöz, és figyelembe veszi ezeket. A kereskedelmi tárgyalások évtizedek óta az EU hatáskörébe tartoznak; az energiának kulcsfontosságú szerepet kell játszania a várhatóan hamarosan tető alá hozandó EU és Ukrajna – az EU számára kulcsfontosságú tranzitország – közötti mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi megállapodásban. Megfontolás alatt állnak az EU-val szomszédos más országokkal való hasonló megállapodásokról szóló tárgyalások is – mind a keleti partnerség, mind az Euromed keretében –, melyek során az energiának szintén kulcsszerepet kell játszania.

1.8.3 Az EGSZB külön kéri az Európai Bizottságot, hogy a javasolt új EU–Oroszország megállapodás legfőbb átfogó energiaügyi aspektusainak megtárgyalása során fordítson különös figyelmet a három balti állam egyedülálló helyzetére, mivel azok elektromos hálózata az orosz rendszerrel van összehangolva, nem az unióssal.

1.9 Végül pedig az EGSZB mély sajnálatának ad hangot amiatt, hogy sem a javaslat, sem a közlemény nem tesz említést semmiféle, a civil társadalom bevonását biztosító mechanizmusról. Ezt pótolni kell. Jelenleg már folyamatban van, vagy nemsokára kezdődik formális mechanizmusok létrehozása a nemrég – elsősorban a Dél-Koreával – kötött uniós szabad kereskedelmi megállapodások végrehajtásának nyomán követésére, és működik egy aktív civil társadalmi fórum is a keleti partnerséget illetően.

1.9.1 Melegen üdvözljük azonban, hogy az EGSZB végre teljes mértékben részt vehet a keleti partnerség energiaügyi tematikus platformjában, nem utolsósorban azért, mert a civil társadalom bevonása a másik három platform ülésein már megvalósult.

2. Háttér

2.1 2011. február 4-én az Európai Tanács megállapította, hogy javítani kell az Unió és a tagállamok külső energiapolitikai tevékenységeinek koordinációját, és arra kérte a tagállamokat, hogy 2012. januártól tájékoztassák az Európai Bizottságot a harmadik országokkal kötött összes új és meglévő kétoldalú energiamegállapodásokról.

2.2 Az Európai Bizottság ezért szeptemberben két dokumentumot adott ki az unió külső energiapolitikájával kapcsolatban: *A tagállamok és harmadik országok között az energiaellátás területén kötött kormányközi megállapodásokra vonatkozó információcseremechanizmus létrehozásáról* szóló európai parlamenti és tanácsi határozatra irányuló javaslatot⁽⁵⁾ és az *Unió energiapolitika: partnerkapcsolatok fenntartása határainkon túl* című közleményt.⁽⁶⁾

2.3 Az EGSZB véleményét csak a jogalkotási dokumentumról kérték ki, amely az Európai Tanács 2011. februári következtetéseinek végrehajtására szolgáló mechanizmust ismerteti. A közlemény sokkal szélesebb témakört ölel fel, és csak röviden

foglalkozik a javaslattal. Sajnáljuk ezt a korlátozást, a közlemény ugyanis számos olyan aspektussal foglalkozik, amelyhez megjegyzéseket szeretnénk fűzni, többek között a megújuló energiákkal, az energiahatékonysággal és a fenntartható fejlődés szempontjából fontos más kérdésekkel, valamint az EU Oroszországgal, Kínával, más gyorsan növekvő gazdaságokkal és általában a fejlődő országokkal folytatott kapcsolataival.

2.3.1 Az Európai Bizottság egyértelműen kimondta, hogy a közlemény számos javaslatot fog eredményezni, amelyek közül ez a határozatjavaslat az első, ugyanakkor az egyik legfontosabb.

2.4 A globális energiakereslet és az EU függősége a fosszilis üzemanyag-behozattól egyaránt nő. Amint az Európai Bizottság rámutatott, az EU összességében tekintve földgáz-felhasználásának 60 %-át, olajfogyasztásának több mint 80 %-át fedezi importból, miközben egyre fokozódik a verseny a világ többi régiójának – elsősorban a feltörekvő országoknak – növekvő keresletével. A globális energiakereslet 20 éven belül akár 40 %-kal is nőhet, miközben az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó, előre nem látható intézkedések tovább bonyolítják a helyzetet. Számos tagállam csak korlátozott számú beszerzési forrásra tud támaszkodni, így ki van szolgáltatva a szűk keresztmetszeteknek és az árak ingadozásának, különösen a földgáz és a kőolaj esetében. Az uniós energiapolitika külső dimenzióját ezért a lehető leggyorsabban sokkal erősebb alapra kell helyezni. Létfontosságú, hogy Európa egységesen cselekedjen egy megfelelő, stabil és biztos energiaellátás belátható jövőben történő biztosításához, valamint hogy folytassa a hatékony belső energiapiac kiépítését.

2.5 Ehhez még csak kevés hatékony eszköz áll rendelkezésre. Az energia kérdése várhatóan kulcsfontosságú eleme lesz a remélhetőleg hamarosan tető alá hozott EU és Ukrajna közötti mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi megállapodásnak. Ugyanakkor az Energiaközösség az EU energiapolitikai kapcsolatokat kilenc partnerországgal⁽⁷⁾ szabályozza a kelet- és délkelet-európai régióban. Egy hosszú távú nemzetközi stratégiai koncepció ennél jóval strukturáltabb és következetesebb intézményi rendelkezéseket igényel. Az EU Energia 2020 stratégiája helytállóan állapítja meg, hogy az EU energiapolitikájának külső dimenziója kulcsfontosságú prioritás, melyre a határozatjavaslat igyekszik megoldást találni.

2.6 A határozatjavaslat megköveteli a tagállamoktól, hogy folytassanak információcserét az Európai Bizottsággal a harmadik országokkal kötendő kormányközi energiamegállapodásokra irányuló szándékukról. Az Európai Bizottság egy összeegyeztethetőségi ellenőrzési mechanizmuson (5. cikk) keresztül szeretné biztosítani, hogy ezek a megállapodások megfeleljenek a belső piaci szabályoknak. Ennek egyik előnye az lenne, hogy jogbiztonságot teremtene a befektetők számára.⁽⁸⁾ Az Európai

⁽⁵⁾ COM(2011) 540 végleges.

⁽⁶⁾ COM(2011) 539 végleges.

⁽⁷⁾ Albánia, Bosznia és Hercegovina, Horvátország, Macedónia volt Jugoszláv Köztársaság, Moldova, Montenegró, Szerbia, Ukrajna és Koszovó.

⁽⁸⁾ Természetesen az intézkedéseknek összhangban kell lenniük a befektetések terén a Lisszaboni Szerződés által az EU-ra ruházott új hatáskörökkel és politikával – lásd a következő EGSZB-véleményt: HL C 318., 2011.10.29., 150–154. o.

Bizottság hangsúlyozza, hogy az új mechanizmus olyan koordinációs eszköz, melynek célja a tagállamok támogatása és tárgyalási pozíciójuk erősítése, nem pedig helyettesítésük vagy az ilyen megállapodások kötésében való illetékességük korlátozása. A 7. cikk hangsúlyozza, hogy vannak rendelkezések az információk bizalmosságának garantálására, amely rendkívül kényes kérdés.

2.7 Az EGSZB mindazonáltal sajnálatosnak tartja, hogy a gazdasági szereplők közötti megállapodások nem tartoznak a javaslat hatálya alá, nem utolsósorban arra való tekintettel, hogy az Európai Bizottság egyértelműen figyelmeztet arra, hogy bizonyos szállítók szinte monopóliumot szereznek, ami ellentétben áll az uniós jogszabályokkal.⁽⁹⁾ Felszólítjuk az Európai Bizottságot, hogy legalábbis hozzon aktív intézkedéseket, melyek révén egyszerűen teljes hozzáférést kap a kereskedelmi megállapodások azon részeihez, melyek az uniós jogszabályokra is hatással lehetnek, különösen ha ezek kormányközi megállapodások mellékletét képezik.

3. Az EGSZB álláspontja: határozott támogatás az ellátás biztonságára épülő, erős európai külső energiapolitikának

3.1 2011 márciusában az EGSZB sikraszállt⁽¹⁰⁾ azért, hogy az EU mielőbb és fokozatosan alakítsa ki közös uniós energiapolitikáját. A magyar elnökség felkérése nyomán az EGSZB konkrét intézkedéseket sürgetett a belső és külső politikák sikesebb összehangolása és az integrált, következetes koncepció kialakítása érdekében. Ezen túlmenően szorgalmazta az energiapolitika új intézményi alapokra helyezését, a többoldalú energiapolitika stratégiai irányvonalainak meghatározását, valamint kiemelt energiapartnerségek hatékony kialakítását az EU-val szomszédos országokkal.

3.2 Korábban, 2009-ben,⁽¹¹⁾ az EGSZB egy átfogó külső uniós energiastratégia, valamint annak hatékony végrehajtására szolgáló eszközök kidolgozását kérte. Az EGSZB az energiabiztonságot és az éghajlatváltozással kapcsolatos politikát hosszú távon az EU nemzetközi energiakapcsolatainak két fő alappilléreként azonosította. Emellett hangsúlyozta a harmadik energiapiaci csomag jelentőségét az EU külső szállítóktól való függőségének csökkentése szempontjából, egyúttal kiemelve, hogy a harmadik országokban is ösztönözni kell a fenntartható energia-előállítás és -felhasználást. Az EGSZB emlékeztetett arra, hogy szoros kapcsolat áll fent az energiapolitika és a kapcsolódó kereskedelempolitika között, illetve hogy a partnerországoknak is alkalmazniuk kell az olyan piaci szabályokat, mint a kölcsönösség, az egyenlő bánásmód, az átláthatóság és a beruházások védelme, és tiszteletben kell tartaniuk a jogállamiságot és az emberi jogokat. Miután az energia várhatóan egyre inkább kulcsszerepet játszik majd a nemzetközi kapcsolatokban, ismételten hangsúlyozzuk, hogy mielőbb meg kell találni az egyensúlyt a tagállamok nemzeti érdekei és a közös európai fellépés között.

3.3 Az EGSZB azt is kiemelte,⁽¹²⁾ hogy a megújuló energiaforrások használatának ösztönzését és a források

diverzifikációját nem lehet külön kezelni a külső európai fellépéstől, különösen nem az euromediterrán térségben. Az uniós éghajlati politika szempontjait is figyelembe kell venni, meg kell szüntetni a partnerországokban a fosszilis tüzelőanyagokra nyújtott káros támogatásokat, több K+F-forrást kell biztosítani a megújuló energiaforrásokkal foglalkozó projekteknek, és támogatni kell az energiahatékony áruk és szolgáltatások kereskedelmét.

4. A civil társadalom szerepe

4.1 A különböző rendezetlen problémák miatt az arab világban 2011 során számos helyen kitört felkelések jól mutatják, hogy a civil társadalom kulcsszerepet játszik a demokratikus átmenetben, az alkotmányos reformokban és az intézményi struktúrák kialakításában. Ahhoz, hogy a társadalom által elfogadott, átlátható és inkluzív döntési folyamatok jöhessenek létre, teljes mértékben figyelembe kell venni a civil társadalom és különösen a szociális partnerek ebben játszott szerepét mind itt, mind pedig a keleti partnerség országaiban.⁽¹³⁾ Az EGSZB mélyszélesen sajnálja, hogy sem a javaslat, sem pedig a közlemény nem utal semmiféle olyan mechanizmusra, amely a civil társadalom bevonását célozná – pedig a szociális partnereket komolyan bevonják majd, és nagy szükség lesz rájuk ahhoz, hogy visszajelzést adjanak problémák esetén; illetve a közleményben szerepel egy hivatkozás az „ipar kezdeményezésére megvalósuló közös projektekre”.⁽¹⁴⁾ Melegen üdvözljük azonban, hogy az EGSZB végre teljes mértékben részt vehet a keleti partnerség energiaügyi tematikus platformjában, nem utolsósorban azért, mert a civil társadalom bevonása a másik három platform ülésein már megvalósult.

4.2 Ezenkívül jelenleg már folyamatban van, vagy nemsokára kezdődik formális mechanizmusok létrehozása a nemrég – elsősorban a Dél-Koreával – kötött uniós szabad kereskedelmi megállapodások végrehajtásának nyomán követésére, és működik egy aktív civil társadalmi fórum is a keleti partnerséget illetően. Az energetikai kérdésekben ugyanilyen fontos a civil társadalom véleménye, amelybe, nem utolsósorban a nagyobb átláthatóság, a nagyobb befolyás és a közvélemény tájékoztatása érdekében, bele kell érteni magukat a fogyasztókat is, akikre gyakran aránytalanul nagy hatást gyakorolnak a piaci hiányosságok.

5. Szélesebb körű stratégiai szempontok

5.1 Az EGSZB maradéktalanul támogatja az Európai Bizottságot abban, hogy vezető szerepet kíván betölteni az EU átfogó és koordinált külső energiastratégiájának kidolgozásában; és felszólítja a tagállamokat, hogy a szolidaritás és a kölcsönös bizalom szellemében támogassák ez irányú erőfeszítéseit.

5.2 Az EGSZB véleménye szerint a szolidaritás a közös uniós energiapolitika egyik fő eleme, nem utolsósorban azért is, hogy segíteni lehessen azoknak a tagállamoknak, amelyek nincsenek olyan alkupozícióban, hogy méltányos és hosszú távon is vállalható áron tudják biztosítani maguknak az energiát.

⁽⁹⁾ Indokolás (a COM(2011) 540 végleges dokumentum 1. fejezete).

⁽¹⁰⁾ HL C 132., 2011.5.3., 15–21. o.

⁽¹¹⁾ HL C 182., 2009.8.4., 8–12. o.

⁽¹²⁾ HL C 376., 2011.12.22., 1. o.

⁽¹³⁾ Ukrajna, Moldova, Grúzia, Örményország, Azerbajdzsán és Fehéroroszország.

⁽¹⁴⁾ 1.3. pont (8. oldal).

5.3 Az EU nemcsak jelentős energiafogyasztó, de elismerten jelentős technológiaszolgáltató is: itt a világon az egyik legmagasabb színvonalú a piaci átláthatóság és a piacsabályozás, a nukleáris biztonságot és az energiabiztonság egyéb aspektusait is ideértve.

5.4 Tudomásul vesszük a közleményben közölt adatokat, ⁽¹⁵⁾ melyek szerint Oroszország, Norvégia és Algéria adja az EU földgázbehozatalának 85 %-át és nyersolajimportjának közel 50 %-át (mely utóbbinak 36 %-át az OPEC-országok szállítják). Oroszország az EU fontos szén- és uránbeszállítója is egyben.

5.5 A nyersanyagokhoz, illetve az energiához való hozzáférés az EU alapvető stratégiai szempontjainak egyike, hiszen a következő 20 évben ugrásszerűen nőni fog a globális energiaszükséglet. Stratégiai partnerségek létrehozását szorgalmazzuk az energiapiac jelentősebb szereplőivel (akár beszállítókkal, köztes vagy végfelhasználókkal), és ebbe bele kell venni a jövedelmezőség javításával kapcsolatos együttműködést és az alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiák alkalmazását is, ösztönözve az energiahatékonyságot és a megújuló energiaforrások használatát, és nagyobb hangsúlyt fektetve az ellátás biztonságára. ⁽¹⁶⁾ Különösen nagy várakozásokkal tekintünk az Ukrajnával hamarosan megkötendő megállapodás elé, amelynek ki kell térnie a folyamatos és biztonságos ellátásra, az árakra és egyéb fontos kérdésekre.

5.6 Ez a kérdés kiemelten befolyásolja az EU jövőbeli kereskedelempolitikájának alakulását, de ugyanakkor örömteli, hogy a közlemény utal arra, hogy az energiapolitika szoros kapcsolatban van az EU fejlesztési, bővítési, beruházási és nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó politikáival is. A Lisszaboni Szerződés elsődleges célja az volt, hogy a különböző szakpolitikai területek irányítása között szorosabb kapcsolatot teremtsen az EU-n belül. Rendkívül fontos, hogy most már az EU energiapolitikája is szorosan illeszkedjen ezekhez a politikákhoz, nem utolsósorban a fejlődő országok fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődése kapcsán.

5.7 Figyelemmel kísérjük, hogy az Energiaközösségben együttműködő partnereink törekednek-e arra, hogy megfeleljenek a belső uniós energiapiac szabályozásainak, illetve hogy tiszteletben tartsák azokat. Aggodalommal tölt el bennünket az Európai Bizottságnak az Energiaközösség eredményeiről 2011. márciusban készült kritikai értékelése. ⁽¹⁷⁾ Még mindig jelentős különbség van a politikai elkötelezettség és aközött, ahogy az

Energiaközösség tagjai a gyakorlatban végrehajtották az energiaügyi vívmányokat. Az Európai Bizottság azt is kifogásolta, hogy továbbra is életben vannak elavult piaci struktúrák, beruházásokat gátló akadályok, és hogy torzul a verseny azáltal, hogy szabályozott árak révén továbbra is előnyhöz juttatják a közbeszállítókat. Feltesszük tehát a kérdést, hogy vajon milyen eszközök a legalkalmasabbak a távolabb eső partnerországokkal fenntartott kapcsolatok kezelésére, és nem volna-e megfelelőbb, ha kilépve a szolgáltató-vásárló viszonyból inkább az energiapiacok nagyobb konvergenciája felé lépne tovább.

5.8 Tekintettel arra, hogy jelenleg Oroszország az EU legfőbb energiaszolgáltatója, az EGSZB sürgeti, hogy az Európai Bizottság törekedjen egy új EU–Oroszország megállapodás mielőbbi tető alá hozására, melynek egy átfogó energiaügyi megállapodást is tartalmaznia kell. Oroszország ugyanígy függ az EU által kínált felvevőpiac méretétől. Ez a megállapodás jelentős áttörés és mérföldkő lehet egy, a külső energiakapcsolatok terén kibontakozó közös uniós fellépés felé.

5.8.1 Egy ilyen megállapodás tárgyalásakor külön figyelmet kell szentelni a balti országok sajtóságos helyzetének. Ezekben az országokban ugyanis az elektromos hálózatok az orosz rendszerrel vannak összehangolva, nem az unióssal, így ez a három ország teljes mértékben Oroszországtól függ az elektromos hálózat stabilitását és frekvenciaszabályozását illetően.

5.9 Algéria, Líbia és a teljes Euromed-térség továbbra is kiemelt területet jelent a külső energiaügyi együttműködés szempontjából.

5.10 Végül az EGSZB megjegyzi, ⁽¹⁸⁾ hogy „a közép-ázsiai államok jelentős potenciális energiatartalékokkal rendelkeznek, amelyek további és kiegészítő (nem alternatív) energiaforrást jelentenek Európa számára”, és azt szorgalmazza, hogy az ilyen kapcsolatokat gazdasági és gyakorlati megfontolásokra építsék, hangsúlyozva, hogy az EU-nak az ezzel a térséggel ápolott kapcsolatait „az EU Oroszországgal, Kínával és Törökországgal fenntartott kapcsolatai alapján megvalósuló szoros és kölcsönös tájékoztatás keretében fejlesszék”. Jelentős energiafogyasztóként Kína különösen fontos ország, ezért az ő esetében is nagy hangsúlyt kell fektetni a szoros energiaügyi, technológiai és éghajlatváltozással kapcsolatos együttműködésre.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ COM(2011) 539 végleges, 9. o. (20. lábjegyzet).

⁽¹⁶⁾ HL C 318., 2011.10.29., 150–154. o.

⁽¹⁷⁾ COM(2011) 105 végleges.

⁽¹⁸⁾ HL C 248., 2011.8.25., 49–54. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az 1999/32/EK irányelvnek a tengeri közlekedésben használatos tüzelő- és üzemanyagok kéntartalma tekintetében történő módosításáról

(COM(2011) 439 végleges – 2011/0190 (COD))

(2012/C 68/13)

Előadó: **Jan SIMONS**

2011. szeptember 1-jén a Tanács, majd szeptember 13-án az Európai Parlament úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 192. cikkének (1) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az 1999/32/EK irányelvnek a tengeri közlekedésben használatos tüzelő- és üzemanyagok kéntartalma tekintetében történő módosításáról

COM(2011) 439 végleges – 2011/0190 (COD).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2011. december 21-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012. január 18–19-én tartott, 477. plenáris ülésén (a január 18-i ülésnapon) 110 szavazattal 46 ellenében, 31 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések

1.1 Az EGSZB – azt a végső célt tartva szem előtt, hogy a tengeri közlekedésben használatos tüzelő- és üzemanyagok csaknem kénmentesek legyenek – megismétli, hogy egyetért az ENSZ égisze alatt működő Nemzetközi Tengerészeti Szervezet (IMO) 2008. évi határozatával, mely szerint 2020-ra drasztikusan csökkenteni kell a tengeri közlekedésben használatos tüzelő- és üzemanyagok kéntartalmát. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy az erre vonatkozó IMO-megállapodást az egész világra kiterjedő alkalmazás érdekében minden IMO-tagállam mielőbb ratifikálja.

1.2 Az EGSZB ennek megfelelően támogatja az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy az 1999/32/EK irányelvet hangolják össze a hajókról történő szennyezés megelőzéséről szóló nemzetközi IMO-egyezménynek (MARPOL 1973/1978) a hajókról történő légszennyezés megelőzésére vonatkozó VI. mellékletével. Egyes javaslatokat és hatásokat azonban alaposabban meg kell vizsgálni.

1.3 Az EGSZB amellet emel szót, hogy az irányelvbe építsenek be olyan szabályozásokat, amelyek problémamentesen illeszkednek az IMO-nak a fűtőolaj minőségéről szóló 18. rendelkezéséhez, együtt az abban szereplő rendelkezésre állási záradékkal („forgalomba hozatali” kérelem), jelentési kötelezettségekkel arra az esetre, ha egy hajó alkalmazza a 18. rendelkezést, valamint „rendelkezésre nem állási” záradékkal.

1.4 Az EGSZB-nek kétségei vannak azzal az új európai bizottsági javaslattal kapcsolatban, hogy 2020-ban a SECA-kon kívül működő személyhajók üzemanyagának kéntartalmát illetően 0,1 %-os határértéket vezessenek be. A javaslatot még nem vizsgálták meg elegendő alaposággal. A személyhajók utasai és személyzete egészségének érdekében az EGSZB mégis hajlik a javaslat támogatására. Az emberek egészségét EU-szerte egyformán gondosan kell védeni.

1.5 Az EGSZB úgy véli, hogy a tengeri hajózásban a 3,5 tömegszázalékot meghaladó kéntartalmú tüzelő- és üzemanyagok értékesítésének tilalma korlátozza a fedélzeti kibocsátáscsökkentési módszerek (tisztítóberendezések) használatának vonzerejét. Ezt tisztázni kell.

1.6 Az EGSZB-t aggodalommal töltik el azok a gondok, amelyek felmerülhetnek, ha a SECA-kban 2015-től 0,1 %-os határérték lesz érvényes a kénre. A lehetséges hatásokról az IMO nem készített részletes jelentést. Az EGSZB ajánlja, hogy az IMO a jövőben előzetesen is készítsen ilyen jellegű hatásvizsgálatokat.

1.7 Az EGSZB úgy véli, hogy tovább kell vizsgálni és fejleszteni az alternatív kibocsátáscsökkentési módokat és az alternatív üzemanyagok használati lehetőségeit. Számolva a különféle bizonytalanságokkal – ilyen például az alacsony kéntartalmú üzemanyag 2015-ös rendelkezésre állásának kérdése, illetve a közlekedési módok közötti „fordított” váltás kockázata – az Európai Bizottság a dokumentumot kísérő közleményében javasolja, hogy ha ezekkel a bizonytalanságokkal összefüggésben konkrét veszélyek fenyegetnek, módosítani kell a hatálybalépés időpontját. Az EGSZB azt tanácsolja, hogy ilyen esetben – a szükséges beruházások folyamatos támogatása érdekében – mielőbb sor kerüljön a módosításra. Tekintettel arra, hogy 2015 már igen közel van, először is 2020-ra kell halasztani a 0,1 %-os határérték bevezetését.

2. Bevezetés

2.1 A tengeri közlekedésben használatos tüzelő- és üzemanyagok a legolcsóbb és legkevésbé finomított üzemanyagok. Gyakran egy magasabb szintű kőolaj-finomítási folyamat melléktermékeiről van szó. Jelenleg a levegőszennyezés jelentős forrásainak számítanak, különösen a szén-dioxid és a kén-oxid tekintetében (amelyek a világon az összes emberi eredetű szennyezési forrás négy, illetve kilenc százalékát képviselik).

2.2 Mielőtt hatályba léptek az ENSZ égisze alatt működő Nemzetközi Tengerészeti Szervezet (IMO) egyezményei és jegyzőkönyvei – különösen a hajókról történő szennyezés megelőzéséről szóló, 1973., illetve 1978. évi egyezmény (MARPOL), majd a 2008. évi jegyzőkönyv – 4,5 %-os kéntartalmú üzemanyagokat engedélyeztek.

2.3 A MARPOL-jegyzőkönyv VI. melléklete erőteljes, progresszív csökkentést ír elő: a cél a 0,5 %-os kéntartalom elérése általánosságban 2020-ra, esetleges nehézségek esetén legkésőbb 2025-re.

2.4 A kénrészecskék, amelyeket a szárazföldi források (az energetikai és a közúti szállításhoz adódó kibocsátások) esetében gyakorlatilag kiküszöböltek, köztudottan légzőszervi és szívproblémákat okoznak, és közmegegyezés van a tekintetben, hogy a tengeri üzemanyagok kéntartalmát csökkenteni kell.

3. Az Európai Bizottság javaslata

3.1 A 2005/33/EK irányelvvel módosított 1999/32/EK irányelv a tengeri szállításhoz használt tüzelő- és üzemanyagok kéntartalmát szabályozza, és az uniós jogba beépít bizonyos, az IMO által elfogadott nemzetközi szabályokat.

3.2 Jelenlegi formájában az irányelv különösen a különleges környezetvédelmi intézkedéseket igénylő területeken, nevezetesen a kénkibocsátás-ellenőrzési területeken (*Sulphur Emission Control Areas, SECA*) közlekedő hajók által használt tüzelő- és üzemanyagok kéntartalmára vonatkozó szigorúbb szabályokat veszi át.

3.3 Az EGSZB már 2003. május 14-én elfogadott egy véleményt az 1999/32/EK irányelvjavaslatról.⁽¹⁾

3.4 2008 októberében – a MARPOL VI. mellékletének módosítása révén – az uniós tagállamok támogatásával felülvizsgálták és szigorították a nemzetközi IMO-szabályokat.⁽²⁾

3.5 A MARPOL VI. mellékletének a kén-dioxid-szennyezésre vonatkozó legszembetűnőbb módosításait a következőképpen foglalhatjuk össze:

- a kénkibocsátás-ellenőrzési területeken (SECA-k) működő tengeri hajókban használatos tüzelő- és üzemanyagok kéntartalmának 1,50 tömegszázalékos csökkentése, nevezetesen: 1,00 %-ra való csökkentés 2010 júliusától és 0,10 %-ra való csökkentés 2015 januárjára,
- a tengeri hajózásban általánosan (a SECA-kon kívül) használatos tüzelő- és üzemanyagok kéntartalmának 4,50 tömegszázalékos csökkentése: 3,50 %-ra való csökkentés

2012 januárjára és 0,50 %-ra való csökkentés 2020 januárjára – fenntartva a 2018-as felülvizsgálat és a 2025-re való halasztás lehetőségét,

- különféle (egyenértékű) kibocsátáscsökkentési módszerek – például berendezések, módszerek, eljárások vagy alternatív tüzelő- és üzemanyagok – alkalmazásának engedélyezése.

3.6 A nemzetközi joganyaggal való koherencia és az új, globális szintű szabványok Unióban történő megfelelő végrehajtásának biztosítása érdekében az Európai Bizottság javasolja, hogy az 1999/32/EK irányelv rendelkezéseit hangolják össze a MARPOL módosított VI. mellékletével.⁽³⁾ Különösen az alábbiakról van szó:

- a MARPOL egyezmény VI. mellékletének 2008-as, a tengeri közlekedésben használatos tüzelő- és üzemanyagok kéntartalmára vonatkozó módosítása épüljön bele az irányelvbe,

- az irányelvet hangolják össze az IMO-rendeletekkel, amelyek többféle egyenértékű kibocsátáscsökkentési módszert engedélyeznek, és ezeket a rendelkezéseket egészítsék ki külön mentesítő intézkedésekkel, hogy az egyenértékű kibocsátáscsökkentési módszerek ne gyakorolhassanak elfogadhatatlanul káros hatást a környezetre,

- az IMO tüzelő- és üzemanyagokra vonatkozó ellenőrzési eljárásának megállapítása.

3.7 Az Európai Bizottság emellett az alábbi intézkedéseket javasolja:

- 2020-tól új, 0,1 %-os határérték bevezetése a SECA-kon kívül működő személyhajókat illetően,
- nem kötelező erejű iránymutatások kidolgozása a mintavétel és a jelentéstétel tekintetében. Ha ez nem bizonyul eredményesnek, mérlegelni kell kötelező érvényű szabályok bevezetését.

4. Általános megjegyzések

4.1 Az EGSZB – ahogy egyébként az Európai Bizottság és sok más érdekelt fél is – úgy véli, hogy – többek között egészségügyi okokból – a végső célt a tengeri hajózás csaknem kénmentes tüzelő- és üzemanyagokkal történő működtetése jelenti. Ez az egész világot átfogó közlekedési ágazat, és a polgárok akkor járnak a legjobban, ha nemzetközi szabályozások vannak érvényben.

4.2 Következésképpen az EGSZB üdvözlí az IMO arra irányuló határozatát, hogy drasztikusan csökkentse a tengeri közlekedés általi kénkibocsátást, és úgy véli, hogy az európai uniós szabályoknak nem szabad különbözniük a nemzetközi szabályoktól.

⁽¹⁾ CESE 580/2003, HL C 208., 2003.9.3., 27–29. o.

⁽²⁾ A 2008. október 10-én elfogadott MEPC.176(58) számú IMO-határozat (a MARPOL módosított VI. melléklete).

⁽³⁾ COM(2011) 439 végleges.

4.3 Az EGSZB fontosnak tartja, hogy az egész világra kiterjedő alkalmazás érdekében az IMO-egyezményt aláíró államok mielőbb ratifikálják a MARPOL 1973/1978 VI. mellékletét.

4.4 A VI. melléklet 18. rendelkezése kimondja, hogy minden szerződő államnak támogatnia kell a megfelelő tüzelő- és üzemanyagok rendelkezésre állását, és ezek kikötőkben és terminálokban való rendelkezésre állását jelenteniük kell az IMO-nak. Ettől függetlenül az IMO – meglehetősen realiztikusan – záradékot vezetett be a rendelkezésre nem állásról is.

4.5 Az EGSZB megállapítja, hogy ez a megfelelő tüzelő- és üzemanyagok rendelkezésre nem állásáról szóló, a MARPOL VI. mellékletében szereplő záradék nem kapott helyet az irányelv módosítására tett javaslatban. Az EGSZB amellett emel szót, hogy az irányelvbe építsenek be olyan szabályozásokat, amelyek problémamentesen illeszkednek az IMO-nak a fűtőolaj minőségéről szóló 18. rendelkezéséhez, együtt az abban szereplő rendelkezésre állási záradékkal („forgalomba hozatali” kérelem), jelentési kötelezettségekkel arra az esetre, ha egy hajó alkalmazza a 18. rendelkezést, valamint „rendelkezésre nem állási” záradékkal.

4.6 Az EGSZB-nek kétségei vannak azzal az új európai bizottsági javaslattal kapcsolatban, hogy 2020-ban a SECA-kon kívül működő személyhajók üzemanyagának kéntartalmát illetően 0,1 %-os határértéket vezessenek be. A javaslatot még nem vizsgálták meg elegendő alaposággal. A személyhajók utasai és személyzete egészségének érdekében az EGSZB mégis hajlik a javaslat támogatására. Az emberek egészségét EU-szerte egyformán gondosan kell védeni.

4.7 Az új SECA-k kijelölését az IMO-eljárásnak megfelelően kell végezni, figyelembe véve a tudományos, környezetvédelmi és gazdasági szabványokat. Ebben az összefüggésben az új 4a. cikk (2) bekezdése nem egyértelmű. Vajon az IMO keretében jóváhagyott új SECA-k automatikusan bekerülnek az irányelvbe, vagy egy szigorú uniós eljárás teszi lehetővé, hogy az Európai Bizottság új SECA-kat jelöljön ki, amelyeket ezután közvetlenül javasolnak az IMO-nak? Ez tisztázásra szorul.

4.8 Az 1. cikk (4) bekezdésben (azaz az új 3a. cikkben) az Európai Bizottság javasolja, hogy a tagállamok gondoskodjanak arról, hogy területükön ne lehessen olyan, a tengeri hajózásban használatos tüzelő- és üzemanyagokat használni vagy forgalmazni, amelyek kéntartalma meghaladja a 3,5 tömegszázalékot. Így elkerülhető az a kockázat, hogy többek között az ilyen tüzelő- és üzemanyagok használata révén nagy sűrűségű szennyvíz keletkezzen. Figyelmet kellene azonban fordítani azokra a kibocsátáscsökkentési módszerekre (tisztítóberendezésekre), amelyek lehetővé teszik a magasabb kéntartalmú tüzelő- és üzemanyagoknak használatát az IMO-szabványok túllépése nélkül.

4.9 Az IMO-rendeletekben nem szerepel ugyan, de az Európai Bizottság javasolja, hogy a kibocsátáscsökkentési módszerek alkalmazásával folyamatosan legalább olyan mértékű csökkentést érjenek el, mint amilyen a 4a. és 4b. cikk követelményeinek megfelelő hajóüzemanyagok használatával lehetséges. Ez aligha valószínűsíthető meg, mivel a motorra gyakorolt nagy nyomás miatt a kibocsátáscsökkentési folyamatok ideiglenesen megszakadhatnak és/vagy a szóban forgó berendezések

teljesítménye csökkenhet, ami átmenetileg magasabb kénkibocsátást okozhat. Ezért ezt az elvárást törölni kell.

4.10 A 4.8. pontban tett megjegyzésekkel összhangban az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy a hajók a gyakorlatban nem tudnak megfelelni a javaslat 2. mellékletének, amely a 4c. cikk (3) bekezdéséről szól és előírja, hogy „[a hajók] gondosan dokumentálják, hogy a tengerbe, ideértve a zárt kikötőkbe, horgonyzóhelyekre és folyótorkolatokba történő hulladékkibocsátásaik nem járnak jelentős negatív következményekkel és kockázatokkal az emberi egészségre és a környezetre”. Az EGSZB szerint itt is utalni kell az MEPC184(59). számú IMO-határozat követelményeire, amelyek éppenséggel tiltják a tengeri kikötőkbe, horgonyzóhelyekre és folyótorkolatokba történő hulladékkibocsátást.

4.11 Míg a tengeri közlekedésben használatos tüzelő- és üzemanyagok kéntartalmának – az IMO MARPOL-egyezményének VI. mellékletével 2008-ban szabályozott – drasztikus csökkentése általánosságban kedvező fogadtatásra talált és az 1999/32/EK irányelvbe is beépítendő, az a határozat, hogy 2015-től a kénkibocsátás-ellenőrzési területeken (SECA-k) ⁽⁴⁾ 0,1 %-os határértéket kell alkalmazni, aggodalmat keltett.

4.12 Az IMO szóban forgó határozatára reagálva és az 1999/32/EK irányelv átdolgozásáról tartott európai bizottsági konzultáció alkalmával különböző érdekelt felek felhívták a figyelmet arra, hogy ha a tengeri közlekedésben használatos tüzelő- és üzemanyagok kéntartalma nem lehet több 0,1 %-nál, akkor jelentősen növekedni fognak a költségek. Bár egyes tanulmányok szerint a szóban forgó tüzelő- és üzemanyagok (desztillátumok) használata a mutatóktól függően igen jelentős költségnövekedéssel és versenyképesség-vesztéssel jár, számos egyéb tanulmány szerint nem bizonyított, hogy ez nagy eséllyel be is következik.

4.13 Akárhogy is legyen, tény, hogy az IMO a határozat meghozatala előtt nem végzett alapos hatásvizsgálatot. Az EGSZB ajánlja, hogy az IMO-egyezményt aláíró tagállamok és az Európai Bizottság határozottan kérjék az IMO-tól a megfelelő előzetes hatásvizsgálatokat.

4.14 A közúti közlekedésre való átállás ellentmondásban van az „Útiterly az egységes európai közlekedési térség megvalósításához – Úton egy versenyképes és erőforrás-hatékony közlekedési rendszer felé” című, 2011 márciusában kiadott fehér könyvben ⁽⁵⁾ kidolgozott (2050-ig tekintő) stratégiával. A váltás a külső költségek erőteljes emelkedését is maga után fogja vonni, főként ami a környezeti költségeket (különös tekintettel a szén-dioxid-kibocsátás növekedésére), a forgalomtorlódásokat, a zajszennyezést, a baleseteket stb. illeti. Ezért az EGSZB ajánlja, hogy ne kockáztassanak egy ilyen „fordított” váltást.

4.15 A három kénkibocsátás-ellenőrzési területen (SECA) székhellyel rendelkező szereplők attól tartanak, hogy a szállítási költségek emelkedése versenyképességük rohamos csökkenésével jár majd, ami azt a veszélyt rejti magában, hogy a termelést és az ahhoz kötődő munkahelyeket más, a SECA-n kívül található európai, illetve azon túli területekre helyezik át.

⁽⁴⁾ Az EU-ban található kénkibocsátás-ellenőrzési területek a Balti- és az Északi-tenger, valamint a La Manche csatorna.

⁽⁵⁾ COM(2011) 144 végleges.

5. Részletes megjegyzések

5.1 Aktív munka folyik egy olyan eszköztár („toolbox”) elkészítése érdekében, amellyel végre lehet hajtani azt az IMO-határozatot, mely szerint a tengeri hajózásban használatos tüzelő- és üzemanyagok kéntartalma a SECA-kban 2015-től legfeljebb 0,1 %-ot tehet ki. Ezzel összefüggésben különféle szakértők részvételével alaposan megvizsgálták a 0,1 %-os kéntartalmú hajóüzemanyagok rendelkezésre állását, a kibocsátáscsökkentési módszerek (tisztítóberendezések) alkalmazását és a cseppfolyósított földgáz (LNG) mint hajóüzemanyag használatát. A rendelkezésre állásról nem adtak tájékoztatást.

5.2 A kibocsátáscsökkentési módszereket (tisztítóberendezéseket) többféle kísérleti projektben tesztelik. Jelentős haladást értek el a már működő fedélzeti tisztítóberendezésekkel. A nitrogén-dioxid és a szén-dioxid egyidejű eltávolítása révén ezek a berendezések már a közeljövőben költséghatékonyak bizonyulhatnak, így továbbra is figyelemmel kell kísérni őket. Tekintettel arra, hogy 2015 már igen közel van, először is 2020-ra kell halasztani a 0,1 %-os határérték bevezetését.

5.3 A cseppfolyósított földgáz alternatív hajóüzemanyagként való használatához – önmagában vagy olajjal keverve (duális rendszer) – a hajózási ágazat kedvezően áll hozzá, főként ami a rövid távú hajózásban történő alkalmazást illeti. Különféle kísérleti projektek indultak, főleg Európa északi részében. Az érintett felekkel megvitatják a még megoldásra váró problémákat, például a metánszivárgást, amelytől növekszik az üvegházhatásúgáz-kibocsátás, a különféle európai kikötőkben való üzemanyag-felvétel lehetőségét és az üzemanyag-felvételhez kapcsolódó biztonsági szabályokat. Egyes kérdésekkel az Európai Közösség Hajótulajdonosainak Egyesülete (ECSA) foglalkozik az Európai Tengerbiztonsági Ügynökséggel (EMSA) karöltve. Itt is nyilvánvaló, hogy a nyitott kérdések megválaszolása még sok időt vesz igénybe.

5.4 A hajózási ágazat folyamatosan fejleszti az eszköztár három elemét. Mivel 2015-re nem lehet őket kész formába önteni, sokan arra szavaznak, hogy az IMO-n belül mentesítés útján halasszák el a bevezetést.

5.5 Az Európai Bizottság a dokumentumot kísérő közleményében javasolja, hogy ha az említett bizonytalanságokkal összefüggésben konkrét veszélyek fenyegetnek, módosítani kell a hatálybalépés időpontját. Az EGSZB azt tanácsolja, hogy ilyen esetben – a szükséges beruházások folyamatos támogatása érdekében – mielőbb sor kerüljön a módosításra.

5.6 Az Európai Bizottság tudatában van annak, hogy jelentős költségnövekedést eredményez majd a MARPOL-egyezmény VI. mellékletében szereplő, arra vonatkozó IMO-határozat érvényesítése, hogy a SECA-kban 2015-től a tengeri hajózásban használatos tüzelőanyagok tekintetében 0,1 %-os határértéket alkalmazzanak. Az 1999/32/EK irányelv végrehajtásának felülvizsgálatáról szóló európai bizottsági közlemény részletesen foglalkozik ezzel a kérdéssel. ⁽⁶⁾

5.7 Az Európai Bizottság megállapítja, hogy a követelmények technológiai intézkedések – például kibocsátáscsökkentési módszerek (tisztítóberendezések), alternatív tüzelő- és üzemanyagok (LNG) és szárazföldi áramszolgáltatás – révén történő teljesítésének lehetősége, amelyről a MARPOL-egyezmény VI. melléklete és utóbb az 1999/32/EK irányelv felülvizsgálatára tett javaslat is rendelkezik, mind a magán-, mind pedig a közzféra részéről jelentős tőkebefektetéseket igényel.

5.7.1 Erre a célra az Európai Bizottság több rövid távú kísérőintézkedést is megállapít az ágazat támogatására olyan, már létező uniós finanszírozási eszközök révén, mint a transzeurópai közlekedési hálózatok programja (TEN-T), a Marco Polo II. program, a tiszta közlekedést támogató európai mechanizmus (ECTF) és az Európai Beruházási Bank (EBB), de lehetőséget ad a hajók fedélzetén bevezetett intézkedéseket és a parti infrastruktúra fejlesztését támogató tagállami alapok felhasználására is.

5.7.2 Középtávon az Európai Bizottság átfogó megközelítést dolgoz ki. Ennek része például „a fenntartható vízi közlekedést szolgáló eszköztár”.

5.7.3 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság szóban forgó elképzeléseit, de felhívja a figyelmet arra, hogy az alternatív módszerek alkalmazása igen magas költségekkel járhat. A kibocsátáscsökkentési módszerek, főként ha azokat a nitrogén-dioxid- és szén-dioxid-kibocsátás szabályozásának eszközeként alkalmazzák, költséghatékonyabbak lehetnek. Az Európai Bizottság által megjelölt támogatási programok önmagukban pozitívak, kétséges azonban, hogy a ma rendelkezésre álló eszközökkel és az aktuális határidőkkel 2015-ig hozzá lehet járulni a végrehajtás költségeinek csökkentéséhez.

5.8 Az IMO tüzelő- és üzemanyagokra vonatkozó ellenőrzési eljárásának megállapításával kapcsolatban az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az IMO ellenőrzési eljárása eltér a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) szabványától. Ezt tisztázni kell.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ COM(2011) 441 végleges, 2011. július 17.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Skóciától nyugatra fekvő területen élő heringállományra és az állomány halászatára vonatkozó többéves terv létrehozásáról szóló, 2008. december 18-i 1300/2008/EK tanácsi rendelet módosításáról

(COM(2011) 760 végleges – 2011/0345 COD)

(2012/C 68/14)

2011. november 30-án az Európai Parlament és 2011. december 13-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 43. cikkének (2) bekezdése értelmében kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Skóciától nyugatra fekvő területen élő heringállományra és az állomány halászatára vonatkozó többéves terv létrehozásáról szóló, 2008. december 18-i 1300/2008/EK tanácsi rendelet módosításáról

COM(2011) 760 végleges – 2011/0343 COD.

Mivel az EGSZB megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, 2012. január 18-án és 19-én tartott, 477. plenáris ülésén (a 2012. január 18-i ülésnapon) 171 szavazattal, 14 tartózkodás mellett úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki.

Kelt Brüsszelben, 2012. január 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON

2012/C 68/13	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az 1999/32/EK irányelvnek a tengeri közlekedésben használatos tüzelő- és üzemanyagok kén tartalma tekintetében történő módosításáról (COM(2011) 439 végleges – 2011/0190 (COD))	70
2012/C 68/14	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Skóciától nyugatra fekvő területen élő heringállományra és az állomány halászatára vonatkozó többéves terv létrehozásáról szóló, 2008. december 18-i 1300/2008/EK tanácsi rendelet módosításáról (COM(2011) 760 végleges – 2011/0345 COD)	74

2012-es előfizetési díjak (áfa nélkül, rendes szállítási költségeket beleértve)

Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, kizárólag nyomtatott kiadvány	az EU 22 hivatalos nyelvén	1 200 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, nyomtatott kiadvány + éves DVD	az EU 22 hivatalos nyelvén	1 310 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, L sorozat, kizárólag nyomtatott kiadvány	az EU 22 hivatalos nyelvén	840 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, havi DVD (összevont)	az EU 22 hivatalos nyelvén	100 EUR/év
A Hivatalos Lap Kiegészítő Kiadványa (S sorozat), közbeszerzés és ajánlati felhívások, DVD, heti egy kiadvány	többnyelvű: az EU 23 hivatalos nyelvén	200 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, C sorozat – versenyvizsga-kiírások	a vizsgakiírás szerinti nyelv(ek)en	50 EUR/év

Az *Európai Unió Hivatalos Lapjának*, amely az Európai Unió hivatalos nyelvein jelenik meg, 22 nyelvi változatára lehet előfizetni. Az L (jogsabályok) és a C (tájékoztatások és közlemények) sorozatot foglalja magában.

Valamennyi nyelvi változatra külön kell előfizetni.

A 920/2005/EK tanácsi rendelet értelmében, amelyet a Hivatalos Lap 2005. június 18-i L 156. száma tett közzé, és amely előírja, hogy az Európai Unió intézményei nem kötelesek minden jogi aktust ír nyelven is megszövegezni, illetve ezen a nyelven kihirdetni, az ír nyelven kiadott Hivatalos Lapok értékesítése külön történik.

A Hivatalos Lap Kiegészítő Kiadványára (S sorozat – közbeszerzés és ajánlati felhívások) történő előfizetés mind a 23 hivatalos nyelvi változatot magában foglalja egyetlen többnyelvű DVD-n.

Kérésére az *Európai Unió Hivatalos Lapjára* történő előfizetéssel a Hivatalos Lap különféle mellékleteit is megkaphatja. Az előfizetők a mellékletek megjelenéséről az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* közölt „Az olvasóhoz” című közleménynek köszönhetően értesülnek.

Értékesítés és előfizetés

A különböző, térítés ellenében kapható kiadványokra – például az *Európai Unió Hivatalos Lapjára* – való előfizetés a Kiadóhivatal forgalmazó partnereitől szerezhető be. A forgalmazó partnerek listája a következő címen található:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_hu.htm

Az EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) közvetlen és ingyenes hozzáférést biztosít az Európai Unió jogához. Erről a honlapról elérhető az *Európai Unió Hivatalos Lapja*, valamint tartalmazza a szerződéseket, a jogszabályokat, a jogeseteket és az előkészítő dokumentumokat is.

További információt az Európai Unióról a <http://europa.eu> internetcímen találhat.

